

ნათან
მკობერი

ღ ზ ს მ ს

თ ს ზ გ მ ს ნ ი

კ ს ხ ც ა ნ გ

ბ ე წ უ ვ ე ლ ის ს

Jntroite, nam et heic Dii sunt
Apud Gellium
შემოხვიდოდეთ, რამეთუ აქაც არიან ღმერთნი
გ ე ლ ი უ ს ი

გოჭმედი პირნი

სულთანი სალადინი.
ზიტა, მისი და.
ნათანი, მდიდარი იერუსალიმელი ებრაელი.
რეხა, მისი შვილობილი.
დაია, ქრისტიანი ქალი, რომელიც ებრაელის სახლში ცხოვრობს, როგორც რეხას მსლუბელი.
მეტაძრეთა ორდენის ჭაბუკი რაინდი.
დავრიში.
იერუსალიმის პატრიარქი.
მორჩილი.
ემირი და სალადინის რამდენიმე მამულუკი.
მოქმედება წარმოებს იერუსალიმში,

**გოჭმედა პირველი
გამოსვლა პირველი**

სცენა წარმოადგენს ნათანის სახლის წინკარს
ნ ა თ ა ნ ი, ბრუნდება მოგზაურობიდან, დ ა ი ა ეგებება მას.

დ ა ი ა

აი ნათანიც! — მადლობა ღმერთს, რომ ძლივს დაბრუნდით.
ნ ა თ ა ნ ი
ღიას, დაია, მადლობა ღმერთს! მაგრამ „ძლივს“ რატომ?
ნუთუ მინდოდა დაბრუნება ამაზე ადრე?
ანდა შეშეძლო? ბაბილონი ამ ქალაქიდან
დაშორებული არის კაი ორასი მილით,
როცა გიხდება გადახვევა მთავარი გზიდან
მარჯვნივ და მარცხნივ, როგორც მე ეს შემემთხვა ახლა;
თანაც მოკრეფა ვალებისა, რალა თქმა უნდა,
არ არის აგრე მთლად უბრალო, იოლი საქმე,
სახელდახელოდ რომ მოგვარდეს.

დ ა ი ა

ო, ნათან, ნათან,
რარიგ ბედკრული, უბედური შეიქმნებოდით
ამასობაში... თქვენი სახლი...

ნ ა თ ა ნ ი

ცეცხლს მისცემია.
გავიგე უკვე ღმერთმა ქნას, რომ სხვა უარესის
მოსმენა მაინც არ მელოდეს.

დ ა ი ა

რარიგ ადვილად
შეიძლებოდა ის მთლიანად გადამწვარიყო.

ნათანი

მაშინ, დაია, ჩვენ ახალ სახლს ავიშენებდით,
უფრო კარგსა და უფრო ლამაზს.

დაია

ეგ მართალია!..
მაგრამ კინალამ არ დაიწვა ამ ცეცხლში რეხაც.

ნათანი

დაიწვა? ვინა? ჩემი რეხა? დაიწვა იგი?
არ გამიგია ეგ ამბავი!.. მაშინ კი... მაშინ
არავეთარი სახლი აღარ დამჭირდებოდა.
რათ, კინალამ არ დაიწვა? აჰ! მაშ დამწვარა!
მართლა დამწვარა!.. სთქვი, ნუ სდუმხარ, ხმა ამოიღე!
ახლავე მომკალ, ოღონდ დიდხანს ნუ მტანჯავ ასე!..
ღიხ, დამწვარა იგი უკვე.

დაია

ეგრე რომ იყოს,
განა მას ჩემგან შეიტყობდით?

ნათანი

მაშ რად მაშინებ?..
ო, რეხა! რეხა! ჩემო რეხა!

დაია

რა? თქვენი რეხა?

ნათანი

ნუთუ ოდესმე უნდა ამას გადავეჩვიო—
აღარ ვუწოდო ამ ბავშვს ჩემი!

დაია

ნუთუ ყველაფერს,
რაც თქვენ გეკუთვნით, ამგვარივე უფლებით, ნათან,
უწოდებთ თქვენსას?

ნათანი

არცთუ მეტი. სუყველაფერი,
რაც მამაღია, ბუნებამ და ბედმა მიბოძეს.
ამ სიკეთეს კი სათნოებას ვუმაღლი მხოლოდ.

დაია

ო, რარიგ ძვირად მიჯდება მე თქვენი სიკეთე,
თუ კიდევ ძალგვიძს ეს სახელი ვუწოდოთ იმას,
რაც გამსჭვალულა ანგარებით, ასეთ განზრახვით!

ნათანი

ასეთ განზრახვით? რა განზრახვით?

დაია

ჩემი სინდისი...

ნათანი

ჯერ ყველაფერი მომისმინე...

დაია

გეუბნებით, რომ

ჩემი სინდისი...

ნათანი

რა საკაბე ვიყიდე შენთვის
მე ბაბილონში, მშვენიერი, ძვირფასი მეტად.
თვით ის საკაბე, რეხასთვის რომ ჩამოვიტანე,
ვერ არის მასზე უკეთესი.

დაია

ეგ რას მიშველის.
ველარ გავუძლებ, უნდა გითხრათ, სინდისის ქენჯნას.

ნათანი

მაინტერესებს ვნახო, როგორ მოგეწონება
საყურეები, სამაჯური, ბეჭედი, ძეწკვი,
დამასკოში რომ გიყიდე შენ.

დაია

ოჰ, როგორი ხართ!
ოღონდ ჩუქება შეიძლოთ თქვენ, ჩუქება მხოლოდ!

ნათანი

და შენც მიიღე ისე, როგორც მე მას გთავაზობ:
დიდი ხალისით... და გაჩუმდი!

დაია

რაო? გავჩუმდეთ?

ვის ეპარება ეჭვი, ნათან, პატიოსანი
ადამიანი რომ ბრძანდებით, სულგრძელი დიდად?
მაგრამ თქვენ მაინც...

ნათანი

მაგრამ მაინც ებრაელი ვარ.

შენ ხომ ამისი თქმა გინდოდა?

დაია

რისი თქმაცა მსურს,

თქვენ უკეთესად იცით, მგონი.

ნათანი

ჰოდა, გაჩუმდი!

დაია

ვლუმვარ, მაგრამ, თუ ღვთის წინაშე მოხდება ცოდვა,
ისეთი ცოდვა, რომელსაც მე ხელს ვერ შევუშლი
და ვერც შევიძლებ, მას სხვაგვარი მსვლელობა მიცე,
იცოდეთ, რომ თქვენ აგებთ პასუხს.

ნათანი

მე ვაგებ პასუხს.

მაგრამ სად არის ის აქამდე? სად არის რეხა?

დაია, შენ ხომ არ მატყუებ? იქნებ არც იცის,
რომ მე ღაგბრუნდი?

დაია

ამას თვითონ თქვენ გეკითხებით!

მას შიშისაგან ისევ უთრთის ყოველი ნერვი.
ყოველგან ცეცხლი ელანდება, ძილის დროს ღვიძავს,
ხოლო ფხიზელს კი სძინავს თითქოს: ხან კურდღელივით
ძალზე მცირე ხანს, ხანაც დიდხანს, როგორც ანგელოზს.

ნათანი

საბრალო ბავშვი! ეჰ, რა არის ადამიანი!

დაია

ამ დილით იწვა იგი დიდხანს თვალდახუჭული,
ისე, რომ ნამდვილ მიცვალებულს მოგავგონებდათ.

310

წამოიწია შემდეგ სწრაფად და დაიძახა:

„გესმის! მოდიან აქლემები მამაჩემისა!

ჩუ! აი თვითონ მისი ნაზი ხმა მესმის თითქოს!“

მერე კი თვალი კვლავ მილულა და ხელს, რომელზეც
დაყრდნობილიყო იგი თავით, არ ეყო ძალა.

ისევ ბალიშზე მიესვენა ღონმილეული.

მყის გარეთ გავჩნდი და ვხედავ, რომ აქ ხართ ნამდვილად!

მართლა მოსულხართ!.. ეს პირდაპირ საოცარია!

მთელი არსებით ის სულ თქვენთან და მასთან იყო.

ნათანი

მასთან? ვინ მასთან?

დაია

ვინაც ის ცეცხლს გადაარჩინა.

ნათანი

ვინ იყო იგი? ვინ? — მაუწყე! — სად არის ახლა?

მითხარ, ვინ იხსნა ჩემი რეხა სიკვდილისაგან?

დაია

ერთმა მეტაძრემ, ახალგაზრდამ, ამ რამდენიმე
დღის წინ იგი აქ მოიყვანეს დატყვევებული
და სალადინმა შეიწყნარა.

ნათანი

რაო? მეტაძრე

ჩვენმა სულთანმა შეიწყნარა? საოცარია!

იმისთვის უნდა მომხდარიყო ეს სასწაული,

რომ რეხა ეხსნათ? ღმერთო ჩემო!

დაია

მას რომ სულთნისგან

მოულოდნელად ბოძებული თვისი სიცოცხლე

ისევ საფრთხეში არ ჩაეგდო, რეხას თქვენ ცოცხალს

ვერ იხილავდით.

ნათანი

სად არის ის, დაია, ახლა,

სად იმყოფება კაცი იგი კეთილშობილი?

წამიძელ მასთან, რომ მის ფერხებით დავეხო წამსვე.

თქვენ ხომ მაშინვე მიეცით მას, რაც ძვირფასი რამ

311

აქ დაგიტოვეთ? არ მიეცით მას ყველაფერი?
და უფრო მეტსაც არ შეჰპირდით, გაცილებით მეტს?
და ი ა

როგორ შეგვეძლოს?

ნ ა თ ა ნ ი

არა? არა?

და ი ა

არავინ იცის

საიდან იყო ის მოსული, რომელი მხრიდან,
წავიდა და ვერც ის გაიგეს, თუ საით გაჰქრა.
უცნობი იყო ჩვენი სახლი რაინდისათვის,
მაგრამ, როგორც კი შემოესმა რეხას კივილი,
როდესაც იგი შეელას გვთხოვდა სასოწარკვეთით,
შეიჭრა გაშლილ მოსასხამით ცეცხლსა და კვამლში.
ჩვენ დაღუპულად ვთვლიდით უკვე იმ ახალგაზრდას,
ის კი ხანძარიდან გამოვიდა მოულოდნელად,
მოჰყავდა რეხა მძლავრი ხელით, მაღლა აწვდილი.
წამსვე მოცვივდით, რომ გულწრფელი მადლობა გვეთქვა,
მაგრამ მან მშვიდად დასლო ჩვენ წინ ნადავლი თვისი
და გაჰქრა ხალხში.

ნ ა თ ა ნ ი

სამუდამოდ? არა მგონია.

და ი ა

რამდენიმე დღის შემდეგ ვნახეთ, დასერილობდა
იმ პალმების ქვეშ, ქრისტეს საფლავს რომ უჩრდილებენ.
წამსვე მივედი უცნობ ყრმასთან აღტაცებული,
გადავუხადე მადლობა და თან შევევედრე,
ვთხოვე გულდაგულ, დაჰინებით, რომ ერთხელ მაინც
ენახა კიდეც უწყინარი ქმნილება იგი,
ვინც სულს მანამდე ვერაფრით ვერ დაიმშვიდებდა,
ვიდრე მის ფერხთით არ დაღვრიდა მადლობის ცრემლებს.

მერე?

ნ ა თ ა ნ ი

და ი ა

ამაოდ! მან ჩვენს თხოვნას არ უკლო ყური
და დაგვცინოდა, უფრო კი მე, გესლიან ენით...
312

ნ ა თ ა ნ ი

ვიდრე ამით არ დაგაშინა.

და ი ა

არა, პირიქით!

ყოველდღე მასთან მივდიოდი მე ამის შემდეგ,
ვისმენდი მწარე დაცინვასა. რა არ ვითმინე!
და კიდეც რამდენს მოვითმინე... მაგრამ ის უკვე
ალარ სწვევია მწვანე პალმებს კარგა ხანია,
ეგრეთ საამო ჩრდილს რომ ჰფენენ მაცხოვრის საფლავს,
და არც ვინ იცის, სად წავიდა, სად არის ახლა...
გიკვირთ? ჩაფიქრდით?

ნ ა თ ა ნ ი

ვფიქრობ, როგორ იმოქმედებდა

ეს ამბავი ჩემს რეხას სულზე. რარიგ მძიმეა,
ეზიზღებოდე იმ კაცს, ვისაც დიდად აფასებ,
ხელსა გკრავდეს და გული მაინც გიწვედეს მისკენ.
ცხადია, დიდხანს ედავება გული გონებას:
ვინ დამარცხდება საბოლოოდ, ვინ გაიმარჯვებს
ორთა ბრძოლაში — სიძულვილი თუ მტრუნვარება?
ხშირად ვერც ერთი ვერ იმარჯვებს, აქ ფანტაზია
ერევა ხოლმე მკაცრ დავაში და ადამიანს
მეოცნებედ ხდის; ამ დროს მასში ზოგჯერ გონება
იმარჯვებს გულზე, ხანაც გული გადასძლევს ისევ.
ცულია ძალზე! მე სრულებით ვეღარ ვცნობ რეხას.
ჩანს, მეორეა მისი ხვედრი: ოცნებობს იგი.

და ი ა

მაგრამ ძალიან ღვთისმოშიშად, ძალზე უმანკოდ!

ნ ა თ ა ნ ი

რაც უნდა იყოს, იგი მაინც ოცნება არის.

და ი ა

ერთი კი არის, — თუგინდ ჰინი უწოდეთ ამას,
ჭლიერ ძვირფასი არის მისთვის. მას ეს რაინდი
როდი ჰგონია მიწის შვილი, არც მიწიერი,
არამედ წმინდა ანგელოზი, რომლისათვისაც
ბავშვობიდანვე მიუნღვია პაწია გული.
რეხას ჰგონია, — ის ღრუბლებით მთლად შებურვილი

დაეშვა ცეცხლში მის სახსნელად, მაგრამ უცერად
რაინდის სახით მოველინა... ნუ იღიმებით!
ვინ იცის, იქნებ ასეც იყო... თუნდ გაიცინეთ,
მაგრამ ნუ ჰკილავთ, შეიწყნარეთ ოცნება მისი,
ტკბილი ოცნება, რომლისთვისაც სულ ერთი არის
ებრაელიცა, ქრისტიანიც და მუსლიმანიც.

ნ ა თ ა ნ ი

ჩემთვისაც ეგრე ტკბილი არის! წადი, დაია,
ნახე, რასა იქს, მინდა რეხას ველაბარაკო,
შემდეგ კი წავალ იმ ველური, თანება კაცის,
რეხას მფარველი ანგელოზის მოსანახავად.
და თუ ის ისევე ამ მიწაზე, მოკვდავთა შორის,
დაიარება, თუ კვლავ ასე უზრდელად სჩადის
თავის საგმირო საქმეებსა, — აუცილებლად
ვიპოვი მას და აქ მოვიყვან.

ღ ა ი ა

ძნელი საქმეა.

ნ ა თ ა ნ ი

ტკბილი ოცნება ტკბილ სიპართლეს დაუთმობს ადგილს:
რადგან, დაია, დამერწმუნე, რომ ადამიანს
ადამიანი ურჩევნია ციურ ანგელოზს...
და მაშინ შენაც ჩემზე აღარ მოგვივა გული,
როცა ამ ციურ მეოცნებებს მორჩენილს ნახავ.

ღ ა ი ა

რა კეთილი ხართ და ამასთან რა ძლიერ ავი.
მივდივარ!.. მაგრამ, ხედავთ? აგერ, აქ მოდის თვითონ.

გამოსვლა მიორა

რ ე ხ ა და ი გ ი მ ე ნ ი.

რ ე ხ ა

მაშ ეს თქვენა ხართ, მამაჩემო, მართლა თქვენა ხართ?
მე კი მეგონა, რომ თქვენს მიერ წარმოგზავნილი
ხმა მომევიწიანა! რაღას ღვებხართ ეგრე უძრავად?
ერთმანეთისგან ნუთუ ისევე გვთიშავენ მთები,
უღაბნონი და მდინარენი? კვლავ ცოცხალს ხედავთ
და არ ისწრაფით, რომ თქვენს რეხას გადაეხვიოთ?
314

საბრალო რეხა კინაღამ არ დაიწვა ცეცხლში!..
ღიახ, კინაღამ არ დაიწვა! არ შეგეშინდეთ!
ოჰ, ცეცხლში დაწვა საძაგელი სიკვდილი გახლავთ.

ნ ა თ ა ნ ი

ჩემო გოგონა, საყვარელო ჩემო გოგონა!

რ ე ხ ა

თქვენ გადმოლახეთ იორდანე, ევფრათი, ტიგრი,
ვინ იცის, კიდევ გადმოსცურეთ სხვა მდინარენიც!
ო რარიგ ხშირად ვთრთოლი თქვენი სიცოცხლის გამო,
თვითონ კი ლამის არ დავიწვი... და იმის შემდეგ,
რაც ეს ამბავი დამემართა, წყალში დახრჩობა
ხსნა, სიხარული, ნეტარება მგონია სწორედ.
მაგრამ თქვენ წყალში არ დამხრჩვალხართ, საბედნიეროდ.
და მეც, მეც ხანძარს გადავურჩი. ახლა ორივე
უნდა მივეცეთ სიხარულს და ვადიდოთ ღმერთი!
მან ფრთებით თავის უ ხ ი ლ ა ვ ი ანგელოზისა
გადმოგაცურათ თქვენ და ნავი მდინარეებზე,
მე კი ხ ი ლ უ ლ ი ანგელოზი წარმომივილინა,
რომ თეთრი ფრთებით შმაგ ხანძრიდან გამოვეტანე.

ნ ა თ ა ნ ი (განზე)

თეთრი ფრთებითო! ღიახ, თეთრი მოსასხამია
ეს რაინდისა.

რ ე ხ ა

მან აშკარად, მართლაც ხილულად,
გამომიტანა შმაგ ცეცხლიდან ფრთების ფრიალით.
ღიახ, მომიხდა ანგელოზის პირისპირ ნახვა,
ეს იყო ჩემი ანგელოზი.

ნ ა თ ა ნ ი

რალა თქმა უნდა,

შენ ღირსი იყავ, ანგელოზი თვალთ გეხილა;
და მის თვალებსაც არანაკლებ მშვენიერებით
გამოეცხადე ალბათ შენცა, ვიდრე შენ — იგი.

რ ე ხ ა (ღიმილით)

ვის გსურთ ამოთ: საყუთარ თავს თუ ანგელოზსა?

ნათანი

მაგრამ შენ თუნდაც ადამიანს გადაერჩინე,
ისეთს, როგორსაც შობს ბუნება ყოველდღიურად,
განა იგივე ანგელოზი არ იქნებოდა
შენთვის, ვით ახლა? იქნებოდა, რაღა თქმა უნდა.

რეხა

იგივე? არა! რასა ბრძანებთ! მე ხომ ნამდვილი,
ღიახ, ნამდვილი ანგელოზი გამომეცხადა.
განა თქვენ თვითონ არ მასწავლეთ, რომ შეიძლება
ამ ქვეყანაზეც არსებობდნენ ანგელოზები
და თვითონ ღმერთმაც სასწაული მოიმოქმედოს
მათთვის, რომელთაც იგი უყვართ? მეც მიყვარს ღმერთი.

ნათანი

და თვითონ ღმერთსაც უყვარხარ შენ. იგი შენთვის და
შენიც მსგავსათვის სასწაულებს ახდენს ყოველ წამს.
ღიახ, მრავალი სასწაული მოიმოქმედა
უკვე მან თქვენთვის თვით სამყაროს დასაბამიდან.

რეხა

აი მაგ სიტყვებს კი ყურს ვუგდებ სიამოვნებით.

ნათანი

როგორ? რაკი შენ სიკვდილისგან გადაგარჩინა
რაინდმა, კაცმა მიწიერმა, ჩვეულებრივმა,
ასე უბრალოდ, ბუნებრივად, — ამას სასწაულს
აღარ უწოდებ? — სასწაული უღიადესი
სწორედ ის არის, რომ ამბები გასაოცარი
ყოველდღე უნდა გვხვდებოდეს და კიდევაც გვხვდება.
თუ ეს ამბავი სასწაულად არ მივიჩნიეთ,
ერთი მითხარი, მოაზროვნე ადამიანმა
რაღას უწოდოს სასწაული, იმას ხომ არა,
რასაც ბავშვები ეძახიან, როცა ნახავენ
რაიმე ახალს, უჩვეულოს და პირს აღებენ.

დაია (ნათანს)

ხომ არა გნებავთ ჭკუიდან მთლად შეშალოთ იგი
მაგ ოსტატური ლაპარაკით?

ნათანი

დამაცა! რეხას

არ მიაჩნია სასწაულად, რომ იგი ისნა
აღამიანმა, ვინც თვითონაც სიკვდილს გადურჩა
არანაკლები სასწაულით? არანაკლები,
ვამბობ მე ამას, რადგან, აბა, ვისა სმენია,
რომ რომელიმე ყრმა მეტადრე სალადინს წინათ
არ მოეკვდინოს? ასეთი რამ როდის ყოფილა,
რომ შეწყნარება მოეთხოვა თვითონ მეტადრეს,
ანდა იმედი ჰქონოდა მას შეწყნარებისა?
ერთადერთი რამ, რაც შეეძლო ეთხოვა იმას,
ეგ იყო მხოლოდ ან ქამარი, რომლითაც თავის
ჯაჭვებს ათრევდა, ან, სულ დიდი, ხანჯალი თვისი.

რეხა

თქვენ ხომ ასე სჯით, მამაჩემო. სწორედ ამიტომ
იგი მეტადრე როდი იყო, ის იყო მხოლოდ
მისი აჩრდილი. არც ერთი არ მოუყვანიათ
მეტადრე ჩვენში, სიკვდილით რომ არ დაესაჯათ.
არც ერთ იმათგანს არ ჰქონია იმისი ნება,
რომ თავისუფლად ესეირნა იერუსალიმში,
მამ ვით შეეძლო ერთ-ერთ მათგანს ვეხსენი ღმერთს
თავის სურვილით?

ნათანი

ხედავ, რარიგ გამჭრიახია!
შენზეა სიტყვა აწ, დაია. აკი მითხარი,
რომ ჩვენს ქალაქში მოიყვანეს იგი, როგორც ტყვე-
უძებელია, მის შესახებ სხვა რამეც იცი!

დაია

ეგრე ამბობენ, რა თქმა უნდა. მაგრამ იმასაც
ლაპარაკობენ, სალადინმა ის შეიწყნარა
იმიტომ, რომ ის თავის ძვირფას მძას მიაშვავსა,
რომელიც თურმე გარდაცვლილა ოცი წლის წინათ.
რა ერქვა მის მძას, ან სად მოკვდა, — არა ვიცი რა.
ეს ყოველივე ისერიგად უცნაური,
მთელი ამბავი გეგონება ზღაპარი მხოლოდ.

ნათანი

ჰოდა, დაია, რატომ არის ეგ უცნაური?
იქნებ იმიტომ, რომ მზალა ხარ, როგორც აქ მოხდა,
ირწმუნო უფრო უცნაური, სულ სხვა ზღაპარი?

316-317

რატომ არ გჯერა, რომ სალაღინს, რომელსაც თავის
დაძმები ასე ძლიერ უყვარს, განსაკუთრებით
უყვარდა თვისი ერთ-ერთი ძმა სიჭაბუკეში?
განა არ არის ორი სახე ერთუროს მსგავსი?
ნუთუ მთლად ჰქრება განვლილ დროის შთაბეჭდილება?
ნაცნობი სახე ნაცნობ გრძობას არ ბაღებს გულში?
რომელ დროიდან?... რა გგონია აქ უცნაური?
ეჰ, რა თქმა უნდა, ეს ამბავი, დაია, შენთვის -
არ წარმოადგენს არავითარ სასწაულს. შენი
სასწაულები მარტოოდენ საჭიროებენ...
ღირსნი არიან რწმენისა-თქო, მინდოდა მეუტევა.

და ი ა

თქვენ მე დამცინით.

ნ ა თ ა ნ ი

იმითომ, რომ დამცინი შენცა.

მაგრამ, როგორც ჩანს, ჩემო რეზა, შენი ხსნა კიდევ
რჩება აუხსნელ სასწაულად, თუმცა ეს მისთვის
გასაგებია. ვინც მეფეთა სასტიკ ბრძანებებს
ერთი უბრალო შეხებითაც თამამად აქცევს,
თუ არ აქცია ისინი მთლად დაცინვის საგნად.
რ ე ზ ა

როდესაც ვცდები, მამაჩემო, თქვენ კარგად იცით,
რარიგ მაწუხებს, ეს რაოდენ მძიმეა ჩემთვის.

ნ ა თ ა ნ ი

და უფრო მეტიც... დარიგებებს ხალისით ისმენ!
აბა შეხედე! მაღალი თუ დაბალი შუბლი,
ცხვირის ასეთი თუ სხვაგვარი მოხაზულობა,
მახვილ ან უშნოდ გამობერილ ძვლებზე შუბლისა
წარბები სწორი ან მშვილდით გადაარკალული,
უბრალო ხაზი თუ რაიმე მცირე ნიშანი,
პაწია ხალი ან ნაოჭი თუ აღზოანდა
სახეზე ველურ ევროპელსა — ამაში არის
აქ, აზიასი, საწინდარი შენი შეელისა.
და ეს კი თქვენთვის, სასწაულებს მოწყურებულნი,
ნუთუ არ არის სასწაული გასაოცარი?
რადღა გჭირდებათ ანგელოზი რომ შეაწუხოთ?

და ი ა

ნება მიბოძეთ, გკითხოთ, ნათან: თუ ჩვენთვის უფრო
სასიამოვნო არის, რომ ის ჩავთვალოთ მხსნელად

და არა კაცი, საზიანო არის ეს განა?
ასეთი ფიქრით ნუთუ უფრო ახლოს არ მივალთ
ჩვენი ხსნის პირველ, მიუწვდომელ მიზეზთან?

ნ ა თ ა ნ ი

ეს ხომ

სიამაყეა, სიამაყე, სხვა არაფერი!
ეგრე რომ იყოს, თუჯის ქვაბიც გაიხარებდა,
რომ გამოეღოთ ის ცეცხლიდან ვერცხლის სატაციო:
ხომ არ შესცდნენ და ვერცხლის ქვაბად მიმინიესო.
შენ მეკითხები: აქ რა არის საზიანო?
მაშ მეც მომეცი ნება გკითხო: რა სარგებლობას
ხედავ ამაში? შენ ამბობ, რომ „ჩვენ უფრო ახლო
ვიქნებით ღმერთთან“. მაგრამ ეს ხომ უაზრობაა
ანდა ღვთის გამობა. მაშ იცოდე, ჩემო დაია:
ეს მხოლოდ ვნება, ვნება არის აუცილებლად.
მო, ყური მივდე! ჩემო რეზა, ხომ მართალია,
ვინც უნდა იყოს ის ქმნილება, შენ რომ დაგისხნა,
ვინდ ანგელოზი; ვინდ მოკვდავი ადამიანი,
ხომ უცდებოდით ორივენი, შენ კი მეტადრე,
მისთვის მიგეზღოთ უფრო დიდი სამაგიერო?
აბა მითხარით, ანგელოზს რით გადაუხდით,
რა დიდ სამსახურს გაუწევდით? შეგეძლოთ მხოლოდ
მადლი მიგეძღნათ, გელოცათ და შეეცდებოდით,
ალტაცებულებს მის წინ სული გადაგეშალათ,
მის დღეობაზე გაეწეათ ქველმოქმედება
და გემარხულათ... აი მთელი თავი და ბოლო.
მაგრამ, მე ვფიქრობ, ამით უფრო თქვენ მოიგებდით
და მხოლოდ თქვენი მახლობელნი, ვიდრე ის თვითონ.
არ გასუქდება იგი იმით, რომ იმარხულთ,
არ გამდიდრდება იგი თქვენი ქველმოქმედებით.
უფრო ღიღებულს ვერ გახდის ეგ აღფრთოვანება
და თქვენი რწმენა ვერ შემატებს მას ძლიერებას.
მაგრამ, იგი რომ ყოფილიყო ადამიანი!..

და ი ა

ცხადია, ის რომ ყოფილიყო ადამიანი,
ჩვენ უფრო მეტის გაკეთება შეგეძლო მისთვის.
ღმერთი ხომ ხედავს, მთელი გულით ვცდილობდით ამას,
მაგრამ მან ეს არ მოიხურვა, მას არაფერი
უნდოდა ჩვენგან, ჩაიკეტა საკუთარ თავში.

და კმაყოფილი იყო ისე, როგორც ანგელოზს,
მხოლოდ ანგელოზს ძალუძს ხოლმე...

რ ე ხ ა

ბოლოს კი, როცა

იგი მთლად გაპქრა.

ნ ა თ ა ნ ი

აღარ გინახავთ? აღარც სხვაგან ეძიეთ სადმე?
გაპქრა? როგორ? მამ პალმების ქვეშ

დ ა ი ა

არ გვიძებნია.

ნ ა თ ა ნ ი

არა? არა? აი, დაია,

ვნება ეს არის. ო, სასტიკო მეოცნებეო!..
მაგრამ თუ ახლა ავად არის ეს ანგელოზი?

რ ე ხ ა

ავად!

დ ა ი ა

რას ამბობთ, იგი ავად როგორ იქნება!

რ ე ხ ა

ო, რა სიცივემ ამიტანა, ხელი დამადე,
დაია, თავზე, ყინულივით გამიხდა შუბლი.

ნ ა თ ა ნ ი

ის ფრანკი გახლავთ, ჩვენი ჰავა უცხოა მისთვის,
ახალგაზრდაა, მძიმე საქმეს და გაჭირვებას,
სასტიკ შიმშილს და ღამის თევას მიუჩვეველი.

რ ე ხ ა

ის ავად არის.

დ ა ი ა

ამას მხოლოდ ნათანი ფიქრობს.

ნ ა თ ა ნ ი

ახლა წევს იგი, მეგობრები აღარ ჰყავს გვერდით
და არც ფული აქვს, რომ მომვლელნი დაიჭიროს.

რ ე ხ ა

ოჰ, მამაჩემო!

ნ ა თ ა ნ ი

წევს უმწეოდ, მთლად უნუგეშოდ,
მწვავე ტკივილთა, სასიკვდილო წამების მსხვერპლი
და არც ვინ შერჩა, რომ გაართოს, მიუალერსოს.

320

რ ე ხ ა

სად? სად წევს იგი?

ნ ა თ ა ნ ი

ვინც უცნობის გადასარჩენად
ცეცხლში შეიჭრა, რადგან მისთვის ისიც კმაროდა,
ადამიანი ეხსნა მხოლოდ...

დ ა ი ა

გთხოვთ შეიცოდოთ...

რ ე ხ ა

ვინც არც კი ცდილა, გასცნობოდა გადარჩენილსა,
ენახა კიდეც, რომ მადლობა არ ეთქვათ მისთვის.

დ ა ი ა

გეტოლებოდეთ, ნათან, რეხა.

ნ ა თ ა ნ ი

პირიქით, იგი

ერიდებოდა კიდეც თურმე მასთან შეხვედრას,
თუ გადარჩენა, ვით კაცისა, ადამიანის,
ოღესმე კიდეც, მეორედ, არ დასჭირდებოდა.

დ ა ი ა

იკმარეთ, ნათან, აბა ერთი შეხედეთ რეხას!

ნ ა თ ა ნ ი

ყრმას სიკვდილის წინ ერთადერთი ნუგეში დარჩა —
კეთილი საქმის აღსრულების შეგნება მხოლოდ.

დ ა ი ა

თქვენ რეხას მოჰყავთ.

ნ ა თ ა ნ ი

შენ კი ის ყრმა მოჰკალი უკვე! —

ასე შეგეძლო ის მოგეკლა... ო, რეხა! რეხა!
მე წამალს გაძლევ, განმკურნებელს, განა თუ შხამსა.
გონს მოდი!.. იგი ცოცხალია... ავად გახდომა
არც უფიქრია...

რ ე ხ ა

მართლა? მამ არ მომკვდარა იგი?

არც ავად არის?

ნ ა თ ა ნ ი

არ მომკვდარა, რაღა თქმა უნდა,
რადგან კაცს ქვეყნად ჩაღვნილი სიკეთისათვის
ღმერთი სიკეთეს ამქვეყნადვე მიუზღაურს ხოლმე.
21. ლქანგი

321

წადი! გახსოვდეს, რომ ოცნება მოკრძალებული
უფრო ადვილი არის ხომღე, ვიდრე მოქცევა
სინდისიერი. სუსტი ნების ქმნილება, — ხშირად
შეუგნებლადაც, — ეტანება ამგვარ ოცნებას,
ოღონდ კეთილი საქმისაგან დაიხსნას თავი.

რეხა
აჰ, მამაჩემო! გთხოვთ, თქვენს რეხას ნულარ დასტოვებთ,
ნულარ დასტოვებთ კვლავ დიდი ხნით სრულიად მარტოს.
იქნება ის ყრმა გაემგზავრა საითმე უკვე?
მართალს არ ვამბობ?

ნათანი
რა თქმა უნდა. ახლა კი წადით!
ვხედავ, იქ ვილაც მუსლიმანი ცნობისმოყვარე
თვალთა სინჯავს ჩემს აქლემებს აკიდებულსა.
ვერ სცნობთ?

დაია
ეს თქვენი დავრიშია.
ნათანი
ვინა?
დაია
დავრიში,
თქვენთან ჭადრაკს რომ თამაშობდა.

ნათანი
ალ-ჰაფი არის?
დაია
ხაზინადარი გახდა იგი ჩვენი სულთნისა.
ნათანი
რაო? ალ-ჰაფი? სიზმარში ხომ არა ხარ ისევე?
ის არის!.. მართლა იგი არის! აქეთკენ მოდის.
სასწრაფოდ გადით!.. ახალ ამბავს გავიგებ რასმე!

გამოსვლა მისამე

ნათანი და დავრიში.

დავრიში
თვალეზი ფართოდ გაახილეთ და შემომხედეთ,
რაც შეგიძლიათ უფრო ფართოდ!

ნათანი
მამ ეს შენა ხარ?

შენა ხარ მართლა? დავრიში და ასე მშვენივრად
გამოწყობილი?

დავრიში
დიახ, დიახ, რატომაც არა?
განა დავრიში უმაქნისი არის ქმნილება?

ნათანი
ცხადია, არა!.. მაგრამ მე კი ვფიქრობდი მუდამ —
დავრიში, თუკი ის ნამდვილი დავრიში არის,
სამსახურში არ დადგებოდა.

დავრიში
მაჰმადსა ვფიცავ,
იქნებ ნამდვილი დავრიში მე არცა ვარ, მაგრამ,
თუკი მოეწყოს ისე საქმე, რომ ვალდებული
ვარ...

ნათანი
ვალდებული? ვინ? დავრიში და ვალდებული?
იქნებ იმისი ვალდებულიც შეიქნეს იგი,
რის ვალდებულიც შეიძლება არავინ იყოს?
ძაინც რა უნდა გააკეთოს?

დავრიში
ის, რასაც სთხოვენ
მას წრფელი გულით და ის, რაშიც სიკეთეს ხედავს.

ნათანი
ღმერთმანი, მართალს ლაპარაკობ. ნება მიბოძე,
გადაგეხვიო, ჭეშმარიტო ადამიანო,
შენ ხომ კვლავ ჩემი განუყრელი მეგობარი ხარ?

დავრიში
ჰერ რად არ მკითხავთ, რა ვარ ახლა?
ნათანი

რაც უნდა იყო!

დავრიში
მაგრამ თუ ისეთ ბიროვნებად გადავიქეცი
ამ ქვეყანაში, რომლის ცნობა და მეგობრობა
არც კი ისურვოთ?

ნათანი
არა, არა, რაც უნდა იყო,
გულით ხომ ისევ დავრიში ხარ? თანამდებობა
მხოლოდ სამოსი არის შენი.

დავრიში

პატივისცემა

სამოსსაც უყვარს. მიბასუხეთ, აბა რა ადგილს
მომცემდით მე თქვენს სასახლეში?
ნათანი

დავრიშის ადგილს,
სხვას არაფერსა. თანაც იქნებ მზარეულისას.
დავრიში

გმადლობთ! რომ ჩემი ხელოვნება სულ დამავიწყოთ...
მე — მზარეული? ან იქნება ხელზე მსახურიც...
მართალი რომ ვთქვა, სალაღინი უკეთ მაფასებს:
ხაზინადარი ვარ იმისი.

ნათანი
შენ? მისი?

დავრიში

არა,

მთავარი, არა, რა თქმა უნდა. დიდი ხაზინა
ისევ მამამის აბარია, მე კი პატარა,
თვით მისი სახლის ხაზინა მაქვს ჩაბარებული.

ნათანი

დიდა სახლი სალაღინის.

დავრიში
იმაზე დიდი,

ვიდრე თქვენ ფიქრობთ, თუ გლახაკებს ვიანგარიშებთ.

ნათანი

მაგრამ სალაღინს გლახაკები სძულს ისე ძლიერ...

დავრიში

რომ გადაწყვიტა, გლახაკები მოსპოს მთლიანად,
თუნდა ამის გამო თვით მოუხდეს გალატაკება.

ნათანი

ყოჩაღ! მეც მაგვარ აზრისა ვარ.

დავრიში

უნდა გამოვტყდე,

რომ იგი უკვე გლახაკია. ყოველ საღამოს
მიკი ხაზინა სულ მთლიანად ცარიელდება.
დილით მოქცევა ხდება, პირდაპირ წარღვნა,
შუაღლისას კი მიქცევა და ქრება საცხებიც...

ნათანი

რადგან ხაზინას აქვს ისეთი გასასვლელები,

რაც უნდა სცადო, მათ ვერაფრით ვერ ამოაგებ, რათა სიმდიდრე დააგუბო.

დავრიში

სწორედ ეგრეა.

ნათანი

გამოცდილი მაქვს.

დავრიში

რა თქმა უნდა, არაფრად ვარგა, როცა ხელმწიფე დააცხრება ლეშს ყორანივით, მაგრამ, როდესაც იგი თვითონ იქცევა ლეშად და ყვავ-ყორნების გასაჯიჯგნად, საზიზღარია.

ნათანი

არა, დავრიში!

დავრიში

ადვილია სათქმელად თქვენთვის! აბა, რას მომცემთ, რომ დავითმით ჩემი ადგილი?

ნათანი

საკითხავია, თუ რას გაძლევს შენ ეგ ადგილი?

დავრიში

მე? — ბევრს არაფერს. თქვენ კი... თქვენ კი გამდიდრდებოდით. როგორც კი, ნათან, დაიწყება მიქცევა ხოლმე ჩვენს ხაზინაში, — ეს კი სწორად ხდება, — მაშინვე განსენით თქვენი რაბები და წიუშვით წყალი და სარგებელსაც, რამდენიც გასურთ, იმდენს მიიღებთ.

ნათანი

და თან სარგებლის სარგებელსაც?

დავრიში

რალა თქმა უნდა.

ნათანი

ვიდრე მთელ თანხას სარგებელში არ დაეგბანდებ?

დავრიში

რაო, არ მოგწონთ? თუ ასეა, ახლავ დავწეროთ ქალაქი ჩვენი მეგობრობის გაუქმებისა.

მე კი ნამდვილად მქონდა თქვენი დიდი იმედი.

ნათანი

ნამდვილად გქონდა? რა იმედი? რისი იმედი?

დავრიში

იმის, რომ გულწრფელ დახმარებას აღმომიჩენდით — სინდისიერად მომეხადა მოვალეობა,

რომ თქვენი სკივრი მუდამ ღია დამიხვდებოდა.
არა? თავს აქნევთ?

ნ ა თ ა ნ ი

გასაგებად ვილაპარაკოთ.
აქ დღი არის განსხვავება. შენ? რატომ არა?
დავრიშ ალ-ჰაფის სიხარულით დავეხმარები
მუდამ, ყველაფრით, რითაც ძალმიძს, მაგრამ მოხელე
სალადინისას, ვინც... რომელსაც...

დ ა ვ რ ი შ ი

განა ვერ მივხვდი?

თქვენ ისეთივე კეთილი ხართ, როგორც ჭკვიანი,
ჭკვიანიც სწორედ ისეთივე, ვითარცა ბრძენი!
გთხოვთ მოითმინოთ! იმას, რაიც ალ-ჰაფისაგან
ასე გაშორებთ, მოვიცილებ თავიდან მალე.

აი შეხედეთ, საპატიო სამოსი ესე
თვითონ სულთანმა მიწყალობა. ვერც კი მოასწრებს
ის გახუნებას და გაცვეთას, დავრიშისათვის
მთლად უვარგისად გადაქცევას, იერუსალიმში
ჩამოჰკიდებენ მას ლურსმანზე და მე კი განგის
კვლავ ცხელქევიანი ნაპირებზე ვიხეტიალებ
ხალვათ სამოსით, ფეხშიშველი ჩემს წინამძღვრებთან.

ნ ა თ ა ნ ი

შეგშენდებოდა შენ ეს მართლაც!

დ ა ვ რ ი შ ი

და მათთან ჭადრაკს

ვითამაშებ კვლავ.

ნ ა თ ა ნ ი

ბედნიერება. აი შენი უზენაესი

დ ა ვ რ ი შ ი

რომ იცოდეთ, რამ შემაცდინა!
ვითომ იმან, რომ მათხოვრობა აღარ მომიწევს?
რომ გლახების წინ მდიდრის როლი გავითამაშო?
განა არ ძალმიძს მოვინდომო და უმდიდრესი
გლახა ერთ წუთში უღარიბეს მდიდრად ვაქციო?

ნ ა თ ა ნ ი

არა, შენ ამას არ იზამდი.

დ ა ვ რ ი შ ი

შტმენ უარესიც!

მაშინლა ვცანი სიტკბოება სიცბიერისა!
გადამაცდინა სალაღინის გულკეთილობამ,
დაბნეულობამ მიამიტმა.

ნ ა თ ა ნ ი

რა მოხდა მაინც?

დ ა ვ რ ი შ ი

„გლახაკის ყოფნა, — მითხრა, — მართო გლახაკმა უწყის;
მხოლოდ მას ძალუძს გონიერული განაწილება.
მოწყალები. ის კი, ვინც მე ხაზინადარად
მყავდა შენამდე, ძალზე გულქვა, სასტიკი იყო
და დიდ სიძუნწეს, ბოროტებას იჩენდა ხოლმე,
როდესაც მთხოვნელთ მოწყალებას უნაწილებდა.
ყოველ მათხოვარს აწამებდა მკაცრი დაკითხვით;
ჯერ დაწვრილებით გაიკებდა, ვის რა უჭირდა,
შემდეგ კი მისი გასაჭარის მიზეზს იკვლევდა,
რომ მცირე რაშით განეკითხა ბოლოსდაბოლოს.
ალ-ჰაფი კი, მწამს, მოიქცევა სულ სხვანაირად,
იგი სალაღინს ძუნწე გულუხვად არ გადააქცევს,
ნაგვიან მიღებს იგი როდი დამგვანება,
რომლებშიც მშვიდად მომდინარე ანკარა წყალი
გადაიქცევა მღვრიე ქაფად. ალ-ჰაფი სწორედ
ისე აზროვნებს და ისე გრძნობს, ვით სალაღინი“.
ჩიტიჭერიას სალაღური უკრავდა ასე,
ვიდრე მახეში გულწითელა არ გაიხლართა.
მეც ბაქია ვარ, ბაქიას რომ ასე ავყვევი.

ნ ა თ ა ნ ი

ჩუმად, დავრიშო!

დ ა ვ რ ი შ ი

მაშ ტრაბახი არ არის ესა?

ასი ათასებს სძარცვავდე და ავიწროებდე,
სულსა ხდიდე და აწამებდე, ერთეულებს კი
ისე მოეპყრა — კაცთ მეგობრად მოგქონდეს თავი.
განა ტრაბახი არ არის ეს, რომ ყოვლისშემძლეს
მჯიბრებოდე უზენაეს მოწყალებაში,
ვინც ერთნაირად აფრქევს თავის ქველმოქმედებას
ბოროტს და კეთილს, უღაბნოს და ყანთან მინდვრებს
ხან მზინდარი, ხან საამო, ჟუჟუნა წვიმით,
და არასდროს კი არ გაგაჩნდეს უზენაესის

სიკეთით საესე, უხვი ხელი? ნუთუ ტრაბახი
არ არის ესა?

ნ ა თ ა ნ ი

კმარა! კმარა!

ღ ა ვ რ ი შ ი

ნება მიბოძეთ,

ჩემს ტრაბახშიაც გამოგიტყდეთ. განა ტრაბახი
არ არის, რომა სხვის ტრაბახში შენიშნო კარგი,
კეთილი მხარე, მას დანებდეთ და თვითონ მოჰყვე
მსგავსავე ტრაბახს? სწორს არ ვამბობ? თქვენ როგორ ფიქრობთ,
განა ტრაბახი არ არის ეს?

ნ ა თ ა ნ ი

ჩემო ალ-ჰაფი,

გერჩივანა ისევე წასულიყავ შენს უდაბნოში.
მეშინია, რომ კაცის სახე სულ არ დაჰკარგო
მაგ ხალხში ყოფნით.

ღ ა ვ რ ი შ ი

მართალს ამბობთ, მეც მეშინია.

მშვიდობით!

ნ ა თ ა ნ ი

რაო? ასე სწრაფად? მოიცა ცოტა,
უდაბნო ხომ არ გაგეჰტყევა? გაჩერდი! შესდექ!
ყურს აღარ მივლებს!.. ჰე, ალ-ჰაფი! ნუ მიხვალ, დარჩი!
შპვე წავიდა. მე კი მსურდა იმ ჩვენს რაინდზე
მეკითხა რამე. ალბათ იცნობს.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ი ო ტ ხ ე

ღ ა ი ა, შემოდის აჩქარებით. ნ ა თ ა ნ ი.

ღ ა ი ა

ო, ნათან, ნათან!

ნ ა თ ა ნ ი

რა მოხდა?

ღ ა ი ა

ისევე გამოჩნდა ის! ისევე გამოჩნდა!

ნ ა თ ა ნ ი

ვინ?

ღ ა ი ა

იგი! იგი!

ნ ა თ ა ნ ი

იგი? იგი? განა ისინი

ასე ცოტანი არიან, რომ ვერ ვნახოთ ყველგან?
აჰ, დამავიწყდა. ის ხომ თქვენთვის ერთადერთია.
ეგ როდი ვარგა, თუნდაც იყოს ის ანგელოზი...
მაინც არ ვარგა.

ღ ა ი ა

პალმების ქვეშ წინანდებურად

ბოლთას სცემს იგი, დროდადრო კი სწყვეტს ინდის ხურმას.

ნ ა თ ა ნ ი

ღ ა მ ა თ ს ჭ ა მ ს ის ე, ვ ი თ რ ა ი ნ დ ი ?

ღ ა ი ა

რატომ დამცინით?

რუხამ თავისი ხარბი თვალით შენიშნა იგი
პალმების ტვერში და თვალთაგან არ ჰკარგავს ახლაც.
ჰოდა, გთხოვთ იგი, გაფიცვებთ, რომ წახვიდეთ მასთან
დაუყოვნებლად. ო, აჩქარდით! რუხა ფანჯრიდან
განიშნებთ წამსვე, წინ მიდის თუ უკან ბრუნდება.
ნულარ აყოვნებთ.

ნ ა თ ა ნ ი

ძლივს მოვასწარ, აქლემიდან რომ

ჩამოვმხდარიყავ... უხერხული არ არის ვითომ?
შენ თვითონ წალი და აუწყე, რომ მე დავბრუნდი.
მან არ ისურვა, როგორც კაცმა პატიოსანმა,
ჩემს სახლში, როცა შინ არ ვიყავ, შემოსულიყო,
მაგრამ, როდესაც მას სთხოვს თვითონ ოჯახის მამა,
სიამოვნებით მოვა იგი. წალი და უთხარ,
რომ მე თვითონ ვთხოვ მას, მოვიდეს, ვთხოვ გულითადად.

ღ ა ი ა

ფუჭად ჩაივლის ჩემი თხოვნა. არ მოვა თქვენთან.
მოკლედ რომ გითხრათ, ებრაელთან არ მოვა იგი.

ნ ა თ ა ნ ი

მაშ წალი შენ და გააჩერე, ეს მაინც შესძელ,
არ მოაცილო თვალი, გასწი, მეც მალე მოვალ.

(ნ ა თ ა ნ ი სახლში შედის. ღ ა ი ა გადის.)

გამოსვლა მისთვის

სცენა წარმოადგენს პალმებიან მოედანს, პალმების ქვეშ ბოლოთა სტუმრებს
რაინდი. მორჩილი მისდევს შორიანლოს, მასთან გამოლაპარაკება სწავლია.

რაინდი

ტყუილად როდი მომდევს უკან ეს ახალგაზრდა!
თანაც სულ ხელში შემომცქერის!.. კეთილო ძმაო...
ან იქნებ მაშაც დაგიძახოთ?

მორჩილი

არა, მხოლოდ ძმა...

მე მორჩილი ვარ, თანაც თქვენი მონა-მორჩილი.

რაინდი

კეთილო ძმაო. ნეტავ თვითონ გამაჩნდეს რამე!
არაფერი მაქვს, არაფერი, ღმერთს გეფიცებით.

მორჩილი

და მაინც გმადლობთ გულითადად, ეგრეთ კეთილი
სურვილისათვის ღმერთმა ასევის გადაგიხადოთ.
ის როდი არის გაშკივნილი, ვინც გაიკითხავს,
არამედ ვისაც სურს გაკითხვა. მაგრამ მე თქვენთან
მოწყალეებისთვის არ მოვსულვარ, სულ სხვა რამეზე
ვარ მოგზავნილი.

რაინდი

მაგრამ მაინც მოგზავნილი ხართ.

მორჩილი

მართალსა ბრძანებთი მონასტრიდან.

რაინდი

სადაც ახლახან

ძმათა ტრაპეზზე შევიარე, ვიმედოვნებდი,
რომ მცირე აღვიღს ვიშოვიდი.

მორჩილი

სწორედ იმ დროსა
დაკავებული იყო თითქმის ყველა მაგიდა.
იქნებ ინებოთ, ბატონო, და ახლა მობრძანდეთ?

რაინდი

რისთვის? თუმც ხორცი რა ხანია არ მიჭამია,
მაგრამ რა უშავს! ინდისხურმა დამწიფდა უკვე.

მორჩილი

მაგ ხილს ერიდეთ, ყურად იღეთ, ბატონო ჩემო:
330

კაცმა თუ იგი ბევრი ჭამა, ტყირას გაუსიებს,
დაეუფლება სევდიანი განწყობილება.

რაინდი

თუკი მე მიყვარს სევდიანი განწყობილება?
მაგრამ თქვენ ხომ აქ იმისათვის არ გამოგზავნეს,
ამის გამო რომ გამაფრთხილოთ?

მორჩილი

ო, არა! მე თქვენ

უნდა გავიცნოთ, შეგისწავლოთ.

რაინდი

მერედა, აშას

მე მეუბნებით?

მორჩილი

რატომ არა?

რაინდი

(რა გაიძვრა

ყოფილა ვინმე!) მონასტერში თქვენისთანები
ბევრნი არიან, ძმაო ჩემო?

მორჩილი

რა მოგახსენოთ

ჩემი ვალია მორჩილება, ბატონო ჩემო.

რაინდი

და თქვენც არ ატანთ ჭკუას ძალას, ისე მორჩილობთ?

მორჩილი

სხვაგვარად სადღა იქნებოდა აქ მორჩილება?

რაინდი

(გულუბრყვილობაც აშას ჰქვია!) ძალგიძთ გამანდოთ,
ვის განუზრახავს ჩემი ახლოს გაცნობა? თქვენა?
თქვენ რომ არ გნებავთ, შემიძლია მე დავიფიცო.

მორჩილი

რა უფლება მაქვს? რად მჭირდება?

რაინდი

მაშ ვის სჭირდება,

ვის აქვს უფლება, ასეთ ცნობისმოყვარეობას
რომ იჩენს, ნეტავ? სთქვით, ვისა აქვს?

მორჩილი

ალბათ ბატრიარქს.

ასე მგონია იმიტომ, რომ მან გამოგზავნა.

რაინდი
რაო? ბატრიარქს? მასზე უკეთ აბა ვინ იცის,
თუთრ მოსასხამზე რასაც ნიშნავს წითელი ჯვარი?
მორჩილი

მე მეც კი ვიცი!

რაინდი
ეს თქვენც იცით? მაშ რა გსურთ ჩემგან?
მე მეტად ვარ, რაინდი ვარ ტყვედ ჩავარდნილი.
ამასაც დაესძენ: ტყვედ ჩამიგდეს ტებინისათვის
ბრძოლის დროს, როცა გესურდა იგი ჩაგვეგდო ხელში
უკანასკნელ წამს სათაკილო დაზავებისა,
რათა ამით გზა გაგვეკაფა სიღონისაკენ.
კიდევ რა გნებავთ? შენიძლია ესეც გაუწყოთ:
ჩვენ ოცი კაცი დაგვატყვევეს, მაგრამ სულთანმა
მხოლოდ მე, ერთი, შემინწყნარა. დაე, გაიგოს
ეს ბატრიარქმა, რისი ცოდნაც სჭირდება ძალზე,
და უფრო მეტიც, მასზე მეტიც, რაც მას სჭირდება.

მორჩილი
ვეჭვობ, იმაზე მეტი გეტქვათ, რაც უკვე იცის;
მას ისიც სურდა, რომ გაეგო: რად შეგიწყალათ,
ბატონო ჩემო, სალაღინმა მხოლოდ და მხოლოდ
თქვენ და სხვა არეინ?

რაინდი
მე კი ვიცი, ასე გგონიათ?
კისერგაწვდილი, მუხლმოყრილი ჩემს მოსასხამზე
ველოდი დარტყმას, როს სულთანმა შემხედა უცებ,
დამამტერდა და გამოსწია სასწრაფოდ ჩემსკენ.
ხელით ანიშნა და მეც წამსვე წამოვდექე ფეხზე,
საჩქაროდ ამხსნეს ბორკილები; მსურდა მადლობა
გადამეხადა: გხედავ, ცრემლი მოადგა თვალზე;
სდუმდა, მეც ვლუმდი, ის წავიდა, მე კი იქ დავჩინი;
აი, რაც მოხდა, მაგრამ ასე რისათვის მოხდა,
თვით ბატრიარქმა გამოიცნოს.

მორჩილი
იგი მივიდა
ჩანს, იმ დასკვნამდე, რომ თვით ღმერთმა, უზენაესმა,
გადაგარჩინათ უდიდესი საქმეებისთვის.

რაინდი
რალა თქმა უნდა, უდიდესი საქმეებისთვის!
ცეცხლისგან მეხსნა ქალიშვილი ებრაელისა!
332

და სინას მთაზე ამეყვანა მლოცველნი ღვთისა,
სხვაეც ბევრი რამე ამდაგვარი.

მორჩილი
კიდევ მოგიწევთ
მრავალი რამის აღსრულება.. თუმც ისიც უკვე,
რაც გააკეთეთ, როდი არის ურიგო საქმე,
მაგრამ ბატრიარქს იქნებ უფრო მნიშვნელოვანი
საქმეები აქვს ახლა თქვენთვის, ბატონო ჩემო.

რაინდი
მართლა? ნამდვილად ეგრე ფიქრობთ? უეჭველია,
მან ამას კიდევ მიგახვედრათ!

მორჩილი
რალა თქმა უნდა!
მაგრამ ჯერ უნდა შეგისწავლოთ საფუძვლიანად,
ვინა ბრძანდებით!

რაინდი
რალას უცდით... მაშ შემისწავლეთ!
(ნეტავი, როგორ შემისწავლის, ერთი მანახა!)
აბა, დაიწყეთ!

მორჩილი
დრო ტყუილად რომ არ დაგეარგო,
მოკლედ მოეჭირი და ბატრიარქის სურვილს ანლავე
გეტყვით პირდაპირ.

რაინდი
კარგი!
მორჩილი
მას სურს, ჩემო ბატონო,
მცირე ბარათი გაგატანოთ.

რაინდი
მე გამატანოს?
მე ხომ შიკრიკი არ განლაუართ... ეგ ის საქმეა,
სასახელო რომ არის უფრო, ვიდრე ცეცხლიდან
დახსნა უცნობი ებრაელი ქალიშვილისა?

მორჩილი
მე უნდა იყოს. ვინაიდან, — სთქვა ბატრიარქმა, —
ამ მცირე ბარათს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს
ქრისტიანული სამყაროსთვის. ვინც ამ პატარა
ბარათს მიიტანს, — სთქვა მან ასე, — იმას უფალი
ცაში ოდესმე დაუმკვიდრებს სასუფეველსა

და საუცხოო გვირგვინითაც დააჯილდოებს.
მან ისიც კი სთქვა, რომ თქვენს გარდა არავინ არის
ღირსი ამგვარი გვირგვინისა, ბატონო ჩემო.

რ ა ი ნ დ ი

რაო? ჩემს გარდა?

მ ო რ ჩ ი ლ ი

იგი ამბობს, რომ თავისუფლად
სეირნობთ თქვენ აქ, შეგიძლიათ სუყველაფერი
კარგად დაზვეროთ; შეისწავლოთ, თუ როგორ უნდა
ქალაქს ალება ანდა დაცვა; მხოლოდ თქვენ ძალგით,
სწორად განსაზღვროთ სიმაგრე და თანაც სისუსტე
მეორე, შიდა გალავნისა, ამ ცოტა ხნის წინ
სალადინმა რომ შემოარტყა სატახტო ქალაქს,
და ყოველივე ღვთისთვის მებრძოლთ შეატყობინოთ
გარკვევით, ზუსტად.

რ ა ი ნ დ ი

მაგ ბარათის შინაარსი რომ

მაინც ვიცოდე ძალზე კარგად, კეთილო ძმაო...

მ ო რ ჩ ი ლ ი

ძალიან კარგად არც მე ვიცი. მაგრამ ბარათი
განკუთვნილია, ვიცი, მეფე ფილიპესათვის...
ბატრიარქმა... მე ხშირად მიკვირს, თუ როგორ ძალუძს, —
იმასთან ერთად, რომ ასეთი წმინდანი არის
და მართოდენ ზეციური ცხოვრებით ცხოვრობს, —
ამქვეყნური საქმეების ყოველ წვრილმანში
იყოს ასეთი ჩახედული. ეს ალბათ უმძიმეს.

რ ა ი ნ დ ი

მერედა, რაო ბატრიარქმა?

მ ო რ ჩ ი ლ ი

სულ დაწვრილებით,
მთლად ზუსტად იცის სიძლიერე ანდა სისუსტე
სალადინისა, რომელ მხარეს რა ოდენობის
ჯარები უდგას.

რ ა ი ნ დ ი

მან ეს იცის?

მ ო რ ჩ ი ლ ი

ეს ყოველივე ფილიპეს რომ შეატყობინოს,
334 დიახ, და ნებავს,

რათა მან შესძლოს მოფიქრება, აწონ-დაწონა,
მტრისგან რაიმე დიდი საფრთხე ელის თუ არა,
აუცილებლად საჭიროა თუ არა კიდევ,
რადაც არ უნდა დაუჯდეს, რომ მომავალშიაც
გაგრძელდეს ზავი ღრობითი, რომლის შეწყვეტა
ასე თამამად გადაწყვიტა თქვენმა ორდენმა.

რ ა ი ნ დ ი

რა გონიერი პატრიარქი ყოფილა იგი!
ასე გამოდის, სახელოვან, საყვარელ ვაჟკაცს
არა შეიკრიკად, მე ჯამუშად გჭირდები თურმე.
გთხოვთ თქვენს პატრიარქს მოახსენოთ, კეთილო ძმაო;
რომ, — რამდენადაც შესძლეთ უკვე ჩემი შესწავლა, —
არ გამოვდგები ამისათვის... მე ტყვე გახლავართ
და მოვალე ვარ, ვით ტყვეს ჰფერობს, მოვიქცე ისე.
ამასთანავე რაინდი ვარ, ჩემს უშუალო
მოვალეობად მიმაჩნია მახვილით ხელში
ბრძოლა და არა ჯამუშობა.

მ ო რ ჩ ი ლ ი

მეც უგ ვიფიქრე.

სწორედ ამიტომ არ მინდა, რომ გაგსაჯოთ მკაცრად.
მაგრამ მე თქვენთვის უკეთესი საქმე მაქვს უფრო:
უკვე მოასწრო პატრიარქმა იმის გაგება,
ლიბანის რომელ ციხეში აქვს დაცული სულთნის
შორსმჭვრეტელ მამას ოქრო-ვერცხლი აურაცხელი
სამეფო ჯარის შესანახად და საომარი
ხარჯებისათვის. სალადინი დროგამოშვებით
მამასთან მიდის იმ ციხეში მოკლე ბილიკით,
მცველთა გარეშე... მიხვდით?

რ ა ი ნ დ ი

ვერა!

მ ო რ ჩ ი ლ ი

რა ადვილია

მოულოდნელად თავს დაესხას სალადინს კაცი
და მოკლას მყისვე, სამუდამოდ მოუღოს ბოლო.
რაო, შეშინდით? მსურველები გამოჩნდნენ უკვე —
ორი კეთილი მარონიტი — მოშიშნი ღვთისა.
ერთი მამაცი ვაჟკაცი რომ წარუძღვებოდეს
და რომ ეს საქმე გაეხედნათ...

რ ა ი ნ დ ი
მ ა მ პ ა ტ რ ი ა რ ქ მ ა
მე მიმიჩნია ამ ვაჟაკად?
მ ო რ ჩ ი ლ ი
იგი ფიქრობს, რომ
ფილიბე მეფე, პტოლემეისს გამაგრებული,
ლაგებმარებათ.

რ ა ი ნ დ ი
მე? ფილიბე დამემარება?
ნუთუ თქვენ ჯერ არ გაგიგიათ, არა გსმენიათ,
რომ სალადინის მოვალე ვარ?

მ ო რ ჩ ი ლ ი
ვიცი...
რ ა ი ნ დ ი
და მაინც?
მ ო რ ჩ ი ლ ი

ლიახ, — ფიქრობს ის, — კარგი არის ეს ყოველივე,
მაგრამ თვით ღმერთი და ორდენი...

რ ა ი ნ დ ი
არაფერს სცვლიან!
საზიზღარ საქმის აღსრულებას ვერ მიბრძანებენ.
მ ო რ ჩ ი ლ ი

უგ მართალია, მაგრამ მაინც, იმისი აზრით,
ხალხის წინაშე რაც ბილწი და საზიზღარია,
სულაც არ არის საზიზღარი ის ღვთის წინაშე.

რ ა ი ნ დ ი
სალადინს უნდა ვუმაღლოდე სიცოცხლეს ჩემსას
და მე კი უნდა მას სიცოცხლე მოვუსპო ახლა?
მ ო რ ჩ ი ლ ი

საზიზღრობაა, მაგრამ იგი ქრისტიანობის
მტერია მუდამ და უფლება არა აქვს ჰქონდეს
იმედი თქვენი მეგობრობის.

რ ა ი ნ დ ი
მეგობრობისა?
არ მინდა ვიყო უსინდისო ადამიანი
და უმადური მატყუარა.

მ ო რ ჩ ი ლ ი
ეგ მართალია!..
მაგრამ მადლობის გადახდისაგან, იმის აზრით,
336

თავისუფალნი ვართ ღვთისა და კაცთა წინაშე,
თუ საშინაური გაგვიწიეს სხვა რამ განზრახვი —
არც უფიქრიათ გარჯილიყვნენ ჩვენი გულისთვის.
და ვინაიდან ამბობენ, რომ სულთანმა ვითომც
მხოლოდ იმიტომ შეეგებრაღათ, რომ თქვენმა სახემ,
თქვენმა არსებამ, პიროვნებამ მას საკუთარი
ძმა გაახსენა. — პატრიარქიც იმიტომ ფიქრობს..

რ ა ი ნ დ ი
მამ პატრიარქმა ესეც იცის? იცის და მაინც?..
აჰ, რომ ვიცოდე მე ნამდვილად! ეგ, სალადინ!
როგორ? ბუნებამ ჩემი სახის თუნდ ერთი ხაზი
შენი ძმის სახეს მიამსგავსა და ვერა ჰპოვებს
იგი ჩემს სულში გამოძახილს? და რაც ჩემს სულში
ამასა ჰპოვებს, როგორ ძალმიძს ჩავახშო იგი
მხოლოდ იმიტომ, რომ პატრიარქს ვასიამოვნო?
არა, არ ძალგიძს, შენ, ბუნებავ, იცრუო ასე!
არა, ასე ვერ განუდგება თავის თავს ღმერთი
თავის საკუთარ ქმნილებებში! — მამ დამეხსენით!
თორემ, ეგ არი, ბოლმა მახრჩობს! გამშორდით! წადით!

მ ო რ ჩ ი ლ ი
მივალ, მივდივარ კმაყოფილი იმაზე უფრო,
ვიდრე აქეთკენ მოვდიოდი. გთხოვთ მომიტევეთ,
ბატონო ჩემო. ჩვენ, მორჩილნი, ვალდებულნი ვართ,
უხმოდ, უსიტყვოდ ვმორჩილებდეთ უფროსებს ჩვენსას.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ი ა მ ვ ს მ
რ ა ი ნ დ ი და დ ა ი ა, რომელიც კარგა ხანია, რაც მას თვალურს ადევნებ-
და და ახლა კი უახლოვდება.

დ ა ი ა
მორჩილმა, მგონი, გაუფუჭა რაინდს გუნება,
მაგრამ მე მაინც უნდა ვცადო.

რ ა ი ნ დ ი
დიდებულია!
განა ტყუილად უთქვამთ: ეშმაკს ორი თათი აქვს, —
ლიახ, ბერი და დედაკაცი, დედაკაცი და
ბერი, ჩანს, ახლა ის ეშმაკი ერთი თათიდან
მეორე თათში მისერის ნაღდად.

დ ა ი ა
ვის ეხებავ ამას?
22. ლესინგი 337

თქვენ ხართ, რაინდო? ვმადლობ გამჩენს, ათასგზის ვმადლობ!
სად ბრძანდებით მთელი ამ ხნის განმავლობაში?
აუღ იყავით?

რ ა ი ნ დ ი

არა.

დ ა ი ა

აბა, კარგად ბრძანდებით?
რ ა ი ნ დ ი

ღიახ.

დ ა ი ა

და ჩვენ კი თქვენმა ჯავრმა გადაგვიყოლა.
რ ა ი ნ დ ი

პართლა?

დ ა ი ა

ჩანს, სხვაგან ბრძანდებით.
რ ა ი ნ დ ი

გამოიცანით!

დ ა ი ა

დღესდა დაბრუნდით, სულ ახლად?
რ ა ი ნ დ ი

გუშინ ჩამოველ.

დ ა ი ა

დღეს ჩამოვიდა რეხას მამაც. რეხას აწ მაინც
ძალუკს იმედი იქონიოს?

რ ა ი ნ დ ი
რისი?

დ ა ი ა

იმისი,

რასაც ის ასე ხშირად გთხოვდათ. და ამასავე
გთხოვთ მისი მამაც დაყინებით. ბაბილონიდან
დაბრუნდა იგი დატვირთული ოცი აქლემით,
ინდოეთიდან, სპარსეთიდან, საჩინეთიდან
და სირიიდან უამრავი სასუნ-სანელი,
უძვირფასესი ქსოვილები, თვალ-მარგალიტი
და, ერთი სიტყვით, რაც კი ჰპოვა ძვირფასი რამე
მან იმ ქვეყნებში, ყველაფერი ჩამოიტანა.

რ ა ი ნ დ ი

არა ვყიდულობ არაფერსა.
338

დ ა ი ა

ერთმორწმუნენი

პატივსა სცემენ მას ვით თავადს. ერთი რამე კი
ვერ გამოვიდა, რაც ყოველთვის მიკვირდა ხოლმე:
რად უწოდებენ მას ბრძენ ნათანს და არა მდიდარს.

რ ა ი ნ დ ი

ალბათ ერთს ნიშნავს მათ უნაზე ბრძენიც, მდიდარიც.
დ ა ი ა

ჩემი აზრით კი, უნდა ერქვას ნათან კეთილი.
რადგან ძნელია დაიჯერო, წარმოიდგინო,
რარიც კეთილი არის იგი. როცა გაიგო,
რა დიდად არის რეხა თქვენგან დავალებული,
უნდა გენახათ, იმ წუთს იგი რას არ იზამდა!
რას არ მოგცემდათ!

რ ა ი ნ დ ი

აი-აი!

დ ა ი ა

მოსულიყავით

და ჩემს ნათქვამში თქვენ თვითონვე დარწმუნდებით.
რ ა ი ნ დ ი

რამი? იმაში, რომ წამი მსწრაფლ წარმავალია?
დ ა ი ა

ის რომ ასეთი გულკეთილი არ იყოს, განა
მასთან ამდენ ხანს ვიცხოვრებდი? ხომ არ გგონიათ,
არაფრად ვაგდებ ქრისტიანი ქალის ღირსებას?
როცა ნანიას მიმღეროდნენ, არვის აღუთქვამს,
პალესტინაში გავცეხბოდი ჩემს ქმარს იმისთვის,
რომ გამეზარდა ქალიშვილი ებრაელისა.
ჩემი მეუღლე იმპერატორ ფრიდრიხის ჯარში
იყო მსახური, ერთგული და კეთილშობილი.

რ ა ი ნ დ ი

შვეიცარიის ქვეყანაში დაბადებული,
ვისაც პატივი და წყალობა ხვდა მეტად დიდი, —
ერთ მდინარეში დაიღუპნენ იგი და მეფე.
მურამდენეჯერ მიყვებით თქვენ ამ ამბავს ახლა?
ნუთუ არ შესწყვეტთ თქვენ ჩემს ღვენას?

დ ა ი ა

ღვენას? ოპ, ღმერთო!

რ ა ი ნ დ ი
ლიახაც: ღვენას! აღარა მსურს მე თქვენი ნახვა!
აღარც — მოსმენა! აღარ მინდა ყოველ ნაბიჯზე
მომავონებლეთ თქვენ იმ საქმეს, რომელიც ასე
ლაუფიქრებლად ჩავიდინე, რაც გამოცანა
მგონია ხოლმე, როცა მასზე კვლავ დავფიქრდები.
არ მინდა მე ეს დავინანო, მაგრამ იცოდეთ,
თუ კილევ მოხდა ამისთანა შემთხვევა, თქვენი
ბრალი იქნება, რომ ხანძარში ასე უეცრად
აღარ შევეარღე, ჯერ შევიტყო და მივატოვო,
ის, რაც შიგ იწვის...

ღ ა ი ა
დაგვიფაროს ღმერთმა!..
რ ა ი ნ დ ი

დღეიდან
მოიღეთ ჩემზე მოწყალეობა მცირეოდენი
და დამივიწყეთ. ვთხოვთ მე ამას აგრეთვე მისი
მამითაც ასე ნულაროდეს ჩამაცოცხლებით.
ურია მუდამ ურიაა. მე კი უხეში
შვაბი გახლავართ. თუ იმ ქალის სახე ჩემს სულში
ცოცხლობდა ერთხელ, გაჰქრა უკვე ღიღი ხანია.

ღ ა ი ა
მაგრამ მის სულში თქვენი სახე როდი გამჟქრალა.
რ ა ი ნ დ ი
მერე რა ვუყო, რა უნდა ვქნა?

ღ ა ი ა
ვინ იცის! კაცო
ყოველთვის იგი როდი არის, რაცა ჩანს ხოლმე.
რ ა ი ნ დ ი
მეძებება, რომ უკეთესი იყოს (მიდის.)

ღ ა ი ა
რას მიჩქარით?
მოიცათ!

რ ა ი ნ დ ი
ღედაკაცო, ნუ შემაძულებ
ამ პალმებს, მათ ქვეშ სეირნობა მე ღიღად მიყვარს.
ღ ა ი ა
მამ წადი, დათვო გერმანელო! მამ წადი! მე კი
აღარ დავკარგავ ამ მხეცის კვალს ამიერიდან.
(მისდევს მას შორიხლოს.)

მოქმედიბა მერკი
გამოსვლა პირველი

სტენა წარმოადგენს სულთნის სასახლეს.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი და ზ ი ტ ა თამაშობენ კადაკს.

ზ ი ტ ა
როგორ თამაშობ დღეს, სალადინ, რა დაგეჟართა?
ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ვითომღა ცუდად? არ მგონია.

ზ ი ტ ა
ჩემთვის კი არა.

სვლა დაიბრუნე.
ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რატომ?

ზ ი ტ ა
ხედავ, მხედარი როგორ

დაუცველია!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
მართალი ხარ? აჰა!

ზ ი ტ ა
მაშინ მე

ჩანგალს ვაკეთებ.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
კვლავ სწორი ხარ. მამ ქიში მეფეს!

ზ ი ტ ა
ეგ რას გიშველის? წინ მოვიწევ. შენ კი უწინდელ
ვითარებაში რჩები ისევ.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
კარგადა ვხედავ.

ამნაირ მუხრუტს უმხვევრპლოდ ვერ დავალწევ თავსა,
აჰა, მხედარი წაიყვანე.

ზ ი ტ ა
არა მჭირდება.

კვლავ წინ მოვდივარ.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
არ მარტუქებ შენ არაფერსა.

ჩანს, პოზიცია გირჩევნია, ვიდრე მხედარი.

ზ ი ტ ა

ვინ იცის, იქნებ ეგრეც იყოს.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
მისი პატრონი

ანგარიში არ ჩაგიგდია. აბა შენ ამას

თუ მოელოდი? აღიარე!

ზ ი ტ ა

ცხადია, არა!

ვით ვიფიქრებდი თვით შენივე დედოფალი რომ
დაგაბრკოლებდა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რაო, რა სთქვი, თვითონ ჩემივე?

ზ ი ტ ა

კარგადა გხედავ, ათას დინარს ავიღებ უკვე, —
ღიახ, არცერთი გროშით ნაკლებს.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ეგრე გგონია?

ზ ი ტ ა

კიდევ რომ მკითხავ!.. შენ არა ხარ, თავგამოდებით
განგებ რომ ცდილობ წაგებასა? მე სრულებითაც
არ მიხარია. არც ხელს მაძლევს ასე მოგება.
გარდა იმისა, რომ ასეთი თამაში ძალზე
უხალისოა, განა, როცა ვაგებდი ხოლმე,
გკარგავდი რამეს? ერთი მითხარ, როდის ყოფილა,
ჩემს სანუგეშოდ ორმაგად არ გადაგებხადოს
თვით ჩემს მიერვე წაგებულში?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

უყურე ამას!

ჩემო დაიკო, როს აგებდი, იქნება მართლაც
ძალად ცდილობდი წაგებასა?

ზ ი ტ ა

ერთი კი არის.

შენი ბრალია, საყვარელო ჩემო ძამიკო,
რომ შენი ეგრეთ გულუხვობის გამოისობით
კარგი თამაშის შესწავლა ვერ შევიძელ დღემდე.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ამ საუბარში, რომ ვთამაშობთ, სულ დაგვაგვიწყდა.
ჰა, დაამთავრე!

ზ ი ტ ა

არ ცვლი? ქიში! ორმაგი ქიში!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

აი ეგ სელა კი სულ გამომჩრა მხედველობიდან.
დალუბულია დედოფალი.

ზ ი ტ ა

ნუთუ შეგეძლო

იგი დაგეხსნა, დალუბული არ იყო უკვე?
ერთი შეხედე!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

არა, არა; აიღე იგი.

ამ ფიგურასთან არასოდეს არ მწყალობს ბედი.

ზ ი ტ ა

მარტო მაგასთან?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მომაცილე! — ვერაფერს მიზამს

მე მაგ ფიგურის უქონლობა. სუყველაფერი
კვლავ დაცულია.

ზ ი ტ ა

ვიცი, როგორც უნდა მოვექცე

მე მაგ დედოფალს, ჩემი ძმისგან ვისწავლე კარგად.
(სტოებს დედოფალს აფილზე.)

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

წაიყვან მას თუ არ წაიყვან, ერთია ჩემთვის!

მე ის აღარ მყავს.

ზ ი ტ ა

რისთვის მინდა, რომ წაიყვანო?

ქიში!.. ქიში მეფეს!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ჰა, განაგრძე!

ზ ი ტ ა

ქიში და ქიში!

და კიდევ ქიში!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

თან შამათიც!

ზ ი ტ ა

არა, ჯერ არა.

ჯერ შეგიძლია მას მხედარი ჩამოაფარო,
ან სხვა რაზე ჰქნა, რაცა გნებავს. თუმც სულ ერთია,
რაც არ უნდა ჰქნა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მართალია!.. შენ გაიმარჯვე:

ნიძლავს ალ-პაფი გადაიხდის. ახლავე უხმონ!
არც მთლად შემცდარხარ, ჩემო ზიტა, თამაშს გულისყურს
ვერ ვაღევენბდი, დაბნეული ვიყავი ძალზე.
აი რა კიდე: ვის მოაქვს ეს გლუ ფიგურები
ჩვენთან ასეთი დაჟინებით? ერთმანეთისგან
ვერც კი გაარჩევ ამ ფიგურებს, ვერ გაიხსენებ.
იმამს რომ ვეთამაშებოდე, ეს კიდე მესმის.
მაგრამ ეს მხოლოდ საბაბია, სხვა არაფერი.
განა ამ უშნო ფიგურებმა წამაგებინა?
არა, დაიკო, მხოლოდ შენმა საზრიანობამ,
შენმა მშვიდმა და სწრაფმა თვალმა.

ზ ი ტ ა

გინდა ნესტარი

დანაკლისისა დააჩლუნგო, ჰყო უვნებელი?
კმარა. შენ ჩემზე დაბნეული იყავი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

შენზე?

ნეტავ შენ რალამ დაგაბნია?

ზ ი ტ ა

ცხადია, შენმა

დაბნევამ არა!.. ო, სალადინ, როდის იქნება,
რომ ამნაირი გატაცებით კვლავ ვითამაშოთ?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ასე თამაში უფრო მეტად მომხიბვლელია.
აჰ! შენ, როგორც ჩანს, ომს გულისხმობ? — დაე დაიწყოს!
დაე მობრძანდნენ, არ დავიწყებ მე ომს პირველი.
სიამოვნებით განვაგრძობდი მშვიდობას ისევე
და სინარულით ვიშოვიდი დაუყოვნებლივ
ჩემი ზიტასთვის კარგ მეუღლეს; და, რა თქმა უნდა,

ეს იქნებოდა რიჩარდის ძმა: დიახ, იგი ხომ
რიჩარდის ძმაა.

ზ ი ტ ა

შენ ოლონდაც რიჩარდს აქებდე!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ჰოდა, ჩვენი ძმა მელეტიც რომ ცოლად რიჩარდის
დას შეირთავდეს, რა კარგ ოჯახს შევქმნიდით მაშინ, —
მთელ ქვეყანაზე პირველსა და უკეთეს ოჯახს!
გესმის, რომ ჩემი თავის ქებაც არ მეზარება.
ვფიქრობ, ღირსი ვარ მე ამგვარი მეგობრებისა.
რა კარგი ხალხი ვიქნებოდით, რა კარგი ხალხი.

ზ ი ტ ა

ოჰ, რარივ ხშირად დავცინოდი მაგ ტკბილ ოცნებას!
შენ ქრისტიანებს როდი იცნობ, არც გსურს იცნობდე.
ეამყებათ, იყვენ მხოლოდ ქრისტიანები,
კაცნი კი არა, ვინაიდან ის ყოველივე,
თუკი რაიმე მათ ცრურწმენას შერჩა კაცური,
იმიტომ როდი უყვართ, რომ ის კაცური არის,
არამედ მხოლოდ იმისათვის, რომ ქრისტე ასე
ქადაგებდა და რომ მან ასე მოიმოქმედა. —
მათი ბედი, რომ იგი ესდენ კეთილი იყო!
და რომ მათ ძალუძთ მხოლოდ სიტყვით ირწმუნონ მისი
სიკეთე, თუმცა აქ სიკეთეს რა უნდა? არა!
მხოლოდ სახელი მათი მოძღვრის, — არა სიკეთე! —
უნდა მოედოს მთელს ქვეყანას, რათა დარდილოს
და შეარცხვინოს ყველა კარგი კაცის სახელი.
მხოლოდ სახელი არის მათი ზრუნვის საგანი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

შენ, უსათუოდ, ამის თქმა გსურს: ეგ რომ არ იყოს,
რატომ მოგთხოვდნენ შენ და ნელექს ქრისტიანობა
მიგელოთ, ვიდრე ქრისტიანებს შეიყვარებდით,
როგორც საკუთარ მეუღლეებს? მართალს არ ვამბობ?

ზ ი ტ ა

რალა თქმა უნდა, თითქოს მხოლოდ მათ, ქრისტიანებს,
გააჩნიათ ის სიყვარული, რაც შემოქმედმა
გულს ჩაუნერგა ყოველ ცოლ-ქმარს.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ქრისტიანები

ისე არიან შეპყრობილი ცრურწმენით, რომა

მათვის ამისი დაჯერებაც როდია ძნელი!
და მაინც შენ არ გეთანხმები. არა ქრისტიანთ,
ამაში მხოლოდ მეტაძრეებს მიუძღვით ბრალი.
ამ ორდენისგან წარმოსდგება მთელი სიავე,
ქრისტიანობა აქ არაფერ შუაში არის.
მათ სრულებითაც არა ნებავეთ დატოვონ აკა,
რომელსაც ჩვენს ძმას გადასცემდა და რიჩარდისა,
როგორც თავისი ოჯახიდან მოყოლილ მზითვეს.
რაინდობა რომ საფრთხეში არ ჩავარდნილიყო,
სწორედ ამიტომ გადაიქცნენ სულელ ბერებად
და შესაძლებელ წარმატების ბრმა ვარაუდით
ჩაშალეს ზავი. სეირიც ხომ ესაა სწორედ.
ეგრე განაგრძეთ, ბატონებო, განაგრძეთ ეგრე!..
ხელსაყრელია ჩემთვის თქვენი გულმოდგინება!..
ოღონდ თავის გზით წარიმართოს სუყველაფერი.

ზ ი ტ ა

მაშ თავგზა რალამ აგიბნია, რამ შეგაშფოთა?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

იმან, რაც მუდამ მაშფოთებდა, მიბნევედა თავგზას.
ლიბანში ვიყავ მამაჩვენთან. ზრუნვისაგან მთლად
გაწამებულა...

ზ ი ტ ა

ვაი ჩვენს დღეს!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

და გასაქანი
სულ აღარა აქვს. ყოველი მხრით შევიწროებულს
ხან აქაცლდება, ხანაც იქა.

ზ ი ტ ა

რაშია საქმე?

რა ავიწროებს? რა აკლდება?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რა უნდა იყოს
გარდა იმისა, რის ხსენებაც გულს მირევს ასე?
ის, რაც ზედმეტად მიმაჩნია, როდესაც ხელთ მაქვს,
ურომლისოდაც ვერ ვძლებ, ოდნავ თუ შემომაკლდა?..
ნეტავ ალ-ჰაფი სად წავიდა?.. ნუთუ ვერ ნახეს?
არ დაუძახეს?.. ო, წყეულო, მუხთალო ფულო!
კარგი ჰქენ, ჰაფი, რომ მოხვედი.

346

გამოსვლა მიორე

და გ რ ი შ ი ა ლ - ჰ ა ფ ი . ს ა ლ ა დ ი ნ ი . ზ ი ტ ა .

ა ლ - ჰ ა ფ ი

ჩანს, ეგვიპტიდან

ჩამოგვივიდა ფული უკვე; ნეტავი ბევრი
იყოს მაინცა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

განა ცნობა მიიღე?

ა ლ - ჰ ა ფ ი

არა.

ცნობის მიღებას თქვენგან ველი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ზიტას ათასი.

დინარი მიეც! (ჩაფიქრებული სცემს ბოლოს.)

ა ლ - ჰ ა ფ ი

მიეც, მიეც! მიღების ნაცვლად!

მშენიერი, მშენიერი! ადვილად ბრძანებთ,
გასაცემი კი ხაზინაში არა დარჩა რა.
მაშ ზიტას უნდა მიეცე ფული? მაშ ისევ ზიტას?
წააგეთ უკვე? და წააგეთ ისევ ჰადრაკში?
აი, აქ არის დაფა კიდე!

ზ ი ტ ა

ხომ გიხარია.

ბედი რომ მწყალობს?

ა ლ - ჰ ა ფ ი (დაფას ათვალიერებს)

მიხარია?.. თქვენ კარგად იცით.

რომ... როგორა ვთქვა...

ზ ი ტ ა (ანიშნებს)

ჩუ, ჩუ, ჰაფი!

ა ლ - ჰ ა ფ ი (თამაშის ცქერით გართული)

რომ ბედი გქონდეთ!

ზ ი ტ ა

ჩუ, ჩუ, ალ-ჰაფი!

ა ლ - ჰ ა ფ ი

ხომ თეთრებით თამაშობდით თქვენ?

ქიში უთხარიით?

ზ ი ტ ა

კარგია, რომ მას ეს არ ესმის.

347

ა ლ-ჰ ა ფ ი

აწ მისი სვლაა?

ზ ი ტ ა (მიუახლოვდება ალ-ჰაფის)

მითხარ, ჰაფი, ჩემი მოგება

ძალმის მივილო?

ა ლ-ჰ ა ფ ი (დაფას თავს არ ანებებს)

რა თქმა უნდა, როგორც ყოველთვის

იღებდით ხოლმე, იმგვარადვე მიიღებთ ახლაც.

ზ ი ტ ა

ხომ არ გაგიჟდი?

ა ლ-ჰ ა ფ ი

თამაში არ დამთავრებულა.

თქვენ ხომ ეს ხელი წაგებული არა გქონიათ.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (ყურს არც კი შვდება)

მანც გაეცი, გაღუხადე.

ა ლ-ჰ ა ფ ი

„გადაუხადე!“

დედოფალი ხომ ისევა გყავთ!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

არ ჩაითვლება —

გამოსულია თამაშიდან.

ზ ი ტ ა

მამ შემიძლია

ფულისთვის კაცი გამოგვზავნო?

ა ლ-ჰ ა ფ ი (თამაშით უფრო და უფრო გართული)

რალა თქმა უნდა,

როგორც ყოველთვის, ახლაც ძალგით... ვთქვათ, დედოფალი

ანგარიში არ ჩაითვლება, მაგრამ შამათი

მანც არ არის ჯერჯერობით.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (ჰარაკის დაფას გადმოაყირავებს)

არის! მსურს იყოს!

გსურთ?.. მამ მოგება უნდა იყოს ამგვარ თამაშის

შესაფერისი, გაცემა კი მოგების მსგავსი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რაო, რას ამბობს?

ზ ი ტ ა

(დროდადრო ალ-ჰაფის რალცას ანიშნებს)
შენ ხომ იცი, რა ძლიერ უყვარს

გაჯიუტება, განაზება, როდესაც სთხოვენ,
და ცოტა-ცოტა შურიანი კაციც ბრძანდება.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

შურიანიო? შენს მიმართაც? ჩემი დის მიმართ?
რა მესმის, ჰაფი? ნუთუ მართლა შურიანი ხარ?

ა ლ-ჰ ა ფ ი

რა ვიცი, იქნებ კიდეც ვიყო!.. სიამოვნებით
გავუცვლიდი მას ჩემს გულსა და ჭკუა-გონებას.

ზ ი ტ ა

დღემდე ყოველთვის წესიერად იხდიდა ხოლმე
და ალბათ დღესაც გადაიხდის. დაეხსენ ოლონდ!

წადი, ალ-ჰაფი, წადი, წადი! მინდა ფულისთვის
კაცი ახლავე გამოგვზავნო.

ა ლ-ჰ ა ფ ი

არა, მე ნიღაბს

ველარ ვატარებ. ეს ამბავი მან ხომ ოღესმე
უნდა შეიტყოს.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ვინ? რა?

ზ ი ტ ა

ჰაფი! ასე ასრულებ
შენს დაპირებას? საიდუმლოს ასე მინახავ?

ა ლ-ჰ ა ფ ი

რას ვიფიქრებდი; რომ ამდენად შორს შესტოპავდა
ჩვენი სიცრუე!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რა სიცრუე? მეტყვით თუ არა?

ზ ი ტ ა

იყავი კეთილგონიერი, ამას გთხოვ, ჰაფი.
ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ნუთუ არ არის საოცარი? რას უნდა სთხოვდეს
ზიტა ასეთი ღიღი ამბით, ასე მხურვალედ

ვიღაც უცხო კაცს, ვიღაც დაერიშს და მე კი არა,
საკუთარ ძმასა? ასეთ ამბავს ვერ გააბტებთ.
გიბრძანებთ, ჰაფი!.. სთქვი, დაერიშო, ილაპარაკე!

ზ ი ტ ა

სულ უმნიშვნელო ამბავია, ძვირფასო ძმო,
არც ღირს ამაზე შეაჩერო შენ ყურადღება.

იცო, რომ ბევრჯერ მომიგია თამაში შენთვის
და ვინაიდან არ მჭირდება ეს ფული ახლა.
რადგანაც ჰაფის სალაროშიც უამისოდაც
არც ისე ბევრი ფული არის, სწორედ ამიტომ
აღ-ჰაფის მე მას არ ვართმევდი. მაგრამ მე მაგ ფულს,
ნუ გედარდება, არ გაჩუქებთ, ძვირფასო ძმაო,
არც შენ, არც ჰაფის, არც სალაროს.

ა ლ-ჰ ა ფ ი

ღიან, მარტო ეგ

რომ იყოს მართლა! მარტო ეგა!

ზ ი ტ ა

ზოგი სხვაც კიდეც

ამისი მსგავსი. ხაზინაში ვტოვებდი ხოლმე
ჩემს შესანახსაც, რაც მე მქონდა დაწესებული.
რამდენიღე თვის არ მივიღე მხოლოდ და მხოლოდ.

ა ლ-ჰ ა ფ ი

ეგეც არ არის ყველაფერი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ეგეც არ არის?

ნუთუ არ იტყვი?

ა ლ-ჰ ა ფ ი

იმის შემდეგ, რაც ეგვიპტიდან

ფულს ველით, ზიტა...

ზ ი ტ ა (სალადინს)

რატომ უსმენ?

ა ლ-ჰ ა ფ ი

ჩვენგან არათუ

იღებდა ფულსა...

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ო ძვირფასო!.. არამედ კიდეც

მზად იყავ მულამ დაგვეხსენი გაჭირვებიდან?

ა ლ-ჰ ა ფ ი

მთელ ჩვენს სასახლეს ინახავდა. ყველა ხარჯს მარტო
ის ისტუმრებდა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

აჰა! თურმე როგორი არის

ჩემი დაიყო!

(აზვავა.)

ზ ი ტ ა

ვინ მომცა მე ამის შეძლება?
ვინ გამაძლიერა. თუ არა შენ, ძვირფასო ძმაო?
ა ლ-ჰ ა ფ ი

და ისეთ გლახად გადაგაქცევს, ისეთ ლატაკად,
როგორიც თვითონ არის.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

განა მე ღარიბი ვარ?

ნუთუ ზიტას ძმა ლატაკია? როდის მქონია
ამაზე მეტი ან ნაკლები? მე რა მჭირდება?
ტანისამოსი, ხმალი, ცხენი და ღმერთი მხოლოდ!
შემომაკლდება რომელიმე მათგანი განა?
მაგრამ, ალ-ჰაფი, მე შენ მაინც უნდა დაგტუქსო.

ზ ი ტ ა

მას ნუ დასტუქსავ, ჩემო ძმაო. ო რომ შემეძლოს
შემსუბუქება მამაჩემის საზრუნავისაც!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ეჰ! მამაჩემი მომავონე და ერთხელ კიდეც
წარმტაცე ამით ყოველგვარი მხიარულება.
მე არაფერი არ მაკლია, არც შეიძლება
მაკლდეს რაიმე, მამაჩემს კი აკლია მართლა...
და გასაჭირი მამისა ხომ ყველა ჩვენგანის
გასაჭირია. რა უნდა გქნა? სთქვი... ეგვიპტიდან
იქნებ კარგა ხანს ვერ მივიღოთ ჩვენ ვერაფერი.
რამია საქმე, ღმერთმა იცის. იქ ხომ ჯერ ისევ
სიმშვიდე სუფევს. მე მზადა ვარ, რომ ჩემი თავი
შევავიწროო ყოველმხრივად, ყოველივეთი.
მაგრამ მარტოდენ ჩემი თავი და არა სხვები.
თუმცა ამითი რას შევიძლებ, რას გაუაკეთებ?
ცხენი, მახვილი, ტანსაცმელი გამაჩნდეს უნდა
და ჩემს ღმერთსაც მე ვედარაფერს დავათმობინებ,
მის მიმართ ისეც გაუგონარ სიძუნწეს ვიჩენ —
გულს ვწვირავე მხოლოდ. ჰაფი, დიდი იმედი მქონდა,
რომ ხაზინაში კიდეც რამე გადავრჩებოდა.

ა ლ-ჰ ა ფ ი

გადამრჩებოდა? თქვენზე ბრძანეთ, ხაზინაში რომ
დარჩენილიყო რამე ფული, განა მაშინვე
არ უბრძანებდით, რომ მესერზე აეგვე წამსვე.

ანდა — სულ ცოტა — ჩამოვეხრჩე. ჰო, როგორ არა,
გაგბედავდი და ჩავეიდენდი სიყალბეს ამგვარს!
ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მამ რა ვქნათ ახლა? ჰაფი, ნუთუ შენ არ შეგეძლო,
ზიტას კი არა, ფულს ვინმე სხვას დასესხებოდი?
ზ ი ტ ა

განა მივცემდი იმის ნებას, ძვირფასო ძმავო,
წაერთვით ჩემთვის ეს უფლება უპირატესი?
შემდგომშიც ვითხოვ ამ უფლებას. ჩემი სიმდიდრის
წყარო ხომ ჯერ მთლად არ დამშრალა.
ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ისლა გვაკლია
რომ იგი დაშრეს! — წადი, ჰაფი, იღონე რამე!
რაც გინდა ჰქენი, სადაც გინდა, იშოვე ფული,
წადი, ისესხე და შეპირდი... მხოლოდ იმათ კი
ნუ გამოართმევ, რომელნიც თვით მე გაუამდიდრე,
გაიფიქრებენ, რომ უკანვე ვთხოვ მიცემულსა.
ყველაზე ძუნწებს მიაკითხე, სიამოვნებით
დაგასესხებენ, ვინაიდან კარგად იციან,
რარიც იზრდება მათი ფული ჩემს ხელში ხოლმე.
ა ლ - ჰ ა ფ ი

მე მაგნაირ ხალხს არვის ვიცნობ.
ზ ი ტ ა

მოიცა, ჰაფი,
გაგიკე. — შენი მეგობარი დაბრუნებულა.
ა ლ - ჰ ა ფ ი (შეძრწუნებული)
რა ბრძანეთ? ჩემი მეგობარი დაბრუნებულა?
რომელი ჩემი მეგობარი?

ზ ი ტ ა
დოდალ ქებული
შენი ურია.

ა ლ - ჰ ა ფ ი
რა? ურია, დოდალ ქებული?
და ჩემს მიერვე?

ზ ი ტ ა
სწორედ იგი, ვინც მისმა ღმერთმა, —
მასსოვს შენ თვითონ სიტყვა-სიტყვით ასე მითხარი, —
დააჯილდოვა ამა ქვეყნის ყველა სიკეთით,
უმცირესით და უდიდესით, ეგრე გულუხვად.
352

ა ლ - ჰ ა ფ ი

სწორედ ეგრე ვთქვი? ნეტავ რისი თქნა მსურდა მაგით?
ზ ი ტ ა
რომ სიმდიდრეა უმცირესი სიკეთე ქვეყნის,
უდიდესი კი — სიბრძნე.

ა ლ - ჰ ა ფ ი

ეგ ვთქვი იმ ურიაზე?
ზ ი ტ ა

შენი ნათანის შესახებ ეს არ გითქვამს განა?
ა ლ - ჰ ა ფ ი

აჰ! აი ვისზე მეუბნებით! ნათანზე! დიახ...
ეგ აზრადაც კი არ მომსვლია!.. მართლა დაბრუნდა?
მამ ჩამოვიდა, როგორც იქნა? უთუოდ, საქმე
კარგად წასვლია. — დიახ, ხალხმა ნათანს ოდესღაც
ბრძენი უწოდა და მდიდარიც.

ზ ი ტ ა

ახლა კი ხალხი

მდიდარს უწოდებს უფრო მეტად მას, ვიდრე ბრძენსა.
მხოლოდ იმაზე ლაპარაკობს მთელი ქალაქი,
თუ რა სიმდიდრე, რა ძვირფასი განძეულობა
ჩამოიტანა.

ა ლ - ჰ ა ფ ი

ჰოდა, რაკი ის დაგვიბრუნდა,
როგორც მდიდარი, იგი ბრძენიც დაგვიბრუნდება.
ზ ი ტ ა
რას იტყვი, ჰაფი, რომ შენ ამ კაცს მიმართო?

ა ლ - ჰ ა ფ ი

რისთვის?

ფულისთვის არა, იმედი მაქვს. დიახ, თქვენ იმას
ხომ კარგად იცნობთ... გაასესხებს! სწორედ იმიტომ
ჰქვია მას ბრძენი, რომ არავის ფულს არ ასესხებს.

ზ ი ტ ა

უწინ კი იმ კაცს სულ სხვარიგად მისურათებდი.
ა ლ - ჰ ა ფ ი

გაჭირვებაში ეხმარება კაცს ის საქონლით,
მაგრამ ფულით კი, ფულით? ფულით — არასდროს.
ასეთ ურიას სხვათა შორის ბევრს ვერ შეხვდებით.
გონიერია, კარგად იცნობს ამ ცხოვრებასა.
კარგად თამაშობს იგი ჭადრაკს და სიავითაც
23. ლესინგი

განესხვავება არა ნაკლებ, ვიდრე სიკეთით,
სხვა ურთებსა. გირჩევნიათ, მისი იმედი
არ იქონიოთ. თუმცა იგი ღარიბებს აძლევს,
ვით სალადინი, შეიძლება მისებრ ბევრს არა,
მაგრამ მსგავსივე ხალისით და უანგარობით
ებრაელი და ქრისტიანი, მაჰმადიანი
და პარსი — მისთვის სულ ერთია ყოველი კაცი.

ზ ი ტ ა

და მაშ ის კაცი...

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

როგორ მოხდა, საოცარია,
დღემდე მაგ კაცზე არაფერი რომ არ მსმენია?

ზ ი ტ ა

ნუთუ სალადინს არ ასესხებს, სალადინს, ვისაც
არა თავისთვის, მარტოოდენ გასაბოძებლად
სჭირდება ფული.

ა ლ - ჰ ა ფ ი

აქ კი ნამდვილ ურიას ჰპოვებთ,
მთლად ჩვეულებრივ ურიასა! მე დამერწმუნეთ!
სიკეთის მიმართ ის რატომღაც ეჭვიანია
და შურიანი. მას სურს ყველგან, ყველა კაცისგან
ესმოდეს მხოლოდ: „ნუ მოგაკლოს წყალობა ღმერთმა!“
სწორედ ამიტომ არ ასესხებს არავის ფულსა,
რომ მუდამ ჰქონდეს გაჩუქების საშუალება.
რაკი კანონში უწერია მას მოწყალება,
ხათრიანობა ან თავაზი უცხოა მისთვის, —
ამ მოწყალებას ის ყველაზე უცხვირაპირო და
უხათრო კაცად უქცევია მთელ ქვეყანაზე.
კარგა ხანია ვერ მოვდივართ ჩვენ პირიპირში.
მაგრამ ნუ ფიქრობთ, უსამართლო ვიყო მის მიმართ.
ას კეთილია ყველაფერში, ყოვლად კეთილი,
ამ საქმეში კი, მხოლოდ ანგვარ საქმეში — არა.
წავალ და ახლა კარს სხვა ვინმეს მივუკაკუნებ.
სწორედ ამ წუთას მომაგონდა მე ერთი მავრი,
მდიდარიც არის და თან ძუნწიც... მივდივარ მასთან...

ზ ი ტ ა

რას მიჩქარით ასე, ჰაფი!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

დაე წავიდეს!

გამოსვლა მისამე

ზ ი ტ ა. სა ლ ა დ ი ნ ი.

ზ ი ტ ა

ალ-ჰაფი, მგონი, მე გამიბრბის, ისე იჩქარის.
ეს რასა ნიშნავს? ნუთუ მართლა მოტყუვდა იგი
ნათანში, თუ მას სურდა მხოლოდ ჩვენ შევეცდინეთ?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რაო? მე მკითხავ შენ მაგასა? მე არც კი ვიცი.
თუ ახლა ვისზე საუბრობდით. თქვენი ურისს,
თქვენი ნათანის ამბავი მე პირველად მესმის.

ზ ი ტ ა

ვით შეიძლება არაფერი გაგეგო შენ იმ
კაცის შესახებ, რომელსაც ეს სახელი ჰქვია,
ვინც აკლამები დაეითის და სოლომონისა
აღმოაჩინა და სასწაულმოქმედი სიტყვით
მათ ზეკედსა ხსნის? მას იქიდან დროგამოშვებით
იმდენი განძი, უთვალავი, ამოაქვს თურმე,
რომელს ვერც ერთი საგანძური სხვა ვერ დაიტევს.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მას ეს სიმდიდრე იქნებ მართლაც აკლამებიდან
ამოუღია, მაგრამ არა სოლომონისა
და დაეითისა, რადგანაც იქ მარხია მხოლოდ
ორი რეგვენი!

ზ ი ტ ა

არა, ორი ბოროტმოქმედი!
თანაც უნდა ვთქვათ, რომ ნათანის სიმდიდრის წყარო
უფრო უხვია, აღუწყველი, განუზომელი,
ვიდრე აკლამა რომელიმე, ალვისილი განძით.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რადგანაც ვაჭრობს იგი თურმე, როგორც მსმენია.

ზ ი ტ ა

მისი აქლემნი ყველა გზაზე მიისწრაფიან,
დადიან ყველა უდაბნოში, მისი გემები
დგას ყველგან — ყველა ნავსადგურში. ეს ყოველივე
თვითონ ალ-ჰაფიმ მიიტარა და თან ალტაცებულმა
დასძინა ისიც, თუ რაოდენ კეთილშობილად
იყენებს მისი მეგობარი ყველაფერ იმას,
რისი მოხვეჭაც მკუთა და მუყაითობით
არ მიაჩნია მთლად უღირს და უკადრის საქმედ.

მან ისიც მითხრა, თუ რაოდენ თავისუფალი არის ყოველგვარ ცრურწმენისგან გონება მისი, მისი გული კი ყოველგვარი სათნოებისთვის რარიგ ღიაა სუყოველთვის და ყოველგვარი მშვენიერება გამოძახილს პოულობს მასში.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ახლა კი ჰაფი მის შესახებ ლაპარაკობდა ასე უგულოდ, ასე ცივად.

ზ ი ტ ა

არა, დაბნევილ.

თითქოს უფროსობდა მის შექებას და უმიზეზოდ მისი ძაგებაც არა სურდა. ეს როგორ მოხდა? ნუთუ თავისი ხალხის შვილსა, საუკეთესოს, არ შეუძლია, რომ იმავე ხალხს მთლად განესხვავოს? ნუთუ ალ-ჰაფის მარტოოდენ ამგვარ მიზეზით ნათანის გამო უნდა შერცხვეს?.. თუმც, როგორც ნებაგს, ისე მოიქცეს! ურიაა იგი ნამდვილად, თუ ნაკლებად ჰგავს ის ურიას, სულ ერთი არის, ის მდიდარია და ეს ჩვენთვის საკმარისია.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მაგრამ ხომ არ გსურს მისგან სესხი ძალით მიიღო, ძვირფასო დამ?

ზ ი ტ ა

რას გულისხმობ შენ მაგ სიტყვებში? ცეცხლსა და მახვილს? არა, არა, ძალმომრეობა რისთვის გეჭირდება უძლურებზე, როს გამარჯვებას უმისოდაც მოგვანიჭებს სისუსტე მათი? წავიდეთ ახლა, წავიყვან ჩემს პარამხანაში, ერთ მომღერალ ქალს მოეუსმინოთ, — მეორე დღეა, რაც ის ვიყიდე. ალბათ, ამ ხნის განმავლობაში ჩემი განზრახვაც მომწიფდება — ნათანზე ვფიქრობ.

ბ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ე ო ტ ხ ი

სკენა წარმოადგენს ადგილს ნათანის სახლის წინ, სადაც იწყება პალმების ხეივანი.

რ ე ხ ა და ნ ა თ ა ნ ი, გამოდიან სახლიდან, შემდეგ მეორე მხრიდან შემოდის დ ა ი ა.

რ ე ხ ა

ოჰ, მამაჩემო, რარიგ ძლიერ დაავვიანეთ, იქნებ მედარც კი ჰპოვოთ ის აქ.

ნ ა თ ა ნ ი

ჰო, კარგი, კარგი

აქ, პალმების ქვეშ, თუ ვერ ვპოვებთ, სხვაგან მოძებნით. ოღონდ დამშვიდდი, ჩემო შვილო!.. შეხედე ერთი ვინ არის იქა? დაიაა, ჩვენსკენ რომ მოდის?

რ ე ხ ა

მან, უთუოდ, ის კვლავ დაკარგა.

ნ ა თ ა ნ ი

არა მგონია.

რ ე ხ ა

მაშინ ხომ იგი აჩქარებით წამოვიდოდა.

ნ ა თ ა ნ ი

ჯერ ვერა გვხვდავს.

რ ე ხ ა

აი ახლა ხომ დაგვინახა.

ნ ა თ ა ნ ი

და ნახოსაც ხომ აუჩქარა. ერთი შეხედე! ოღონდ დამშვიდდი, მშვიდად იყავ!

რ ე ხ ა

ნუთუ ისურვებთ,

გყავდეთ ისეთი ქალიშვილი, რომელიც ამ დროს არ აღელდება და იმისთვის არ შეწუხდება, ვინაც სიცოცხლე მას მეორედ მისცა? — სიცოცხლე, რომელიც მხოლოდ მიტომ უყვარს, რომ მას პირველად თქვენს თავს უმადლის.

ნ ა თ ა ნ ი

არც ვისურვებ, რომ სხვანაირა

გიხილო, შვილო. მაშინაც კი, თუნდაც გავიგო, რომ შენს ნაწ სულსა სულ სხვა რამე დაუფლებია.

რ ე ხ ა

რა, მამაჩემო?

ნ ა თ ა ნ ი

მევე მკითხავ? თან ასე მორცხვად? უმანკოა და ბუნებრივი ის, რაც შენს გულში ამჟამად ხდება. ამან სულაც არ შეგაწუხოს. მე კი ეს სულაც არ მაშფოთებს. ნაგრამ დაჰპირდი: როს შენი გული უფრო ნათლად ამეტყველებდა, მისი სურვილი ყველა წრფელად გამოიხარო.

რეხა
მარტო იმისი გაფიქრებაც, რომ გულის კარი
გამოგებურით, შიშისაგან მათრითობებს უკვე.
ნათანი

არც ერთი სიტყვა აღარა სთქვა. უკვე გადაწყდა
მამ ეს ერთხელ და სამუდამოდ. აი, დაიაც.
აბა რას იტყვი?

დაია
ისევ დადის პალმების ჩრდილში
და იმ კედელთან გამოჩნდება იგი ახლავე.
ხელავთ, იქ მიდის.

რეხა
აჰ! ნეტავი საითკენ წავა?
წინ? თუ უკანვე დაბრუნდება? მარჯვნივ თუ მარცხნივ?
თითქოს ვერ გადაუწყვეტია.

დაია
ო, არა, არა;
ის უფრო ხშირად ამ მონასტერს უვლის გარშემო
და უშველად გამოივლის აქეთკენ. აგერ!

რეხა
ნამდვილად მოდის! მოდის! უკვე ელაპარაკე?
დღეს როგორია?

დაია
ისეთივე, როგორც მუდამ.
ნათანი

ოღონდაც ისე მოიქცეით, აქ არ შეგნიშნოთ,
დაღეპით ცოტა მოშორებით. არა, სჯობია,
სახლში დაბრუნდეთ.

რეხა
ერთხელ მაინც კიდევ შევხედო!..
ეეჰ, მესერი მოეფარა!

დაია
წავიდეთ, რეხა!
მართალი არის მამათქვენი: რომ დაგინახოთ,
მამინვე უკან გაბრუნდება.

რეხა
ეჰ! ის მესერი!

ნათანი
იქიდან უცებ რომ გამოჩნდეს, შეგნიშნავთ წამსვე.
წადით!

დაია
წავიდეთ! მე იქ ერთი ფანჯარა ვიცი,
საიდანაც ჩვენ დაგინახავთ ყველაფერს.

რეხა
მართლა?
(ორივენი გადიან.)

გამოსვლა მთავრდება
ნათანი, შემდეგ რაინდი.
ნათანი

ლამის შემეპართოს ამ თაენება ახირებულმა
და მისმა მკაცრმა სათნოებამ მთლად დამაბნო.
რას ვიფიქრებდი, აღამიანს აღამიანი
ამ გამოუვალ გასაჭირში ჩააყენებდა.
ბა!.. აგერ, მოდის!.. ღმერთსა ვფიცავ; იგი ყრმაცაა
და თან ვაჭკაცოც, მომწონს ძლიერ მისი კეთილი,
ჯიუტი მზერა, სიარული აგრე თამამი.
მხოლოდ ნაჭუჭი უჩანს ტლანქი, გული კი, ალბათ,
ნაზი ექნება. — ვის მაგონებს? გთხოვთ, მომიტევეთ,
პატივცემული უცხოელი...

რაინდი
რა?
ნათანი
ნება დამრთეთ...

რაინდი
რა გსურს, ურიავე? რისი ნება?
ნათანი
ნება მიბოძეთ.

გაკადნიერად და მოგმართოთ.
რაინდი
რა უფლება მაქვს,
ნათანი
მე აგვიკრძალოთ? მაგრამ მხოლოდ ორიოდ სიტყვით...

გთხოვთ, მაპატიოთ. ნუ იჩქარით, ასე ამაყად
და ასე ზიზღით ჩაუაროთ იმ აღამიანს,
ვინაც მზად არის, სიკვდილამდე თქვენ გემსახუროთ.

რ ა ი ნ დ ი

ეს როგორ? აპა მგონი, მოხვდი, ვინცა ბრძანდებით.
თქვენ...

ნ ა თ ა ნ ი

მე ნათანი მქვია. ვარ იმ გოგონას მამა,
ვინც თქვენ ცეცხლისგან დაიხსენით და ესოდენი
გამბედაობა, სულგრძელობა გამოიჩინეთ.
ბოდა, მოვედი...

რ ა ი ნ დ ი

თუ მადლობის სათქმელად — არ ღირს!

უკვე დავიხრჩე ამ უბრალო საქმისა გამო
აძლენ მადლობით. კმარა. ჩემგან დავალეებული
არა ბრძანდებით არაფრითა. განა ვიცოდი,
ის გოგო თქვენი ქალიშვილი რომ იყო? მაგრამ
მოვალეობა რაინდისა უპირველესი
სწორედ ის არის, რომ იჩქაროს დასახმარებლად,
ამ დახმარებას ვინც არ უნდა საჭიროებდეს.
უამისოდაც მძიმე იყო სიცოცხლე ჩემი.
სიამოვნებით, სიხარულით ჩავჭიდე ხელი
მე ამ შემთხვევას, გამეწირა ჩემი სიცოცხლე
სხვისი სიცოცხლის გულისათვის, თუნდაც ურიის
ქალის სიცოცხლის გულისათვის.

ნ ა თ ა ნ ი

დიდებულია!

დიდებული და საძაგელიც! მაგრამ განზრახვა
გასაგებია, გასაგები. ამაოდ ცდილობს
მოკრძალებული სიდიადე ამოეფაროს
საზიზღროებას, ალტაცებას რომ განერიდოს.
მაგრამ თუ თქვენთვის, მართლაც, არის უსიამოვნო
ამგვარი მსხვერპლი ჭეშმარიტი ალტაცებისა,
მაშინ მოხარით, რომელია უფრო ნაკლებად
უსიამოვნო? თქვენ რომ უცხო არ ბრძანდებოდეთ
და ტყვეც, ამას მე არ გკითხავდით ასე თამამად.
ერთი მიბრძანეთ, სთქვით, რაინდო, რით შემოძლია
რომ გემსახუროთ?

რ ა ი ნ დ ი

თქვენ? არაფრით.

ნ ა თ ა ნ ი

მე მდიდარი ვარ.

რ ა ი ნ დ ი

ჩემს სიცოცხლეში არასოდეს არ მივიჩნევდი
მდიდარ ურიას ღარიბზედა უკეთეს კაცად.

ნ ა თ ა ნ ი

იმით მაინც რომ ისარგებლოთ, რაც უკეთესი
გააჩნია მას: ისარგებლოთ მისი სიმდიდრით?

რ ა ი ნ დ ი

მამ კარგი, დაე შეგვარიგოს ამ მოსასხამმა.
როგორც კი იგი მთლად გაცვდება, დაიფლითება
და აღარაფრად გამოდგება, მაშინ მე თქვენთან
მოვალ, რომ გთხოვოთ სესხის სახით მოსასხამისთვის
მაუდი ანდა, იქნებ, ფული. ნუ მოიღუშეთ,
ნუ გეშინიათ, მხნედ იყავით. ჯერ არ მოგელით
საშიშროება, თქვენვე ხედავთ, რომ ის ჯერ კიდევ
მშვენიერია, ეს კალთები წაუხდა მხოლოდ.
ის სწორედ მაშინ ამეტრუსა, როს გამომყავდა
ცეცხლიდან თქვენი ეალიშვილი.

ნ ა თ ა ნ ი

(მისწვდება მოსასხამის კალთებს და სინჯავს)

უცნაურია,

რომ საძაგელი ლაქა ესე, რომ ეს დამწვარი
უკეთ მტყველებს კაცზე, ვიდრე მისივე ბაგე...
მსურს ახლავე მას ვეამბორო! აჰ, მომიტყევეთ!
ჩემს უნებურად ჩავიდიწე ასეთი რამე.

რ ა ი ნ დ ი

რა?

ნ ა თ ა ნ ი

ზედ დაეცა ცრემლის წვეთი.

რ ა ი ნ დ ი

არა უშავს რა!

წვეთი მრავალი დასცემია... (მაგრამ უეცრად
შემიპყრო შიშმა — ამ ურიამ არ ამაღლევის.)

ნ ა თ ა ნ ი

ხომ არ ინებებთ, ერთხელ მაინც კეთილი ექმნეთ
და ჩემს ქალიშვილს გაუზავნოთ ებ მოსასხამი?
რ ა ი ნ დ ი

რისთვის?

ნ ა თ ა ნ ი

რადგანაც თქვენს მუხლებს ვერ ემთხვევა იგი,
ამ ლაქას მაინც დააკონოს თავისი ბაგე.
რ ა ი ნ დ ი

მაგრამ, ურიაუ... არა, თქვენ ხომ ნათანი გქვიათ?..
ნათან, თქვენ კარგად ლაპარაკობთ... ძალიან კარგად...
უნამახვილობთ მეტისმეტად... თქვენ ამალეღუეთ...
რა თქმა უნდა, მე...

ნ ა თ ა ნ ი

ახალგაზრდავ, რანაირადაც

არ უნდა სცადოთ თქვენ შენიღბვა, მე მაინც გხედავთ.
პატიოსანი, გულკეთილი ბრძანდებით ძალზე
და ამიტომ არ შეგიძლიათ გამოიჩინოთ
მეტი ზრდილობა. ქალიშვილი აღლევებული,
მისი მხლებელი, ყველაფერზე მზად მყოფი თქვენთვის,
ოჯახის მამა კი სახლიდან შორს იყო ამ დროს —
ჰოდა, ზრუნავდით მათი კარგი სახელისათვის,
გარიდებოდით მათ გამოცდას, ვაითუ უცებ
გამარჯვებისთვის მიგელწიათ. ამისთვისაც კი
მადლობელი ვარ თქვენი დიდად.

რ ა ი ნ დ ი

გამოგიტყდებით,
იცით, ვით მართებს მეტაძრეებს, იფიქრონ ხოლმე.

ნ ა თ ა ნ ი

და მართო იმათ? მხოლოდ იმათ? მართო იმიტომ,
რომ ასე მართებთ თავიანთ წესდებით ფიქრი?
მე კარგად ვიცი, როგორც ფიქრობს კეთილი კაცი,
და ისიც ვიცი, რომ იმას შობს ყველა ქვეყანა.

რ ა ი ნ დ ი

მაგრამ რაღაცა განსხვავებით.

ნ ა თ ა ნ ი

რალა თქმა უნდა
ტანისამოსით, კანის ფერით და გარეგნობით

რ ა ი ნ დ ი

ერთგან მეტია მათი რიცხვი, სხვაგან ნაკლები.

ნ ა თ ა ნ ი

ეგ სულ უბრალო, უმნიშვნელო განსხვავებაა.
ვინაც დიდია, მას სჭირდება დიდი ადგილი.
ბუმბერაზები ერთმანეთის ახლოს რომ დაერგოთ,
შეალეწვენ ერთურთს ტოტებს შეუბრალებლად.
აი ასეთი ზომიერი, კარგი ხალხი კი,
როგორც ჩვენ ვართ, საკმარისად ბევრია ყველგან,
მაგრამ ერთურთის გაკიცხვა ჩვენ სულაც არ გვმართებს;
არც გირჩმა უნდა იყოყნოს როკის წინაშე
და არც კენწეროს ჰქონდეს ისე წარმოდგენილი,
რომ ის მიწიდან ამოსული არ იყოს თითქოს.

რ ა ი ნ დ ი

რა მშვენიერი ნათქვამია! მაგრამ თქვენ იმ ერს
იცნობთ თუ არა, ვინც დაიწყო ყველაზე ადრე
ჩირქის მოცხება სხვა ერისა? ან იმ ერს, ნათან,
ნუთუ არ იცნობთ, ვინაც არის დარწმუნებული,
ყველაზე უწინ, ვით რჩეული, მე განვიტყვიო.
ცხადია, არ მძულს მე ის ერი, მაგრამ ვით ძალმძის,
ამპარტავნობა მისი რომ არ მეზიზღებოდეს?
ამპარტავნობა, რაც ვერგებია მემკვიდრეობით
ქრისტიანთაც და მუსლიმანთაც: რომ ერთადერთი
მეშმარიტი, ნამდვილი ღმერთი ჩვენი ღმერთია.
თქვენ გიკვირთ, რომ მე ქრისტიანი, თანაც მეტაძრე —
ვამბობ ამასა? სთქვით, როდის ან სადა ყოფილა,
ბრმა და მძვინვარე მისწრაფება — საუკეთესო
ღმერთი გვყავდეს და მთელ ქვეყანას ის მოვახვიოთ, —
დიახ, მითხარით, აბა როდის, ან სადა ყოფილა,
როგორც აქ, ახლაც, ასე მკვეთრად გამქვანებული?
ან აქ, ამჟამად თვალი ვის არ ახეხილება?
მაგრამ დაბრმავდეს, ვისაც სურს... გთხოვთ დაივიწყოთ,
რაც მე გითხარით. დამეხსენით! წავალ, წმუილობით!

ნ ა თ ა ნ ი

არა! იცოდეთ, ახლა უფრო ვერ დაგეხსნებით.
არა, ჩვენ უნდა დაგმეგობრდეთ! დე ჩემი ხალხი
გეზიზღებოდეთ, როგორც გნებავთ. არც ერთ ჩვენთაგანს

თავისი ხალხი თვითონ ხომ არ აურჩევია,
ჩვენ ხომ ჩვენს ხალხს არ წარმოვადგენთ. რას ჰქვია ხალხი?
აბა მითხარით, იგი აქ რა მოსატანია?
ქრისტიანი და ებრაელი, პირველ ყოვლისა,
არიან კაცნი, მხოლოდ კაცნი, ამის შემდეგ კი
ქრისტიანი და ებრაელი; ხომ მართალს ვამბობ?
ნეტავ შემეძლოს თქვენში მხოლოდ ადამიანი
ვიპოვო, ყრუო, ნხოლოდ ერთი ისეთი კაცი,
რომელიც იმით კმაყოფილი იქნება, რომ მას
ადამიანი ჰქვია.

რ ა ი ნ დ ი

ღიას, იპოვნეთ იგი!
ღმერთმანი, ნათან, იგი ჰპოვეთ. მომეცით ხელი!
მრცხვენია, რომ მე ერთი წუთით დავეჭვდი თქვენში.

ნ ა თ ა ნ ი

მე კი ვამაყობ. რადგან მხოლოდ ჩვეულებრივი
იშვიათად თუ იწვევს ეჭვსა

რ ა ი ნ დ ი

და იშვიათს კი
ადვილად როდი დაიფიწყებ, ღიას, ჩვენ უნდა,
ნათან, ჩვენ უნდა დავმეგობრდეთ.

ნ ა თ ა ნ ი

ჩვენ, მგონი, უკვე
მეგობრები ვართ. რეხას როგორ გაეხარდება!
შორს, იქით კი რა დიდებული შუქი მინათებს!
მაგრამ ჯერ იგი გაიცანით.

რ ა ი ნ დ ი

მეც მაგ სურვილით
ვიწვი ნამდვილად. ვინ გამოიჩინა თქვენი სახლიდან?
რეხას ღიას ხომ არ არის?

ნ ა თ ა ნ ი

რამ შეაშინა?
ღიას, ნეტავი

რ ა ი ნ დ ი

ჩვენ რეხას ხომ აღარაფერი
შეემთხვა ნეტავ?

364

გამოსვლა მიეჭვსე

ი გ ი ე ე ნ ი დ ა ი ა, შემოდის აჩქარებით.

ღ ა ი ა

ნათან! ნათან!

ნ ა თ ა ნ ი

რა ამბავია?

ღ ა ი ა

გთხოვთ მომიტევეთ, რაინდო, რომ ასე უეცრად
შეგაწყვეტინეთ ლაპარაკი.

ნ ა თ ა ნ ი

რა მოხდა გვითხარ!

რ ა ი ნ დ ი

რა ამბავია?

ღ ა ი ა

სულთნისაგან კაცი მოვიდა.
სულთანს სურს თქვენთან საუბარი, სულთანს... ოჰ, ღმერთო!

ნ ა თ ა ნ ი

ჩემთან? სულთანს სურს მესაუბროს? ჩანს, ეჩქარება
ნახოს ახალი საქონელი, რომელიც ახლა
ჩამოვიტანე. გადაეცი, რომ საქონელი
ბევრია, მაგრამ მეტი წილი გაუხსნელია.

ღ ა ი ა

არა, ეგ სულაც არ სჭირდება, არა სჭირდება.
პირადად თქვენი ნახვა ნებაგს და მალე, მალე,
რაც შეიძლება.

ნ ა თ ა ნ ი

მოვალ! წადი, წადი ოღონდაც!

ღ ა ი ა

არ გამიბრაზდეთ, არ გეწყინოთ, მკაცრო რაინდო.
როგორ შევშფოთდით, ღმერთო ჩემო, ნეტავ ვიცოდეთ
რა ნებაგს სულთანს?

ნ ა თ ა ნ ი

გამოჩნდება. გასწი შენ, გასწი!

365

გამოსვლა მუშვილი

ნათანი და რაინდი.

რაინდი

მამ მას პირადად ჯერ არ იცნობთ?

ნათანი

სალადინს? არა.

მის ნაცნობობას არც ვეძებდი, არც გავუბოდი, ისე კარგი ხმა დადიოდა სულთნის შესახებ, რომ იმის ნახვას მერჩივნა ამ ხმას ვრწმუნებოდი. ახლა კი დაე სულ სხვაგვარი ვიხილო იგი. იმის შემდეგ, რაც თქვენ სიცოცხლე შეგინარჩუნათ...

რაინდი

რალა თქმა უნდა, ეგ ასეა. მე ხომ სიცოცხლე სულთნისაგან მაქვს ბოძებული.

ნათანი

მე კი სულთანმა

ორი სიცოცხლე მიწყალობა. არა, ნამდვილად სამი სიცოცხლე. ეს ჩვენს შორის სცვლის ყოველივეს; უკვე ხელ-ფეხი მაქვს შეკრული და საუკუნოდ მიჯაჭული ვარ სალადინთან. აწ მოუთმენლად ველი, გავიგო, რას მიბრძანებს იგი პირველად! სუყველაფერზე მზად ვარ უკვე გამოვუტყდები, რომ ყველაფერზე თანახმა ვარ თქვენი გულისთვის.

რაინდი

თვითონ მე კი ჯერ ვერ შევიძულ მიმეზლო მადლი, თუცა ხშირად ვხვდებით ერთმანეთსა. შთაბეჭდილება, რომელიც მასზე მოვახდინე მოულოდნელად კვლავ ჩაქრა, ალბათ, იქნებ კიდევ მთლად დაევიწყდა. სალადინს ერთხელ მაინც უნდა მოგვინებოდი. ბო, ერთხელ მაინც, ერთი წუთით, რომ ჩემი ბედი გადაეწყვიტა საბოლოოდ. ის როდი კმარა, ცოცხალი რომ ვარ და ვარსებობ მისი ბრძანების, ნება-სურვილის მეოხებით. მე მისგან ველი, გამაგებინოს, ვის ხელშია აწ ჩემი ბედი.

ნათანი

რალა თქმა უნდა. ახლა უფრო არ დაეაყოვნებ. იქნებ შემთხვევა მომეტეს და თქვენს შესახებაც სალადინს სიტყვა ჩამოეუგლო. გთხოვთ მომიტევეთ, უნდა დავშორდე, მივიჩქარი. აბა მითხარით, როდის გიხილავთ ჩვენთან?

რაინდი

როდის? როცა მიბრძანებთ.

ნათანი

როცა თქვენ გნებავთ.

რაინდი

მე? თუნდ დღესვე.

ნათანი

თქვენი სახელი?

რაინდი

მე მიწოდებდნენ.. მიწოდებენ კურდ ფონ შტაუფენს.

ნათანი

ფონ შტაუფენი?.. შტაუფენი? ფონ შტაუფენი?

რაინდი

მასში უცნაურ რასმე ხედავთ?

ნათანი

ფონ შტაუფენი?

ამ გვარისანი, როგორც ვიცი, ძალიან ბევრნი...

რაინდი

ლიახ, ყოფილან აქ მრავალჯერ და ამ მიწაში ბევრი მათგანის ძეგლები ლაება. ბიძაჩემიც კი, მამაჩემი, უნდა მეტყუა... მაგრამ თქვენ ეგრე დაყინებული რად მიცქერით, რაშია საქმე?

ნათანი

არაფერია, არაფერი! ვით შემიძლია, თქვენი ყურებით დავიღალო?

რაინდი

მამ ჯერ მე წაეაღ.

გამომცდეღ მზერას ძალუქს ნახოს იმაზე მეტი, რის ნახვასაც ის ისურვებდა. მე მეშინია

მაგ მზერის, ნათან. ღე ღრომ ნელა, თანდათანობით
დაგვაახლოს, არა ცნობისმოყვარეობამ.

(გაღის.)

ნათანი (გაოცებული გააყოლებს თვალს)

„გამომცდელ მზერას ძალუძს ნახოს იმაზე მეტი,
რის ნახვასაც ის ისურვებდა“, ასე მგონია,
თითქოს ჩემს სულში კითხულობდეს!.. დიახ, ნამდვილად;
მეც შემოდია დამმართოდა ასეთი რამე...
არათუ მართო აღნაგობა და მიხვრა-მოხვრა
აქვს მას ვოლფისა, მისი ხმაც აქვს. სწორედ ამგვარად
იცოდა ვოლფმაც გადაგდება თავისა ხოლმე;
ხმაზე დაყრდნობაც ამგვარადვე იცოდა ვოლფმა
და წარბეზუდაც სწორედ ასე ისევამდა ხელსა,
თითქოს ცდილობდა დაეფარა მგზნებარე ცეცხლი
ელვარე თვალთა. სწორედ ასე ხანგრძლივად სძინავს
სულში გარდასულ სახეებსაც, სანამ უეცრად
არ გაიღვიძებს წაჩმობილი სიტყვა ან ბგერა.
ფონ შტაუფენი!.. სიმართლეა, რაღა თქმა უნდა.
ფალნეკი და ფონ შტაუფენი. დიახ, სასწრაფოდ
უნდა გავიგო ყველაფერი დაწვრილებითა;
თუმცა მანამდე სალადინთან უნდა წავიდე...
მაგრამ ვინ არის, იქ რომ მისმენს? იქნებ დაია?
მოდი, დაია, მოდი ჩემთან, მომიახლოვდი.

გამოსვლა მარცხე

დაია. ნათანი.

ნათანი

ეს რასა ნიშნავს? შენ და რეხას სულ სხვა რაღაცის
შეტყობა გინდათ და ეს უფრო გიწუხებთ გულსა,
ვიღრე იგი, რაც სალადინს აქვს ჩემთვის სათქმელი.

დაია

და ამისათვის ჰკიცხავთ რეხას? ის იყო სწორედ,
თქვენ მეგობრულად საუბარი დაიწყეთ, იმ წამს
სულთნის შიკრიკი მოგვევლინა და ჩვენც მაშინვე
იძულებული შევიქენით წავსულიყავით.

ნათანი

რეხას უთხარი, რომ ყოველ წუთს ელოდოს იმ ყრმას.
368

მართლა? ნამდვილად? დაია

ნათანი

შემოდია გენდო, დაია?

გთხოვ, ფრთხილად იყო. არ ინანებ, მე დამიჯერე,
შენი. სინდისიც შეიქნება დამშვიდებული.
ოლონდ განზრახვა, გვედრები, არ ჩამიშალო.
მოუყვე, ჰკითხე თავდაჭერით, მოკრძალებულად.

დაია

რაღად მჭირდება მოგონება და გაფრთხილება!..
მიედივარ, ახლა თქვენი წასვლის დროც არის უკვე.
თორემ უცქირეთ! სულთანს, მგონი, მეორე კაციც
მოუგზავნია, ალ-ჰაფი ჩანს, დაფრიში თქვენი. (გაღის.)

გამოსვლა მარცხე

ნათანი. ალ-ჰაფი.

ალ-ჰაფი

ეჭე-ეჭე! ახლაც ისევ თქვენთან ვინებე მოსვლა.

ნათანი

ეგრე სასწრაფოდ? მეგობარო, ერთი მითხარი,
რა ნებავს ჩემგან?

ალ-ჰაფი

ვის?

ნათანი

სალადინს. მოვალ, მოვდივარ.

ალ-ჰაფი

ვისთან? სულთანთან?

ნათანი

სალადინმა არ გამოგგზავნა?

ალ-ჰაფი

მე? არა, ნუთუ გამოგზავნა უკვე შიკრიკი?

ნათანი

რაღა თქმა უნდა, გამოგზავნა.

24. ლესინგი

369

ა ლ-პ ა ფ ი

ჩანს, მართალია.

ნ ა თ ა ნ ი

რაა მართალი?

ა ლ-პ ა ფ ი

ის, რომ... მაგრამ მე უბრალო ვარ,
მე უბრალო ვარ, იცის ღმერთმა, რაღა არ ვუთხარ
მას თქვენს შესახებ, რა არ შევთხზე, რომ ამეცდინა!

ნ ა თ ა ნ ი

რა აგეცდინა? ან რა არის მართალი?

ა ლ-პ ა ფ ი

ის, რომ

ახლა ვახდებით სალადინის ხაზინადარი.
ნათან, ძალიან მეცოდებით. მაგრამ ამისი
ნახეა კი არ მსურს, არა, არა, იმწუთსვე წავალ.
თქვენ უკვე იცით, თუ საითაც, გზაც კარგად იცით,
თუ ამანათი გაქვთ რაიმე, მითხარით, მზად ვარ
სამსახურისთვის, მაგრამ იგი იმაზე მეტი
არ უნდა იყოს, რის წაღებაც ღატაკ კაცს ძალუძს.
მივდივარ, ნათან, სთქვით ახლავე.

ნ ა თ ა ნ ი

გონს მოდი, კაცო,

გაიგე, მე ხომ არაფერი ვიცი სრულებით,
თუ რას ლაქლაქებ?

ა ლ-პ ა ფ ი

თქვენ ქისას ხომ თან წაიყოლებთ?

ნ ა თ ა ნ ი

ქისას?

ა ლ-პ ა ფ ი

ღიას, ფულს, სალადინს რომ უნდა ასესხოთ.

ნ ა თ ა ნ ი

და სულ ვგ არის?

370

ა ლ-პ ა ფ ი

ნებას მომცემთ, გიცქიროთ, იგი

ვით გაგაშინებდით ნელა-ნელა თავით ფეხამდე?
ხომ მაცქერიხებთ, ვით დაიწყებს ეგ გამფლანგველი
საწყობებიდან იმ ქონების გაზიდვას, წინათ
მხოლოდ ნამდვილად გაჭირვებულთ რომ ეძლეოდათ, —
და გაგრძელდება ეს იმ დრომდე, ვიდრე შიგ ყველა
თავი შიმშილით არ გაწყდება? იქნებ გგონიათ,
რომ იგი, ვისაც დასჭირდება თქვენი სიმდიდრე,
მოისმენს ხოლმე თქვენს რჩევასაც? ჰო, როგორ არა!
რჩევას მოისმენს! როდის იყო, რომ სალადინი
ყურს ათხოვებდა სხვისა რჩევას? თქვენვე განსაჯეთ,
რაც დამემართა ახლა მასთან.

ნ ა თ ა ნ ი

რა დავემართა?

ა ლ-პ ა ფ ი

მასთან მივედი სწორედ იმ დროს, როს თავის დასთან
იგი ჭადრაკსა თამაშობდა. კარგად თამაშობს
შიტა ჭადრაკსა. ჰოდა, აი თამაში, რომელს
სთვლიდა სულთანს წაგებულად, ჩემს თვალწინაა
და ვხედავ, რომ ჯერ სრულებითაც არ წაუგია.

ნ ა თ ა ნ ი

ოჰო, ეს შენთვის რა ძვირფასი აღმოჩენაა!

ა ლ-პ ა ფ ი

საკმარისია წინ ვასწიოთ პაიკი მხოლოდ...
არა, სჯობია, რომ გიჩვენოთ, თუ როგორც იყო,
ღიას, ახლავე გიჩვენებდით...

ნ ა თ ა ნ ი

ისეღაც მჯერა!

ა ლ-პ ა ფ ი

რადგანაც ეტლს გზა ეხსნებოდა და შიტა უკვე
აღმოჩნდებოდა განწირული. ეს ყველაფერი
მსურდა ამეხსნა დაწერილებით, სალადინს ვუხმე...
მან კი... გგონიათ დამეთანხმა?

371

ნათანი
არ ლაგეთანხმა?

ალ-ჰაფი
მოსმენაც კი არ მოისურვა და იმწუთშივე
მთელი თამაში არია.

ნათანი
ოჰ, რას ამბობ, მართლა?

ალ-ჰაფი
და სიტყვა: მე მინდა ახლავუ რომ შამათი მქონდეს;
მას უნდა, ღიას! ამას ჰქვია თამაში განა?

ნათანი
ცხადია, არა. ეს ნიშნავს, რომ თვითონ თამაში
გაითამაშო.

ალ-ჰაფი
ესიც განა კიან კაკლებზე!

ნათანი
ფულზე, ცხადია! — არც ისურვა მოსმენა შენი!
ასეთ დიდებულ, მნიშვნელოვან საქმეში შენი
რჩევა უარპყო. იგი არც კი გაოცებულა
შენი მახვილი მხედველობით, არწივის მხერით.
ეს კი შენ შურისსაძიებლად გეძახის, არა?

ალ-ჰაფი
ეჰ, რასა ბრძანებთ. მსურდა მხოლოდ მეჩვენებინა,
თუ როგორია სალადინი. მოკლედ რომ გითხრათ,
ლოლიაობა მისი უკვე მე აღარ ძალმიძს.
უნდა ვირბინო ყველა ჯურის ბინძურ მავრებთან,
გვიტხო, ვის ნებაჲს, დაასესხოს სალადინს ფული.
მე ვისაც ჩემთვის არასოდეს არ მითხოვია,
უნდა ვისესხო ახლა სხვისთვის. ფულის სესხება
შათხოვრობაზე უკეთესი როდია ბევრად,
ვით გასესხება ფულებისა დიდი სარგებლით
სულ ცოტათია უკეთესი ქურდობაზედა.
და იქ კი, განგის ნაპირებზე, ჩე უკვე აღარ
შეცოდინება ამგვარი რამ, აღარ ვიქნები
ბრმა იარაღი ბნელ საქმეთა სამსახურისთვის.

მხოლოდ იქ ვბოვებ მე ჭეშმარიტ ადამიანებს.
აქ მყოფთაგან კი განგის პირას ცხოვრების ღირსი
მხოლოდ თქვენა ხართ, ერთადერთი, ძვირფასო ნათან.
არ გნებავთ ჩემთან წამოხვიდეთ? რა პასუხს მაძლევთ?
ეს ნაგავი მას მიაყარეთ, დაე აილოს,
რის მიღებასაც ის ცდილობდა. ადრე თუ გვიან,
სულ ერთი არის, გაგატყავებთ სულით ხორცამდე.
სჯობია, ამას ერთბაშად რომ მოელოს ბოლო.
აბა წავიდეთ, მოსასხამი ჩემგან მიიღეთ.
წამოდი, ნათან.

ნათანი
მე მგონია, ეგ არ აგეცდება.
მაგრამ, ალ-ჰაფი, მოითმინე, მსურს მოგიფიქრო.

ალ-ჰაფი
გსურთ მოიფიქროთ? რას ხედავთ აქ მოსაფიქრებელს?

ნათანი
სულთანი უნდა ვინახულო, გამოვეთხოვო.
მანამდე შინც დამაცალე, ჩემო ალ-ჰაფი!

ალ-ჰაფი
ეგ ძიებაა მიზეზისა და იმისათვის
გჭირდებათ მხოლოდ, რომ თავიდან ეს აიცდინოთ.
ვინაც ერთბაშად ვერ გადასწყვეტს, ისე მოაწყოს
თავის ცხოვრება, როგორცა სურს, ასეთი კაცი
მუდამ იქნება სხვების მონა. თქვენი ნებაა!
მშვიდობით ნათან, სიხარულს და ბედნიერებას
გისურვებთ ისეთს, როგორსაც თვით თქვენ ისურვებდით,
აბა... ჩემი გზა იქით მიდის, თქვენი კი აქეთ...

ნათანი
ალ-ჰაფი, შენ ხომ ანგარიში სალადინისთვის
ჰერ არც კი ჩაგიბარებია!

ალ-ჰაფი
დიდი ამბავი!
ჩემს ხაზინაში ვირთაგვები დაფხაკუნობენ.
ჩემს ანგარიშს კი შეამოწმებთ ან თქვენ ან ზიტა.
მშვიდობით! (გაღს.)

ნათანი (თვალს გააყოლებს)

მე შეეპოწმე... მელურია, თანაც კეთილი,
კეთილშობილიც... სხვა რაღა ვთქვა, რაღა ვუწოდო?
მათხოვარია ერთადერთი ნამდვილი მეფე!
(გაღის მოპირდაპირე მხარეს.)

მოქმედება მესამე

გაგონვლა პირველი

სცენა: ნათანის სახლში.

რეზა და დანია

რეზა

როგორ, დანია, გაიგონე, როგორ სთქვა მაღამ?
სად შემიძლია, რომ ყოველ წუთს ველოდო იმას?
რაკი ასეა, ნალე მოვა ის, ძალზე მალე.
მაგრამ რამდენმა წუთმა განვლო მას შემდეგ უკვე!
თუმცა რა უშავს; განვიღო დროზე ვინ ფიქრობს ხოლმე?
მე მსურს ვიცოცხლო მომავალი ყოველი წუთით,
ეს წუთიც მოვა და ოდესმე მოიყვანს იმას.

დანია

სულთნის წყვეული შემოთვლაც რომ დაემთხვა ამას!
ო, ეს რომ არა, მას ნათანი დაუყოვნებლივ
აქ მოიყვანდა უეჭველად.

რეზა

და როცა იგი,

ეს წუთი, მოვა, როცა გულის მხურვალე ნატვრა
ამისრულდება: მაშინ რაღა?.. მაშინ რა?..

დანია

მაშინ?

ვფიქრობ, რომ მაშინ ასრულდება ჩემი მხურვალე
ნატვრაც.

რეხა

და გული, ჩემი გული რას იზამს მაშინ,
გული, რომელსაც ვერ აცოცხლებს ვეღარაფერი,
იქ თუ სურვილი, ერთადერთი, არა ბატონობს
სხვა სურვილებზე? ერთი მითხარ, რით ისულდგმულებს?
არაფრით? როგორ შეშინია!..

დაია

ჩემი სურვილით,
ის ჩემი ნატვრით ისულდგმულებს, რომ ევროპაში
გიხილო მალე შესაფერის, ღირსეულ ქმართან.

რეხა

სცდები, დაია... სწორედ იგი, რამაც დაბადა
შენი სურვილი, წარმოადგენს დაბრკოლებასაც,
რომ ის ჩემს ნატვრად გადაიქცეს. შენ შენი მხარე
გიზიდავს ასე, მე კი ჩემი უნდა დავტოვო?
შენ ყოველივე მახლობელი ბუნდოვნად გახსოვს,
რომელთა სახე შენს სულში არ გამქრალა ჯერაც,
ჩემს გარშემო კი ყველაფერი მშობლიურია,
რასაც ვხედავ, რასაც ვუსმენ, ვეხები ხელით,
და განა ეს არ მაკავშირებს ჩემიანებთან
უფრო ძალუმაღ?

დაია

ოჯოუტე, რამდენიც გნებავს!
უცვლელი არის ზეცისაკენ მიმავალი გზა.
მაშინ რას იტყვი, შენმა მხსნელმა, თავის ღმერთისგან
წარმოგზავნილმა, დაიხ, დაიხ, თავის ღმერთისგან,
ვისთვისაც იგი იარაღით ხელში იბრძოდა,
იმ ქვეყანაში, იმავ ხალხთან რომ დაგაბრუნოს,
რომელთათვისაც დაიბადე ამ ქვეყანაზე?

რეხა

შენ ისევ შენსას გაიძახი, ჩემო დაია.
გაქვს, შემპარტად, უცნაური შეხედულება!
"თავის ღმერთისგან, დაიხ, დაიხ, თავის ღმერთისგან,
ვისთვისაც იგი იარაღით ხელში იბრძოდა!"
ვისია ღმერთი? ერთი მითხარ, ის რა ღმერთია
ვინაც მკუთვნის მარტოოდენ ერთ ადამიანს

და ვინაც თავის გულისათვის გვაომებს ხოლმე?
ან ვით გავიგოთ, რომელ მიწის ნაგლეჯისათვის
დავბადებულვართ, თუ არ მისთვის, სადაც ჩვენ ვიშვით?
ნეტაე შამაჩემს მოესმინა შენი სიტყვები!
რა დაგიშავა, რომ მიქადი ბედნიერებას
ყოველთვის მისგან მოშორებით და არა მასთან?
ისეთი ცული რა გიქნა, რომ ყოველთვის ახშობ
წმინდა, საღ მარცვალს გონებისას, ჩემს სულში ასე
საგულდაგულოდ, სასოებით დათესილს მისგან,
შენი სამშობლოს სარეველა ბალახითა თუ
სხვა ყვავილებით?.. საყვარელო, კარგო დაია,
მას არ სურს, რომ შენს ყვავილნარად გადამაქციო!
და მე მართალი უნდა გითხრა, თუ რარივ მიმძიმს,
როცა ჩემს სულში შენს ყვავილებს ვზრდი უხალისოდ.
მათი მომკვავო-მოტკბო სუნი მადუნებს ძლიერ
და თავბრუს მახვევს. უნდა გითხრა, რომ შენი ტვინი
ამ სუნს უფროერე მიიჩვია კაი ხანია
და არც გამტყუნებ, მას რომ ასე ადვილად იტან,
მაგრამ ის ჩემთვის მეტისმეტად მაგნებელია.
აი თუნდ შენი ანგელოზი, მისი გულისთვის
კინაღამ მთლად არ გავსულელდი. ახლაც მრცხვენია
მამის წინაშე ამნაირი სისულელისთვის.

დაია

სისულელისთვის! ჭკუა თითქოს მარტო ამ სახლში,
აქ არსებობდეს! სისულელე! სისულელისთვის!
ეჰ, უფლება რომ მქონდეს თქმისა!

რეხა

მერე, ვინ გიშლის?
როდის იყო, რომ მთლად სმენად არ გადავტყუდვარ,
რაწამსაც ჩემთან საუბარი წამოგიწყია
შენს წმინდანებზე, თავგანწირულ მოღვაწეებზე
სარწმუნოების გულისათვის? ან როდის იყო,
განცვიფრებაში არ მოგყავი მათ თავგანწირვას?
მე მათი ტანჯვა მუდამ ცრემლს არ მაფრქვევინებდა?
თუმც რწმენა მათი არ მიმანდა მე დიდ გმირობად
მაგრამ მით უფრო ნუგეშს მცემდა ღოძღვრება მათი,
რომლის მიხედვით, ერთგულელებს ღვთისადმი მარტო

ოცნებით როლი გამოვხატავთ, ჩემო დაია;
იგივე აზრი ხშირად უთქვამს მამაჩემს ჩვენთვის
და შენც თანახმა იყავ ხოლმე, მამ რაღა გინდა,
რომ შეარყო ის შენობა, როცა თვითონვე
უხმარებოდი მამაჩემსა მის აგებაში?
ნულთ შეგეშენის, რომ სანუკველ, საუკეთესო
მეგობარს ჩვენსას ამნაირი ბაასით შევხვდეთ?
თუმც, ნაწილობრივ, კმაყოფილიც ვარ ამ ბაასით,
რადგანაც ჩემთვის არის დიდად მნიშვნელოვანი
ვიცოდე, თუ ის როგორ... მაგრამ გესმის, დაია,
ვიღაც მოადგა ჩვენს კარს, მგონი... ის იყოს, ნეტავ!

გამოსვლა მორაბ

რეხა, დაია და რაინდი, რომელსაც ვიღაცა კარს გარედან
უღებს და უბნება „აქეთ მიბრძანდით!“

რეხა

(ჯერ შეკრება, შემდეგ კი თავს შეიკავებს და დააბრებს
რაინდს ფეხებში ჩაუჯარდეს.)

ის არის, იგი! ჩემი მხსნელი!

რაინდი

სწორედ ამიტომ

გჷონდებოდი და მაინც...

რეხა

მინდა, რომ მოკრძალებით

დავხარო თავი ამ ზვიადი კაცის წინაშე,
რათა მადლობა შეეწირო ღმერთს და არა კაცსა.
მას ეს არ ნებავს, თუმც მადლობა სწორედ ისევე
სჭირდება ამ კაცს, როგორც იმ კასრს, რომელმაც შრომა
გასწია, ასე სანაქებო, ხანძრის დროს, მამინ:
ნებას აძლევდა წყლით აეესოთ და დაეცალათ,
თუმცა თვითონაც არ იცოდა ვისი გულისთვის.
კაცსაც ამგვარად დაეპართა: ის ხანძრის გულში
შემთხვევით გაჩნდა, შემთხვევითვე მოხვდი მის ხელში;
ვით ნაპერწკალი, დავარდნილი მის მოსასხამზე,
მე მის მკლავებზე დავეცი და ვიწექი, სანამ
რაღაცა ძალამ, უხილაგმა, ცეცხლის ალიდან

არ გადმოგტყორცნა ჩვენ უკანვე ისევ შემთხვევით.
მამ რაღა უნდა ვუმაღლოდე, მას გადარჩენას?
ევრობაში ხომ მსგავს საქმეებს აკეთებს ღვინოც;
რაინდები კი არსებობენ მხოლოდ იმისთვის,
რომ იხსნან ყველა; ვინც იწვის ან იხრჩობა წყალში,
სწორედ იმგვარად, როგორც ძალუძთ ეს გაწვრთნილ ძალებს..

რაინდი

(მთელი ამ ხნის მანძილზე გაოცებითა და აღულებით უცქერს რეხას.)

ოო, დაია, თუმცა ხშირად, მწუხარების და
გამწარების ყამს, მე შენთან თავს ვერ ვიკავებდი,
მაგრამ რისათვის დამასმინე, რად უთხარ რეხას
ის ყოველგვარი სისულელე, რასაც ვროშავდი?
ძალზე სასტიკად, ძალზე მწყურაღად იძიე შური,
მაგრამ თუ ახლა, ახლა მაინც შესცვლი მაგ წყრომას
მოწყალეებაზე, დამიცავი, გამომესარჩლე.

დაია

ვფიქრობ, რაინდო, ის პატარა ეკლები, რეხას
გულს რომ დაესო, ახლა თქვენსკენ არ შებრუნდება.

რეხა

რაო? მწუხარე ბრძანდებოდი და უფრო ძვირი
ღირდა თქვენთვის ეს მწუხარება, ვიდრე სიცოცხლე?

რაინდი

კეთილო ბავშვო!.. მაგრამ, ნეტავ, რა მემართება?
თითქოს გაიყო ჩემი სული თვალს და ყურს შორის.
ეს ქალიშვილი როდი იყო, ო, არა, არა,
ეს არ ყოფილა, ცეცხლისაგან რომ დავიხსენი.
ვინ იქნებოდა ისეთი, რომ სცნობოდა იგი
და ცეცხლისაგან არ დაეხსნა? ვინ დამიწყებდა
ამისთვის ლოდინს? თუმცა შიში კაცს სახეს უცვლის...

(ღუმლი სუფვს. რეხას შემყურე რაინდს თითქოს თავდავიწყება იპყრობს.)

რეხა

მე კი თქვენ სწორედ ისეთივეს გხედავთ, რაინდო.

(კვლევ სიჩუმე ჩამოვარდება. რეხა განაგრძობს ლაპარაკს,
რათა რაინდი ამ მდგომარეობიდან გამოიყვანოს.)

მაგრამ გვითხარით, სად იყავით ამდენი ხანი?
და იმის კითხვაც მსურს გაგებდეთ: სადა ხართ ახლა?

რ ა ი ნ დ ი

ახლა აქა ვარ, სადაც იქნებ სჯობდეს, არ ვიყო.

რ ე ხ ა

ხოლო აქამდე სად იყავით? იქნებ იქ, სადაც
ბევრად სჯობდა, რომ სულაც არა ჰყოფილიყავით?
მე კი არ ვარბა.

რ ა ი ნ დ ი

მე ვიყავი... რა ჰქვია იმ მთას?
ჰო, სინას მთაზე.

რ ე ხ ა

სინას მთაზე? რა მიხარია!
ახლა კი შეეძლება, რომ გავიგო, მართლა...

რ ა ი ნ დ ი

რა? ის, რომ მართლა შეიძლება კიდევ ვნახოთ
ჩვენ ის ადგილი, სადაც მოსე უფლის წინ წარსდგა,
როცა...

რ ე ხ ა

მე არა! სადაც უნდა მდგარიყო იგი,
ყველგან უფლის წინ იდგებოდა. მაგის შესახებ
საკმაოდ ბევრი ვიცი უკვე. არა. აი, რის
გაგება მსურდა ახლა თქვენგან: იმ მთაზე ასვლა
უფრო ადვილი არის მართლა, ვიდრე ჩამოსვლა?
როცა მე მთებზე ავდიოდი, სწორედ პირიქით
მემართებოდა. ჰა, რას იტყვით? ზურგსაც კი მაქცევთ?
არ გსურთ მიცქიროთ?

რ ა ი ნ დ ი

იმიტომ, რომ გისმინოთ მხოლოდ

რ ე ხ ა

იქნებ იმიტომ, რომ დაფაროთ თქვენი ღიმილი,
ჩემი ესოდენ სულელოური ყბედობის გამო?
ანდა იმიტომ, რომ ამაზე მნიშვნელოვანი

380

ვერა გვითხეთ რა სახელოვან იმ წმიდა მთაზე?
მართალს არ ვამბობ?

რ ა ი ნ დ ი

მამ კეთილი, რაკი ასეა,
ისევე თვალბში შემოგხედავთ... ახლა თქვენა ხართ
ძულელებული, რომ თვალბი დახართ ძირსა?
ახლა თქვენა გსურთ შეიკავოთ ღიმილი, არა?
რისთვის ვეცადო, თქვენს მწერაში, ღიმილში მივხვდე
იმას, რაც მესმის ასე ცხადად, ასე მკაფიოდ
და რასაც ასე გასაგებად მესაუბრებით
თქვენი დუმილით? რეხა, რეხა, რა მართალი სიტყვა:
„გაიცანით ჯერ ოღონდაცო!“

რ ე ხ ა

ვინ სიტყვა? ვისზე სიტყვა?
და ეს თქვენ გითხრეს?

რ ა ი ნ დ ი

„გაიცანით ჯერ ოღონდაცო!“ —
ასე სიტყვა თქვენზე მამათქვენმა.

რ ე ხ ა

მე? მეც ხომ ამას
გიმეორებდით?

რ ა ი ნ დ ი

მაგრამ იგი სად არის ახლა?
სად იმყოფება მამათქვენი? ისევე სულთანთან?

რ ე ხ ა

იქ, რა თქმა უნდა.

რ ა ი ნ დ ი

იქ? ისევე იქ? აჰ, რანაირი
გულმავიწყი ვარი მომაგონდა. იგი მონასტრის
კედლებთან უნდა დამელოდოს. ასე შევთანხმდით.
გთხოვთ მომიტევეთ! მე ახლავე უნდა წავიდე.
მოვალ, ნათანასაც თან მოვიყვან.

დ ა ი ა

მისი მოყვანა

381

ჩემი საქმეა, თქვენ კი დარჩით, დარჩით, რაინდო.
მას მე მოვიყვან.

რ ა ი ნ დ ი

არა, არა! იგი მე მიცდის,
მე უნდა შემხედეს, თქვენ კი არა. ამასთანავე,
ის, შეიძლება, სულ აღვიღად... აბა ვინ იცის,
ღიახ, სულთანთან შეხვედრის დროს... სულთანს არ იცნობთ!
ჩავარდა კიდეც გასაჭირში. მე თუ ახლავე
არ გავეშურე, მას, მერწმუნეთ, საფრთხე მოეღის.

რ ე ხ ა

საფრთხე მოეღის? ვის მოეღის, ანდა რა საფრთხე?

რ ა ი ნ დ ი

მეც, მამათქვენსაც, თვითონ თქვენაც: თუკი დავყოფნდი,
თუკი ახლავე არ წავედი. (გაღს.)

გამოსვლა მისამდე

რ ე ხ ა და დ ა ი ა.

რ ე ხ ა

რა დაემართა,
რატომ აჩქარდა, ეს რას ნიშნავს, ჩემო დაია?

დ ა ი ა

დაე წავიდეს! ეს, მგონია, ცუდი ნიშანი
არ უნდა იყოს.

რ ე ხ ა

ნიშანიო? რისი ნიშანი?

დ ა ი ა

იმის, რომ რაღაც ემართება, იგი დულს უკვე
და მთლად არ უნდა გადმოღულდეს. თავი ანებეთ.
თქვენი ჯერია ახლა.

რ ე ხ ა

ჯერი? ჩემი? რის ჯერი?
შენც იმ ყრმასავით ქარაგმებით მესაუბრები
და ვერ მიგიხვდი ვერაფერსა.

382

დ ა ი ა

ახლა სულ მალე
სამაგიეროს გადაუხდით იმ წუხილისთვის,
რაც მოგაყენათ. მაგრამ გირჩევთ, ნუ მოექცევით
ძალზე სასტიკად, შეტისმეტად ნუ იძიებთ შურს.

რ ე ხ ა

შენი სიტყვები შენვე გესმის მხოლოდ და მხოლოდ.

დ ა ი ა

თქვენ კი ხართ ისევ ძველებურად დამშვიდებული?

რ ე ხ ა

რატომაც არა? ღიახ, ღიახ...

დ ა ი ა

გამოტყდით, მაინც,—
ძალზე გახარებთ მისი ღელვა, მოუსვენრობა
და რომ მის ღელვას უმაღლით თქვენს ასეთ სიმშვიდეს.

რ ე ხ ა

რაო, მახარებს? არაფერი მესმის სრულებით
მხოლოდ ერთში კი გულახდილად გამოგიტყდები,
ნეტ აღარ მესმის, მეც მათებს რარიგად მოხდა,
ასეთი შმაგი ქარიშხალი ჩემი გულისა
ეგრე უეცრად რომ დაწყნარდა; მისმა შეხედვამ,
მისმა მომართვამ, საუბარმა...

დ ა ი ა

გაკაძლოთ უკვე?

რ ე ხ ა

არა, მე მაგას არ ვიტყვოდი. ეგ ჯერ შორს არის.

დ ა ი ა

შიმშილი მაინც ხომ მოგიკლათ, მწვავე შიმშილი?

რ ე ხ ა

რაკი ასე გსურს...

დ ა ი ა

მე სხვა რამ მსურს.

383

რეხა

იგი ძვირფასი

ღარჩება ჩემთვის საუკუნოდ, ჩემს სიცოცხლეზე უფრო ძვირფასი. თუმცა ახლა მისი სახელის გაკონებაზე მაჯის ცემა არ მომიმატებს და მასზე ფიქრით ჩემი გული იმაზე სწრაფად, იმაზე მძლავრად, აწ რომ ჰფეთქავს, არ აძგერდება. მაგრამ რას ვროშავ, წამო, წამო, ჩემო დაია, წამო, მივიღეთ ფანჯარასთან, იმ ფანჯარასთან, საიდანაც ჩვენ პალმებს ვხედავთ.

დაია

მამ არ დამცხრალა,

არა, ჯერ კიდევ არ დამცხრალა მწვანე შიმშილი

რეხა

არა მარტო მას, აწ პალმებსაც დაუწყებ ცქერას, ჩემო დაია, იმ ფანჯრიდან.

დაია

ოჰ, ეგ სიცვიე!

ახალი სიცხის ხომ არ არის წინამორბედი?

რეხა

რა სიცვიეზე ლაპარაკობ? ცივი არა ვარ. მას, რისი ცქერაც მსიამოვნებს, არანაკლები სიამოვნებით ვუცქერ ხოლმე დამწვიდებულს.

გამოსვლა მართხე

სენა წარმოადგენს მისაღებ დარბაზს სალადინის სასახლეში

სალადინი და ზიტა.

სალადინი

(შემოდის და თან კარისკენ პირშექცეული ამბობს.)

რაწამსაც მოვა ის ურია, შემოიყვანეთ. როგორც ეტყობა, აჩქარება არ ჰყვარებიან.

ზიტა

იქნება სახლში ვერ მიუსწრეს, ვერც სხვაგან სადმე იპოვეს იგი.

სალადინი

დაო! დაო!

ზიტა

ისე იქცევი,

თითქოს ბრძოლის წინ იყო, ძმაო.

სალადინი

თანაც მიპყრია

ხელში ისეთი იარაღი, რომლისა მსგავსიც ჯერ არასოდეს მიხმარია. ახლა კეთილი უნდა ვინებო, ფრთხილად ვიყო, თან მახეები დაევაგო, თანაც შევინიღებო, ვიგაიძვერო. როდის მიქნია ასეთი რამ, სად მისწავლია? და მერე რისთვის, რისთვის უნდა ექნა ეს ყოველი? იმისათვის, რომ ვაგრძნობინო ურიას შიში და ამ გზით ფული გამოვიცინებო? ჰო, ფული! ფული! ნუთუ ამგვარი წვრილმანისთვის, ბოლოსდაბოლოს, უნდა დავიწყო უმაქნისი გაიძვერობა?

ზიტა

ყოველგვარ წვრილმანს, თუკი ასე ცხვირს აუბზუებთ, შურისძიება შეუძლია, ძვირფასო ძმაო.

სალადინი

საუბედუროდ, ეს ასეა. მაგრამ ურია თუ მართლა ისე კეთილია და გონიერი, როგორც დავრისი მის შესახებ ლაპარაკობდა?

ზიტა

მერე, რა უშავს! მაგამი მე ცუდს არას ვხედავ. შენ ხომ ამ მახეს გაიძვერა, ძუნწსა და ლაჩარ ურიას უგებ, არა ჰკვიან და კეთილ კაცსა. თუ ასეთია, თავისთავად ჩვენი იქნება. სასიამოვნოც კია ხოლმე, რომ მოისმინო, როგორ წარმოთქვამს თავის სიტყვას ამგვარი კაცი: მოულოდნელი ერთი დარტყმით გაგლეჯს ურია დაგებულ მახეს, თუ სიფრთხილით მოუვლის გარსა, უთუოდ მოგვეგვის ამის ცქერა სიამოვნებას.

სალადინი

დიან, სწორი ხარ, მართალს ამბობ, ჩემო დაიკო, მისი მოსმენა ჭეშმარიტად მსიამოვნებს.

ზ ი ტ ა

სწორედ ეს არის ვითარებაც მთელი საქმისა:
თუ იგი არის მხოლოდ ერთი მრავალთავანი,
თუ ისეთივე ურიაა, ვით დანარჩენნი,
ხომ არ შეგრცხვება, ისეთ კაცად აჩვენო თავი,
როგორადაც მას დანარჩენნი ეჩვენებია?
პირიქით, მან რომ უკეთესი რაიმე ნახოს
ვინმე ჩვენგანში, რეგვენ კაცად, ბაქიად ჩასთვლის.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მამ, შენი ფიქრით, ძალზე ცუდად უნდა მოვიქცე,
რომ ცუდმა კაცმა ჩემზე ცუდი არ გაიფიქროს?

ზ ი ტ ა

ცუდად მოქცევა რასა ნიშნავს? თუ ჩვენ რაიმე
საგანს ვიყენებთ მის თვისების შესაბამისად,
ცუდი არ უნდა იყოს, მგონი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ღიაცის ჭკუა!
მან რაც არ უნდა მოიფიქროს, სუყველაფერის
შელამაზებას მოახერხებს!

ზ ი ტ ა

შელამაზებას!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ერთი მაწუხებს: რომ ეს ნაზი და მყიფე ნივთი
ჩემს უხეშ ხელში არ დაიშხვრას! რაც ასე კარგად
და ეშმაკურად არის უკვე მოფიქრებული,
ასევე კარგად, ეშმაკურად უნდა აღსრულდეს.
რაც არის, არის! როგორც ძალმიძს, ისე ვიცეკვებ;
მე კი, ცხადია, ცუდად ცეკვა უფრო მერჩივნა
და არა კარგად.

ზ ი ტ ა

რა ცოტათი ენდობი შენს თავს,
ჩემო სალადინ! თუ მართლა გსურს, მე გითავლებებ. —
ღიაც, ისეთნი, ჩემო ძმაო, როგორიც შენ ხარ,

ყოველთვის იმას გვარწმუნებდნენ, რომ მარტოოდენ
თავიანთი ხმლით, მარტოოდენ თავიანთი ხმლით
მიადწიეს მათ ყველაფერსა ამ ქვეყანაზე.
მელას უკან რომ გაეკიდოს, რაღა თქმა უნდა,
ლომსა რცხვენია, მაგრამ მხოლოდ იმის რცხვენია,
რომ მელას მისდევს, და არა თვით ცბიერებისა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

და დედაკაცს კი უხარია, რომ მამაკაცი
თავის დონემდე დაამდაბლოს!.. ახლა კი წადი!
მე მგონი, ჩემი გაკვეთილი მშვენიერად ვიცი.

ზ ი ტ ა

რაო? წავიდე?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

აქ დარჩენა გინდოდა განა?

ზ ი ტ ა

რაკი აქ არა... თქვენთან არა... იქ მაინც სადმე,
გვერდით ოთახში...

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რომ იქიდან ყური დაგვივლო?
მართალი გითხრა, არც ეგ არის, დაო, საჭირო.
წადი! მოდიან! აბა წადი, წადი ახლავე!
იცოდე, ყური არ დაგვივლო! მე ფხიზლადა ვარ.
(ზიტა გადის ერთ-ერთი კარიდან, მეორედან კი ნათანი
შემოდის. სალადინი ჯდება.)

გამოსვლა მისუთი

ს ა ლ ა დ ი ნ ი და ნ ა თ ა ნ ი

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მოდი, ურიავ, უფრო ახლოს, მომიახლოვი!
ნუ გეშინია!

ნ ა თ ა ნ ი

შენი მხოლოდ მტერს ეშინოდეს!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ნათანი გქვია?

ნათანი

ლიახ.

სალადინი

ბრძენიც?

ნათანი

არა.

სალადინი

ცხადია!

შენ არ უწოდებ შენს თავს ასე; ხალხმა შეგარქვა.

ნათანი

ხალხმა შეგარქვა? შესაძლოა.

სალადინი

ხომ არა ფიქრობ,

ხალხის ხმას ზიზღით ვეპყრობოდე? დიდი ხანია, მსურდა გამეცნო უფრო ახლოს ის კაცი, ვისაც უწოდებს ბრძენ კაცს თვითონ ხალხი.

ნათანი

და თუ მას ხალხი

ასე ეძახის დაცინვითა? ანდა მის თვალში ბრძენი იმასვე რომ ნიშნავდეს, რასაც ჭკვიანი? და ჭკვიანი კი იმ კაცს ერქვას მხოლოდ და მხოლოდ ვინც აწესრიგებს სასარგებლო თავის საქმეებს?

სალადინი

მაგრამ ნამდვილად სასარგებლოს, ხომ ასე ფიქრობ?

ნათანი

მაშინ ყველაზე ჭკვიანი ხომ იგი იქნება, ყველაზე მეტად ვინც ემონვის ანგარებასა. ასე თუ არის, ველარაფრით ვერ განასხვავებ ბრძენს ჭკვიანისგან.

სალადინი

მაგ სიტყვით ხომ იმას ამტკიცებ, რაც თვითონ გსურდა უარგეყო. ხალხმა რა იცის, რაც კაცისათვის ჭეშმარიტად სასარგებლოა.

შენ კი ეს იცი! ანდა, თუნდაც, ცდილობარ გცოდნოდა; ანის შესახებ გიფიქრია: ესეც კმარა, რომ ბრძენი გიწოდონ.

ნათანი

ასეთ ბრძენად ყოველი კაცი ჩასთვლის თავის თავს.

სალადინი

აბა, კმარა ეგ თავმდაბლობა!

რამეთუ მისი მოსმენაც კი საზიზღარია ხოლმე იქ, სადაც საჭიროა საღი გონება. (წამოიჭრება.) მოდი, საქმეზე გადავიდეთ. მაგრამ გულწრფელად, ღიახ, ურიავე, გულახდილად ვილაპარაკოთ.

ნათანი

გასიამოვნებ, დამერწმუნე, დიდი სულთანო, რომ შემდეგშიაც შენი ნდობის გამხადო ღირსი.

სალადინი

მასიამოვნებ? როგორ? რითი?

ნათანი

საუკეთესო

უნდა მოგართვა ყოველივე ხელსაყრელ ფასად.

სალადინი

მაგას რაღაზე მეუბნები? შენს საქონელზე ხომ არა, ნათან? თუ ასეა, ჩემს ღასთან წადი, იმას უვაჭრე. (ესეც ზიტას, დაგვიგდოს ყური!) მე კი ვაჭართან სულაც არა მესაქმება რა.

ნათანი

მაშ, როგორცა ჩანს, გსურს შეიტყო. უეშველია, რა შევამჩნიე, რა გავიგე გზადაგზა შენი მტრების შესახებ, ხელახლა რომ წამოყვეს თავი? რომ არ დავმალო...

სალადინი

მე არც მაგის გაგება მინდა.

მაგის შესახებ ყველაფერი, რაც საჭიროა, შევიტყვე უკვე... ერთი სიტყვით...

ნათანი

ბრძანე, სულთანო!

სალადინი

მე სულ სხვა რამეს, სულ სხვა რამეს მოველი შენგან. რაკი ბრძენი ხარ, მამ გულწრფელად მითხარი ერთი, რომელი მოგწონს კანონი და სარწმუნოება?

ნათანი

ებრაელი ვარ მბრძანებელი.

სალადინი

მე — მუსლიმანი.

ქრისტიანი კი ჩვენს შორის დგას. მაგრამ ამ სამი რელიგიიდან ჰუმანიტატი იქნება ერთი. შენებრი კაცი, რა თქმა უნდა, იქ არ დარჩება, სადაც შემთხვევით დაიბადა, და თუ დარჩება, ეს იმას ნიშნავს, შეისწავლა ძირფესვიანად და აირჩია ხევედრი თვისთვის საუკეთესო. მამ მითხარ, შენ ეს რა საბუთით ავირჩევია? თვით მე ამ საკითხს ჯერჯერობით ვერ ჩავუჭვირდი, ვერ მოვიცალე. პოდა, მარტვი, რას ემყარება შენი ასეთი არჩევანი? რაღა თქმა უნდა, არვის ვაგუხხელ, რასაც მეტყვი: ესეც იცოდე, რომ ამით ჩემი არჩევანიც მსურს მოვახდინო. რაო? განცვიფრდი? შემომცქერი გაკვირვებული? იქნებ პირველი სულთანი ვარ, ამ უცნაური სურვილის მქონე, ესერიგად ახირებული? მაგრამ ეს, ვგონებ, ძირს არ დასცემს სულთნის ღირსებას. მართალს არ ვამბობ? მიასუსხე, ილაპარაკე. სთქვი! — ან იქნებ გსურს დაფიქრება ორიოდ წუთით? კეთილი, გაცლი. (ნეტავ ზიტა აქვია ისევ? თუ მოუსმინა ჩვენს საუბარს? მინდა გავიგო, ჩემი ნათქვამი მოეწონა იმას თუ არა.) მამ მოიფიქრე! მოიფიქრე! არ დაეყოვნდები, ახლავე მოვალ.

(გაღის იმ ოთახში, სადაც ზიტა გვიდა.)

გამოსვლა მთავრად

ნათანი მარტო

ჰმ! ჰმ! ძალზე საოცარია!

რა ვქნა მე ახლა?... რა სურს სულთანს? რა დაიჭინა? სულთანს მე ფული მოგუტანე, მას კი სიმაართლე, სიმაართლე ნებაეს და როგორი: ბაჯადლო, ნაღდი, ის რომ მონეტა იყოს, დიახ, იგი რომ იყოს ძველი მონეტა, ასაწონი; რაღა მიჭირდა! არა, ახალი მონეტები მიაართვი, რომლებს იმ ფასად ვიღებთ, რაც ზედ არის ამობეჭდილი. ვით შეიძლება, რომ სიმაართლე ასეთი იყოს! ან როგორ ძალუძს, თავის ტვინი სიმაართლით ისე გასტენოს, როგორც ბარკს ფულებით სტენიან ხოლმე! რომელი არის აქ, ჩვენს შორის, ურია ახლა? მე თუ სულთანს? მაგრამ, მაგრამ თუ ის ნამდვილად არა თხოულობს სიმაართლესა ამ სიმაართლითა? მაგრამ ეჭვიც კი, რომ სიმაართლე მას მარტოდენ მახელ სჭირდება, მეტისმეტად წვრილმანი არის! ძალზე წვრილმანი? დიდ კაცთათვის ძალზე წვრილმანი არის კი რამე? რა თქმა უნდა, რაღა თქმა უნდა, სახლში პირდაპირ შემოიჭრა! მეგობარი კი, როდესაც მოვა, პირველად კარს მოგვიკაკუნებს. უნდა გავფრთხილდე! მაგრამ როგორ? თუ ურების მხარეს დავიჭერ, — არ ივარგებს, თუ გადავუდებ, უარესია, რადგან იგი მაშინვე მკითხავს: მაჰმადიანი რად არ ხარო? მაგრამ, აი, რა! ეს კი დამიხსნის. განა მარტო პატარა ბავშვებს ასაზრდოებენ ზღაპრებითა. დაე მოვიდეს სულთანი ახლა, დე მოვიდეს, მოვიდეს ოღონდ!

გამოსვლა მთავრად

სალადინი და ნათანი.

სალადინი

(აქ ველი უკვე სუფთა არის.) ძალიან მაღე ხომ არ დავბრუნდი? მოიფიქრე? მამ მითხარ ახლა! აქ ჩვენ არავინ არ მოგვისმენს.

ნათანი

ღე მოგვისმინოს

მთელმა ქვეყანამ.

სალადინი

ნათანს ასე ურყევად სჯერა თვისი სიმართლე? აი, ამას ვუწოდებ სიბრძნეს: რომ სიმართლის გზას არასოდეს გადაუხვიო! ჭეშმარიტებას ყოველივე შესწირო მსხვერპლად — სისხლი და ხორცი! სიცოცხლე და ავლადიდება!

ნათანი

ღიახ, თუკი ეს საჭიროა და სასარგებლო.

სალადინი

ღლეიდან ძალმიძს, რომ ვატარო მე ეს ტიტული: „მთელი ქვეყნისა და კანონის გამომსწორები“.

ნათანი

რა მშვენიერი ტიტულია, რა დიდებული! მაგრამ პასუხს ხომ ელოდები, სულთანო, ჩემგან? ნებას ნიბოძებ, ის პატარა ზღაპრით დავიწყო?

სალადინი

რატომაც არა! მე ზღაპრები ძალიან მიყვარს, როცა მათ კარგად მიამბობენ.

ნათანი

აი მაგის კი

რა მოგახსენო, რადგან ზღაპარის კარგად მოყოლა არ მეხერხება.

სალადინი

ისევ მოჰყევ შენს მედიდურსა თავმდაბლობასა?! მომიყევი, მომიყევი, ნათან!

ნათანი

ღიდი ხნის წინათ თურმე ერთ კაცს აღმოსავლეთში ჰქონდა ბეჭედი, საყვარელი არსების მიერ ნასახსოვარი, და ამ ბეჭედს ეჯდა ლამაზი, ას წარმტაც ფერად მოციმციმე ძვირფასი თვალი,

რომელსაც ჰქონდა საოცარი, გრძნეული ძალა. ვინაც მას რწმენით ატარებდა, იგი ყოველთვის იყო საყვარელ ღვთისთვისა და ხალხისათვისაც. რა გასაკვირი არის აბა, თუ იგი კაცი არც ღლე, არც ღამე არ იძრობდა თითოდან ამ განძს და გადაწყვიტა შვილთათვისაც რომ შეენახა. ასეც მოიქცა. დაუტოვა მან ის ბეჭედი თავის შვილთაგან უსაყვარლესს ერთის პირობით: იმასაც თავის უსაყვარლეს ვაჟიშვილისთვის რომ გადაეცა. ასეთ რჩეულს, მიუხედავად წლოვანებისა, ეძლეოდა ამ ბეჭდის ძალით უფროსობის და ბატონობის უფლება გვარში. გესმის, სულთანო?

სალადინი

მესმის, მესმის, განაგრძე შემდეგ!

ნათანი

გადღიოდა ეს ბეჭედი, შვილიდან შვილზე. ბოლოს კი სამი ვაჟიშვილის მამას ხვდა წილად. და ვინაიდან სამივენი იყვნენ ერთგვარად მორჩილნი მისი, სამივენი უყვარდა მამას ერთმანეთისგან განურჩევლად, თანაბარ ძალით. ოღონდ ღროღადრო ხან პირველი, ხან კი მეორე, ხანაც მესამე, თვითული როდესაც მასთან მარტო რჩებოდა, ეგონა, სხვა შვილებზე მეტად უყვარდა თითქოს და მიაჩნდა ღირსად ბეჭდისა; ვეღარ გაუძლო მამის გულმა მოსიყვარულემ და სათითაოდ სამივე შვილს შეჰპირდა ბეჭედს. ღრო გაღიოდა და სიკვდილი ახლოვდებოდა, სულ უფრო სწუხდა და დრტვინავდა კეთილი მამა. რომ ორ ვაჟს უნდა აწყენინოს... რაღა იღონოს? და საიდუმლოდ გზავნის ბეჭედს ოქრომჭედელთან, ამას უბარებს: თუნდ დასჭირდეს უზომო შრომა, და რა ფასადაც არ დამიჯდეს, ორი ბეჭედი, ზუსტად ასეთი, ამის მსგავსი გამოიკეთე! შეკვეთა კარგად შეასრულა ოქრომჭედელმა და, როს შემკვეთელს წარუდგინა სამი ბეჭედი, პატრონმა ძველი ახალთაგან ვერ გაარჩია.

გახარებული მამა შვილებს ცალ-ცალკეულად
მიიხმობს თვისთან და ასევე ცალ-ცალკეულად
დალოცავს გულით ყოველ მათგანს და ბეჭედს მისცემს
შემდეგ კი კვდება ბერიკაცო... გესმის, სულთანო?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

(აღიღვებული ზურგს შეაქცევს)

მესმის, პო, მესმის! გაათავე შენი ზღაპარი.
შემდეგ რა მოხდა?

ნ ა თ ა ნ ი

აწ დასასრულს ვუახლოვდები.

რაც შემდეგ მოხდა, თავისთავად გასაგებია.
მამა ჯერ კარგად არც კი იყო გაციებული,
ერთმანეთის წინ წარსდგა ჩემსვე სამივე შვილი
თავისი ბეჭდით და ისურვა მიეღო სახლის
პატრონობა და უფროსობა მთელი გვარისა.
ამაო იყო: დავა, ჩხუბი, გამოძიება,—
ვერ დაამტკიცეს სინამდვილე ვერც ერთი ბეჭდის.
(სღუმს და ელის სულთნის პასუხს.)

თითქმის ისევე, როგორც ჩვენა — ვერ გაეარკვიეთ,
თუ რომელია ჭეშმარიტი სარწმუნოება.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

როგორ? ეგ არის ჩემს კითხვაზე შენი პასუხი?

ნ ა თ ა ნ ი

არა, მე ამით მინდა მხოლოდ ბოდიშის მოხდა,
რომ ვერა ვბედავ, განვასხვავო იგი ბეჭედები,
რომლებიც მამამ შეუკვეთა სწორედ იმიტომ,
რომ ვერ შეიძლონ ერთურთისგან მათი გარჩევა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ისევე ბეჭედები! — დაანებე მაგ თამაშს თავი!
სარწმუნოებებს, რომლებიც მე დაგისახელე,
ფეოქრობ, ექნება ნიშანი რამ ერთმანეთისგან
განსხვავებული: თუნდ სამოსი, სასამელ-საჭმელი.

ნ ა თ ა ნ ი

მაგრამ ისინი საფუძვლით არ განსხვავდებიან —
ეჭვარებიან სამივენი ისტორიასა.
394

ზოგს მათიანე გააჩნია, ზოგსაც ზეპირი
გადმოცემა და ისტორიას ხომ სრული ნდობით
უნდა მოეუბნოთ, დაუჯეროთ? არა? აბა, მამ
ვილას ვერწმუნოთ მასზე მეტად? უთუოდ მშობლებს?
ჩვენს სისხლსა და ხორცს? — რამეთუ ჩვენ ბავშვობიდანვე
ესულდგმულობთ მათი სიყვარულით და არასოდეს
არცა ვყოფილვართ მშობლებისგან მოტყუებულნი,
თუ ეს მათ ჩვენი სიყვარულით, თვითონ ჩვენივე
კეთილდღეობის გულისათვის არ ჩაიდინეს.
როს ყველაფერი რწმენაზეა დამყარებული,
ვით შემძლია ჩემს წინაპრებს შენი ვარჩიო?
ანდა პირიქით, აბა როგორ ძალმიძს მოგთხოვო,
ჩემს მამა-პაპას დაუჯერო, შენს წინაპრებს კი
უნდოდ მოეუბნა და ამხილო მათი სიცრუე.
ქრისტიანებზეც ეს არ ითქმის? ხომ მართალი ვარ?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

(აღაპსა ვფიცავ, მართალია! უნდა დაუღმდე.)

ნ ა თ ა ნ ი

ნება მიბოძეთ, ისევე ბეჭედებს რომ დაუბრუნდე.
როგორც გითხარი, ძმათა შორის დავა დაიწყო
და ყოველი ძმა, მოსამართლის წინაშე მდგარი,
პფიცავდა ღმერთსა, რომ ბეჭედი მას მამამ მისცა, —
მართალს ანზობდა, რარივ მართალს! — თანაც დასძენდა,
დიდი ხანია, მის მოცემას შემპირდა მამა,
ბეჭდის უფლებით ოდესმე რომ დავმტყბარიყავო. —
და ეს სიტყვებიც სწორი იყო, სავსებით სწორი! —
ამასთან ერთად, ყოველი ძმა ირწმუნებოდა,
რომ მამამისი მას არასდროს მოატყუებდა,
რომ ვერ გაბედავს სიცრუის თქმა დასწამოს ასეთ
სათნო, საყვარელ, კეთილ ძმას, რომ თვალთმაქცობას
უფრო თავის ძმებს დააბრალებს, თუმცა აქამდე
არც ძმებსა სთვლიდა თვალთმაქცებად, მატყუარებად.
მაგრამ, — ამბობდა, — მოლაღატე სად წამივყო,
აღმოვჩენ და უსათუოდ შურს ვიძიებო.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ვერც, რა უთხრა მოსამართლემ? საეულისხმოა,
რას ათქმევინებ მოსამართლეს. ილაპარაკე!

ნათანი

მოსამართლემ სთქვა: თუ მამათქვენს ახლავე ჩემ წინ,
აქ არ მოიყვანო, დარბაზიდან გამეცალენით!
იქნებ გგონიათ, მოვალე ვარ, რომ ამოგიხსნათ
გამოცანები? ხომ არ ფიქრობთ, აქ იდგეთ, ვიდრე
ბეჭედი ენას ამოიდგამს, სიმართლეს გვეტყვის?
მაგრამ მოიცა! გამიგია, იმ ნამდვილ ბეჭედს
საოცარი რამ თილისმა აქვს, რომ მოუხვეჭოს
ლეთისა და ხალხის სიყვარული თავის მფლობელსა.
აი, ეს არის გამოცანის ამოხსნაც, რადგან
ხომ ვერ შესძლებენ ამგვარ რამეს ბეჭედი ყალბი?
მითხარით, თქვენგან ორ ძმას უფრო რომელი უყვარს?
ილაპარაკეთ! რად დაღუმიდით? ბეჭედი მართო
თქვენზე მოქმედებს, სხვაზე არა? ყოველ ძმას იქნებ
მხოლოდ თავისი თავი უყვარს სხვა ძმებზე მეტად?
ო, თუ ასეა, მაშინ ყველა მოტყუებული
მატყუარები ბრძანებულხართ. თქვენი ბეჭედი
ყალბი ყოფილა, ნამდვილი კი დაკარგულია.
დანაკარგი რომ დაეფარა, შეეცხო რითიმე,
ჩანს, შეუკვეთა მამათქვენმა თითო ბეჭედი
ყოველ შვილისთვის.

სალადინი

მშვენიერი, დიდებულია!

ნათანი

მაშ ასე, — სიტყვა მოსამართლემ განაგრძო ისევ, —
თუ განაჩენი გნებავთ ჩემი და არა რჩევა,
გამეცალენით! ჩემი რჩევა კი ეს იქნება:
იმას დასჯერდით, რაც ხელთა გაქვთ, და თვითველმა
ასე იფიქრეთ: ეუ ნამდვილი ბეჭედი მაქვსო.
იქნებ მამათქვენს არცა სურდა გვარში ამ ერთი
ბეჭდის წყალობით გამეფება ტირანიისა.
ჩანს, ერთნაირად ჰყვარებია მას ყველა შვილი
და ამიტომაც ვერ გაბედა, რომ დაეჩაგრა
ორი ძე ერთის გულისათვის. ჰოდა, მიზაძეთ
თქვენს ჰქვიან მამას, ცრურწმენისაგან მთლად თავისუფალ,
მოუკერძებელ სიყვარულში და შეეჯიბრეთ
ძმები ერთმანეთს, კეთილ საქმით გამოამჟღავნოთ

იმ ბეჭდის ძალა, თვითველს რომ გიპყრიათ ხელში.
იყავით მუდამ თავმდაბალი, მშვიდნი, კეთილნი,
ქველმოქმედნი და წრფელი გულით მოსაგნი ღვთისა,
რათა განმტკიცდეს ბეჭდის ძალა. და თუ ეს ძალა,
სალი კლდის მსგავსი სიმტკიცითა, მომავალშიაც
გაჰყვება ეუდამ შვილებს თქვენსას, თქვენს შვილიშვილებს,
მათ მოვეუწოდებ, რომ ათასი წლის მერე ამავე
აღვილას წარსდგენ. მაშინ აქ სხვა, სხვა, ჩემზე ბრძენი
დახვდება იმით მოსამართლე და განაჩენსაც
ის გამოუტანს. ახლა წადით!" — ეს უთხრა ბოლოს
ძმებს გონიერმა მოსამართლემ.

სალადინი

ო, ღმერთო, ღმერთო!

ნათანი

თუ გრძნობ, სალადინ, ნიჭს, რომ იყო ეს ბრძენთა ბრძენი.

სალადინი

(მიეჭრება ნათანს და გრძნობით ჩაეჭილება მის ხელს, რომელსაც ბოლომდე
არ უშვებს ხელიდან)

მე არარა ვარ? მტვერი? ღმერთო!

ნათანი

რა გემართება,

დიდო სულთანო?

სალადინი

ნათან, ნათან! ჯერ ხომ ათას წელს

არ გაუვლია შენი ბრძენი მოსამართლისა
და მე მის აღვილს ვერასოდეს ვერ დავიკავებ.
წადი! მშვიდობით! მაგრამ მაინც გთხოვ მიმეგობრო.

ნათანი

და სხვას არაფერს, აღარაფერს მეტყვის სულთანო?

სალადინი

არაფერს.

ნათანი

არა?

სალადინი

არც ერთ სიტყვას. ან რისთვის ვითხრა?

ნათანი

თვითონ მე მქონდა ერთი თხოვნა, მსურდა, ოღესმე შესაფერისი შემთხვევა რომ მომცემოდა მის...

სალადინი

ნუთუ თხოვნისთვის შემთხვევაა საჭირო? მითხარ!

ნათანი

მე შორეული მგზავრობიდან დაგბრუნდი ახლა, ვალეხი მაქვს მთლად აკრეფილი და ნაღდი ფული ძალიან ბევრი დამიგროვდა. დრო კი საეჭვო ხდება თანდათან, ყველაფერზე უნდა დავფიქრდეთ. სად მოვითავსო. აღარ ვიცი, ფული უშიშრად. ჰოდა, ვიფიქრე, — რაკი ომი ასე ახლოა, ომი კი მუდამ ბევრ ხარჯს იწვევს, იქნებ შენც რამე გიჭირს, სულთანო?

სალადინი (დაჭინებით უცქერის)

ჩემო ნათან! არ მინდა გკითხო, ხომ არ მოასწრო შენი ნახვა ალ-ჰაფიმი; არც მსურს გამოვიძიო, დახმარებას იმიტომ ხომ არ მთავაზობ, რომ შენ დაგეზადა ექვი.

ნათანი

რა ეჭვი?

სალადინი

დავიმსახურე მე ებ ეჭვი. შემინდე, ნათან! ან კი მიშველის ეს ნეტავი? გამოგიტყდები, მეც მსურდა შენთან საუბარი.

ნათანი

სწორედ ამაზე

ხომ არ გნებავდა?

სალადინი

რა თქმა უნდა.

ნათანი

მაშ ორივენი

დავეხმარებით ერთმანეთსა. მაგრამ, სალადინ, არ შემიძლია ნაღდი ფული სულ მთლად შენ მოგცე,
398

ერთი მეტაძრის, ახალგაზრდა რაინდის, გამო. შენ იცნობ იმას; დიდი ფულის გადახდა მიწვეს.

სალადინი

რაო? მეტაძრე? იმედი მაქვს, არ მოინდომებ ჩემს საზიზღარ მტრებს დაეხმარო შენი ფულებით.

ნათანი

მე ვლაპარაკობ მარტოოდენ იმ მეტაძრეზე, ვისაც სიცოცხლე შენ უბოძე...

სალადინი

აჰ! მომაგონდა!

ის ჭაბუკი ხომ დამავიწყდა, მთლად დამავიწყდა. მაშ იცნობ შენ იმ ახალგაზრდას? სად არის ახლა?

ნათანი

როგორ? ნუთუ არ გაგიგია, რარიგ დიდად ვარ დავალებული იმ ყრმისაგან შენი წყალობის გამოისობით? არ გსმენია? ის იყო სიკვდილს ძლივს გადაურჩა, რომ რაინდმა თავის სიცოცხლე ჩააგდო ისევე დიდ საფრთხეში, როცა ხანძრისაგან დაიხსნა ჩემი ქალიშვილი.

სალადინი

მაშ იმ რაინდმა

გააკეთა ეს? გარეგნობაც. შეხედულუბაც ხომ ასეთი აქვს? სწორედ ასე მოიქცეოდა ჩემი ძმაც. განა ტყუილად ჰგავს? აქვეა იგი? მაშ მოიყვანე. იმდენი რამ ვუამბე ზიტას ჩემს ძმავზე, — მას ხომ არ იცნობდა, — რომ უმჭველად უნდა ვაჩვენო ეს ჭაბუკი, ჩვენი ძმის მსგავსი. წადი ახლავე მოიყვანე. აი, რამდენი კეთილი საქმე შეიძლება წარმოშვას ერთმა თუნდ ანგარებით წარმომდგარმა კეთილმა საქმემ. წადი, ახლავე მოიყვანე!

ნათანი

(ხელს განთავისუფლებს სალადინის ხელისგან)

ამ წუთს! და ის სხვა,

მეორე საქმეც, ხომ ცხადია, რომ თავისთავად...
(გაღს.)

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ეჰ! ჩემს დას რად არ გავუვინო! ახლავე მასთან
უნდა წავიდე! ვით მოვუთხრო ეს ყველაფერი?

(გაღის მეორე მხარეს.)

გამოსვლა მხარე

სცენა წარმოადგენს მონასტრის მახლობლად მდებარე პალმებიან
აღკილს, სადაც რ ა ი ნ დ ი ელოდება ნ ა თ ა ნ ი ს.

რ ა ი ნ დ ი

(აფორიაქებული დაღის წინ და უკან, ბოლოს აღმოხდება.)

შესდექ, სამსხვერბლოდ განწირული! აქ შეისვენე!
კმარა, გეყოფა! არ ვეცდები, აღარ ვეცდები,
გამოვიძიო, თუ რა ხდება ჩემს გულში ახლა,
ან რა მოხდება. სულ ტყუილად გამოვიქციე!
ტყუილუბრალოდ!.. მაგრამ, აბა, რაღა შემიძლო
გაქცევის მეტი? დე მოხდეს, რაც მოსახდენია!
ისეთი სწრაფი დარტყმა იყო, — ვერ შევიძლებდი
აცილებასა, თუმცა კარგა ხანს გავუბოდი.
იგი ვინილო! რასაც წინათ ასე ნაკლებად
ვნატრობდი ხოლმე... — იგი ვნახო და გადავწყვიტო,
მთელი სიცოცხლე მას ვუცქირო... რა გადავწყვიტო?
გადაწყვიტა ხომ განზრახვა და მოქმედება:
მე კი, მე მისგან მარტოოდენ ვიტანჯებოდი.
ის ნახო, ეს ხომ იმას ნიშნავს, რომ შენი სული
მის სულს უეცრად შეუერთდეს, ასე არ არის?
ღიახ, ეს მართლა ასე იყო, იქნება ასე.
მე აღარ ძალმიძს უიმისოდ ვიცოცხლო ქვეყნად.
ეს ჩემს უეჭველ სიკვდილს ნიშნავს, იქაც კი, სადაც
სიკვდილის მერე მიწვევს ყოფნა, კვლავ სიკვდილს ნიშნავს...
ეს სიყვარული არის უკვე: მეტაძრეს უყვარს,
ქრისტეანს უყვარს ქალიშვილი ებრაელისა!
თუნდა ასეც იყოს!.. რა უნდა გქნა... აღთქმულ მხარეში
(ქება-დიება იმ ქვეყანას!) ბევრ ცრურწმენაზე
ავიდე ხელი და რას გაქნევ ახლა ჩემს ორდენს?
როგორც მეტაძრე ხომ მკვლარი ვარ ამ ორდენისთვის
იმ წუთის მერე, სალაღინს რომ ტყვედ ჩავუვარდი?
400

და სალაღინის ნაჩუქარი ეს თავი განა
იგივეა, რაც მაშინ იყო? ცხადია, არა!
ის, რითაც წინათ მას ავსებდნენ, სტენილდნენ ასე,
ახლა მისთვის მთლად უცნობია. და ეს სჯობს ძველსა:
მშობლიურ ცისტის უფრო ზედად შესაფერისი.
ღიახ, ვგრძნობ ამას, რადგან მასში იგივე აზრები
იბადებიან, რასაც, ალბათ, მამა ფიქრობდა
აქ, ამ ადგილას, თუ ზღაპრები არ მომიჩმახეს
მამის შესახებ. ზღაპრებო? — მაგრამ მართალი,
მთლად სარწმუნოანი; არასოდეს ისინი ასე
მართალი არა მჩვენებია, როგორც ამჟამად,
როცა მე მხოლოდ წავბორძიკდი, სად ის წაიქცა.
წაიქცა? მიჯობს გაქცაობთან წაიქცე, ვიდრე
ჩვილებთან ფეხზე ვიდგე ხოლმე. ეს მაგალითი
მამაჩემისა ხომ მისივე მოწონებაა.
მაშ მე ვილასი მოწონება მაკლია კიდევ?
იქნებ ნათანის? ო ნათანი ამ აზრს არათუ
მომიწონებს მე, გამამხნევეს კიდევაც, ალბათ.
რა დიდებული, რა კეთილი ებრაელია
და მაინც ცდილობს, მოგაჩვენოს თავი ურიალ!
აკერ — ნათანიც, მოდის, ჩქარობს, უბრწყინავს სახე.
ან კი სულთნისგან სხვაგვარ სახით ვინ გამოსულა?
ეპეი, ნათანი! ნათანი!

გამოსვლა მხარე

ნ ა თ ა ნ ი და რ ა ი ნ დ ი.

ნ ა თ ა ნ ი

როგორ? ეს თქვენ ბრძანდებით?

რ ა ი ნ დ ი

სულთანმა დიდხანს დაგაყოვნათ.

ნ ა თ ა ნ ი

არც ისე დიდხანს.

სულთნისაკენ რომ მივდიოდი, გზაში თვითონვე
შევიგვიანე და დავყოვნდი. კურდ, მართალი ხართ,
ის კაცი მართლა ღირსი არის თავის სახელის,
სახელი მისი აჩრდილია, სხვა არაფერი.
26. ლესინგი

მაგრამ მოიცათ, მე ჯერ უნდა გადმოგცეთ მისი დანაბარები.

რ ა ი ნ დ ი

რა?

ნ ა თ ა ნ ი

მას თქვენთან საუბარი სურს; სალადინს ნებავეს, რომ ეახლოთ დაუყოვნებლად. მაგრამ ჯერ ჩვენსას შევიაროთ, სადაც მე მისთვის განკარგულება უნდა გავცე ზოგ რაიმეზე, და იქიდან კი გზა განვავტოთ.

რ ა ი ნ დ ი

თქვენი სახლის ზღურბლს

მეორედ ვეღარ გადმოვლახავ, ვიღრე..

ნ ა თ ა ნ ი

მამ უკვე

იყავით ჩვენსას და რეხასაც ელაპარაკეთ? მითხარით, როგორ მოგეწონათ?

რ ა ი ნ დ ი

არ მყოფნის სიტყვა, ამის სათქმელად. მაგრამ იგი კვლავ ვნახო? არა! არა, არაფრის გულისათვის!.. — თუ კი ახლავე მომცემთ პირობას, რომ დღეიდან საშუალება მექნება, რეხა მუდამ ვნახო, ყოველთვის ვნახო..

ნ ა თ ა ნ ი

თქვენი სიტყვები რასა ნიშნავს, როგორ გავიგო?

რ ა ი ნ დ ი

(მცირე ხნის დუმის შემდეგ უცრად კისერზე მოხვევა)
ოჰ, მამაჩემო!

ნ ა თ ა ნ ი

ახალგაზრდავ!

402

რ ა ი ნ დ ი
(ასე უცრად ანებებს თავს)

და არა შვილო?

გთხოვთ!

ნ ა თ ა ნ ი

საყვარელო ახალგაზრდავ!

რ ა ი ნ დ ი

და არა შვილო?

ღეღეღე ბუნების პირველ კავშირთ გაფიცებით, ნათან, ნუ დააყენებთ მათზე მალა მერმინდელ ბორკილთ! დაკმაყოფილდით იმით, რომ ხართ ადამიანი! და ნუ უარყოფთ სურვილს ჩემსას, ჩემს მისწრაფებას.

ნ ა თ ა ნ ი

ჩემო ძვირფასო მეგობარო!..

რ ა ი ნ დ ი

შვილო კი არა?

შვილს არ მიწოდებთ? და არც მაშინ, არც მაშინ, თუნდაც მაღლიერებას სიყვარულის გზა გაეკაფოს რეხას გულისკენ? არა? თუნდაც ჩვენ, ორივენი, თქვენგან ველოდეთ მართოდენ დასტურის ნიშანს, რომ საუკუნოდ შეგაერთოთ ჩვენ სულელები?

ნ ა თ ა ნ ი

დიდად მაოცებთ, ყრმა რაინდო.

რ ა ი ნ დ ი

დიდად გაოცებთ?

მე თქვენ გაოცებთ და გაოცებთ თქვენი აზრებით? ნუთუ ისინი, წარმოქმულნი ჩემს ბაგეთაგან, ასე უცხონი გახლნენ თქვენთვის? მამ თქვენ გაოცებთ?

ნ ა თ ა ნ ი

მსურს ჯერ შევიტყო, მამათქვენი შტაუფენთაგან რომელი იყო?

რ ა ი ნ დ ი

რა სთქვით, ნათან? რომელი იყო?

ნუთუ ასეთ წუთს მხოლოდ ცნობისმოყვარეობა გაწუხებთ, მეტი არაფერი?

403

ნათანი

აი, რა გითხრათ!

მე ვიცნობდი ერთ შტაუფენსა — კონრადი ერქვა.

რაინდი

თუ მამაჩემსაც ევ სახელი ერქვა?

ნათანი

ნამდვილად?

რაინდი

მამის სახელი მქვია მეც ხონ: კონრად და კურდი ერთ და იგივე სახელს ნიშნავს.

ნათანი

ჰოდა, გამოდის —

ჩემი კონრადი მამათქვენი ვერ იქნებოდა, რადგანაც იგი, როგორც თქვენა, მეტადრე იყო, უცოლო კაცი.

რაინდი

მაგრამ მაინც...

ნათანი

რას ამბობთ?

რაინდი

მაინც.

შეძლო იმ კაცს, მამაჩემი რომ ყოფილიყო.

ნათანი

თქვენ ხუმრობთ.

რაინდი

თქვენ კი იღებთ ძალზედ სერიოზულად! მერე რა მოხდა? მე ბუში ვარ თუ ნაბიჭვარი, ვერ შემიზიზღებთ, ანგარიშის გაწევა გმართებთ. ან კი ასე რად ჩააცოდით ჩემს წარმოშობას? ჩამოესხენით ჩემს წინაპრებს, გვარიშვილობას. და მეც არ მინდა თუნდ ოდნავი ეპქით შევხედო, — ღმერთმა დაამხსნას, — თქვენს გვარსა და ჩამომავლობას. შეგეძლოთ იგი ფურცელ-ფურცელ გადაგეშალათ.

აბრაამამდე, მას შემდეგ კი თუთონ მეც ვიცი; თუ გნებავთ, ფიცით დაგარწმუნებთ, დაგიდასტურებთ.

ნათანი

თქვენ გული მოგდით! მე ევ რითი დავიშასხურე? თქვენთვის უარი როდი მითქვამს. ის მინდა მხოლოდ, რომ სიტყვაზე არ დაგიფიროთ, სხვა არაფერი.

რაინდი

მართლა?.. მხოლოდ ეს? მომიტყევეთ!

ნათანი

წავიდეთ ოღონდ!

რაინდი

საით წავიდეთ? თქვენსკენ? არა! არ შემიძლია! — იქ ხომ მთლად ცეცხლი შეკიდება!.. მე აქ დავიციდი. წაბრძანდით!.. თუკი მიწერია, კვლავ ვნახო იგი, მე იმას ვნახავ არა ერთხელ, საკმაოდ ხშირად. თუ არა: ისიც, რაცა ვნახე, მეტიანეგია.

ნათანი

ახლავე მოვალ, დიდი ხნის ცდა არ დაგჭირდებათ.

გამოსვლა მათი

რაინდი, შემდეგ დაია.

რაინდი

დიახ, მეტია საკმაოზე! რარიგ უსაზღვროდ ბევრს იტევს ხოლმე კაცის ტინი! მაგრამ ხანდისხან სულ ცოტა რამე, მცირე რამეც საკმარისია ერთ წუთს ბირთამდე რომ აივსოს მოულოდნელად. რით აივსება, მნიშვნელობა არა აქვს ამას. მაგრამ მოთმენა, გულში ჩემო, მოთმენა გმართებს! სული ამ ძალებს, აღშფოთებულთ, კვლავ დაამშვიდებს, გზას გაუკაფავს, გამეფდება წესრიგი ისევ და ყოველივეს ისევ შუქი მოეფინება. ბირველად ხომ არ შევეუყრივარ დღეს სიყვარულსა? ან შესაძლოა, სიყვარული ის არ არის, რაც დღემდე მეგონა? იქნებ იგი ის არის მხოლოდ, რასაც ახლა ვგრძნობ?

ღ ა ი ა

(გვერდიდან წამოუბარება)

პე, რაინდო!

რ ა ი ნ დ ი

ეს ვინ მეძახის?

თქვენ ხართ, ღაია?

ღ ა ი ა

რარეგ ახლოს გამოვეურბინე!..

ვერ შემამჩნია!.. მაგრამ აქაც ხომ ვჩანვართ, აქეთ, აქეთ წამოდით, ამ ხის ქვეშ, რომ ვერ დაგვინახოს.

რ ა ი ნ დ ი

რა მოხდა? ასე საიდუმლოდ?.. რაშია საქმე?

ღ ა ი ა

საიდუმლოა, რა თქმა უნდა, რის სათქმელადაც მოვედი თქვენთან; არა, ორი საიდუმლოა: ერთი მე ვიცი, მეორე კი თქვენ უწყით მხოლოდ. რა იქნებოდა, ერთურთისთვის რომ გაგვეცვალა? თქვენი გამანდეთ, მეც გაგანდობთ ჩემს საიდუმლოს.

რ ა ი ნ დ ი

სიამოვნებით... ოღონდაც ჯერ გავიგო თქვენგან რაშია ჩემი საიდუმლო? იქნება თქვენმა ჩემიც განმარტოს? მაშ დავიწყეთ.

ღ ა ი ა

თურმე რას ფიქრობთ!

არა, რაინდო, თქვენ დავიწყეთ, შემდეგ მეც გეტყვით. მერწმუნეთ, სანამ არ გავიგებ თქვენს საიდუმლოს, ჩემის გაება უმნიშვნელო იქნება თქვენთვის... ოღონდაც ჩქარა. ანგარიშში არ შედის მხოლოდ ის, რასაც თვითონ მე შევიტყობ. მაშინ მე ჩემსას აღარ გავიგებულთ, თქვენ კი თქვენი დაგვეკარგებათ; მაგრამ, რაინდო საცოდავო, როდის გქონიათ იმის იმედი მამაკაცებს, რომ დაუშვალათ ქალებს ამნაირ საიდუმლოს?

რ ა ი ნ დ ი

რომელიც ხშირად

თვითონვე კარგად არც კი ვიცით, მამაკაცებმა.

ღ ა ი ა

მე შეიძლება ასეც იყოს. და თუ ასეა, მაშინ ამ საქმის თაოსნობა, როგორც მეგობარს, მე შეეცინება, რომ გაცნობოთ. ერთი მიზნით, როგორ გავიგოთ, თქვენ რომ ჩვენგან ისე უცხრად გამოიქცით, გაცნობაც არ ისურვეთ ჩვენი. და შემდეგაც რომ არ მოსულხართ ნათანთან ერთად? განა ასეთი უმნიშვნელო შთაბეჭდილება მოახდინა მან ლქვენზე მართლა? თუ ძლიერ დიდი? ო, რა თქმა უნდა, ძლიერ დიდი! ჰო, აბა როგორ ფართხალებს ახლა ეს ტყვედქმნილი საბრალო ჩიტი? მაშ გამომიტყდით, რომ ის გიყვართ გავიყვამდე; და მე კი გეტყვით...

რ ა ი ნ დ ი

როგორა სთქვით? გავიყვამდე? მართალი ბრძანეთ! ჩინებულად გამოიცანით!

ღ ა ი ა

გამოტყდით მხოლოდ სიყვარულში, გავიყება კი. რაინდო, დაე თქვენთან დარჩეს.

რ ა ი ნ დ ი

ხოლო იმაში

ეჭვი სულაც არ გეპარებათ, რომ მე, რაინდი, ებრაელის ქალს შევიყვარებ?

ღ ა ი ა

მაგაში მართლაც

გონიერულობა ნაკლებად ჩანს... ზოგ რამეში კი ის უფრო მეტი არის ხოლმე, ვიდრე გვგონია. მაცხოვარი ჩვენ იშვიათად როდი გვითითებს მისკენ მიმავალ გზაზე, სადაც ჭკვიანნიც ხშირად ბეზს ვერ იგნებენ და წყვილადში ხეტილობენ.

რ ა ი ნ დ ი

თანაც ასეთი დიდი ამბით?.. (მე კი მაცხოვარს განგებით შევცვლი და მსჯელობა სწორი იქნება!) თქვენ მე გამახადეთ აწ ისეთი ცნობისმოყვარე, როგორიც დღემდე არ ვყოფილვარ.

ღ ა ი ა

ეს სასწაულთა

ქვეყანა განხლავთ!

რ ა ი ნ დ ი

(არა, უფრო, საოცრებათა.

ან ეს სხვაგვარად ვით იქნება? აქ მთელი ქვეყნის ხალხი ტრიალებს.) ვთქვათ, ღაია, რომ ეგ ისეა, როგორც თქვენ გნებავთ: მართლაც მიყვარს და აღარ ვიცი, როგორ გავიძლებ უიმისოდ და რომ...

ღ ა ი ა

ნამდვილად?

ნამდვილად გიყვართ? მართლა გიყვართ? მაშ შემომფიცეთ, რომ მას შეირთავთ, რომ დაიხსნით, როგორც ამქვეყნად, ისე იმქვეყნად, მარადიულ სასუფეველში.

რ ა ი ნ დ ი

კი მაგრამ, როგორ, როგორ ძალმიძს ეს შეზოგფიცოთ, ამის უფლება რომ არა მაქვს?

ღ ა ი ა

როგორ არა გაქვთ!

საკმარისია ერთი სიტყვა დაეძრა და უკვე ძალა-უფლება ხელთ გექნებათ.

რ ა ი ნ დ ი

მამის უფლება?

ღ ა ი ა

ეგ, რა მამა! მამა! მამას აიძულებენ.

რ ა ი ნ დ ი

აიძულებენ? ყაჩაღებს ხომ არ ჩაყარდნია ის ხელთ, ღაია? რას მიქვია, აიძულებენ! იგი არ უნდა აიძულონ.

ღ ა ი ა

მაშ თვითონ უნდა

ისურვოს, თანაც, სიხარულით...

რ ა ი ნ დ ი

როგორ თუ უნდა

ისურვოს, ისიც სიხარულით? მაშ აბა გეტყვით, რომ ამ საკითხზე გადავუკარ მე ნათანს სიტყვა.

ღ ა ი ა

მერე, აზრი არ მოგიწონათ? როგორ მიიღო?

რ ა ი ნ დ ი

ძალზე გულგრილად, რამაც ასე შეურაცხყო მე.

ღ ა ი ა

რა სთქვით? გულგრილად? როგორ? ნუთუ მაღლა არ შეხტა ის სიხარულით, რაწამს სიტყვა გადაუკარით, რომ გნებავთ რეხას ცოლად შერთვა? მაშ ცუდად შეგხვდით? ალბათ, რაღაცა სიძნელენი მოიმიზეზა?

რ ა ი ნ დ ი

დაახლოებით...

ღ ა ი ა

მაშ ამაზე ერთი წუთითაც

აღარასოდეს დავფიქრებდი.

(პ ა უ ზ ა)

რ ა ი ნ დ ი

და მაინც ფიქრობთ?

ღ ა ი ა

სიმართლეს რომ ვთქვათ, ის კეთილი კაცია ძალზე; ბევრი რამით ვარ ნათანისგან დავალებული! ეგრე ჯიუტი რომ არ იყოს! ღმერთი ხომ ხედავს, რარიგად მტკივა გული, როცა მე ამას ვამბობ.

რ ა ი ნ დ ი

მოკლედ მითხარით, გაათავეთ ეგ საიდუმლო. მაგრამ თვითონვე თუ არ იცით, საით წაგიყვანთ თქვენი განზრახვა: სიკეთისკენ თუ სიავისკენ, სასიარტხნოთა თუ სასახელო ის, რაცა გნებავთ, გაჩუმდით, ხმას ნუ ამოიღებთ! მეც დავიფიქრებ; ცუდი არც თქვენთვის იქნება, რომ ზოგ რაიმეზე გაჩუმებული ბრძანდებოდეთ.

ღ ა ი ა

ეგ გაფრთხილება
უფრო მაქვს; არ გაუჩუმდე. მაშ იცოდეთ, რომ
რეხა არ არის ებრაელი, — ქრისტიანია.

რ ა ი ნ დ ი (ცოვად)

მართლა? გიშველოთ ღმერთმა! რა რიგ ძნელად დაბადეთ!
ტკივლების ნუ გეშინიათ! განაგრძეთ ეგრე
გულმოდგინებით დასახლება მალა ზეცისა,
რაკი მიწაზე საანისოდ აღარ ვარგისხართ.

ღ ა ი ა

რა სტკვით, რაინდო? თქვენ ჩემს ცნობას ასე დასცინით?
მე გეუბნებით, — ქრისტიანი ქალია რეხა,
თქვენ კი — ქრისტიანს, თან მეტაძრეს, თანაც რეხაზე
შეყვარებულ კაცს არ გახარებთ ამის გაგება?

რ ა ი ნ დ ი

განსაკუთრებით კი ეს არის მნიშვნელოვანი,
რომ ის თქვენს მიერ შეთითხნილი ქრისტიანია.

ღ ა ი ა

აჰ! ასე გესმით? დე გესმოდეთ, რაღა იქნება.
არა! ისეთი კაცი მინდა ვნახო, რომელიც
კვლავ დაუბრუნებს რეხას იმას, რაც მასში ასე
დამახინჯდა და გადაგვარდა, რაშიაც არის
მისი ნამდვილი გადარჩენა, ბედნიერება.

რ ა ი ნ დ ი

ან ამისხენით ყველაფერი, ან ახლავ წადით!

ღ ა ი ა

ქრისტიანია დაბადებით, ქრისტიანივე
მშობლების შვილი, მონათლული.

რ ა ი ნ დ ი (ცოცხლად)

ნათანი?

ღ ა ი ა

მისი

მამა არ არის.

რ ა ი ნ დ ი

რაო, რა სტკვით? ნათანი მისი
მამა არ არის? კარგად გესმით, რას ლაპარაკობთ?

ღ ა ი ა

ქეშმარიტებას, სინამდვილეს, რაც ასე ხშირად
მაფრქვევინებდა ცხარე ცრემლებს... არა, ის რეხას
მამა არ არის.

რ ა ი ნ დ ი

მაგრამ იგი აღზარდა, როგორც
თავისი შვილი, ქრისტიანი ებრაელ ქალად?

ღ ა ი ა

ღიახ, მთლად ასე.

რ ა ი ნ დ ი

რაო? რეხას არ გაუგია
ვინ არის თვითონ? მაშ ნათანმა ნუთუ ერთხელაც
არ უთხრა მას, რომ დაბადებით ქრისტიანია
იგი და არა ებრაელი?

ღ ა ი ა

არა, არც ერთხელ.

რ ა ი ნ დ ი

ამ შეცდომაში ჰყავდა იგი, ამგვარად ზრდიდა
მას არა მარტო ბავშვობაში, არამედ მერეც.
ქალიშვილობის ასაკშიაც?

ღ ა ი ა

საუბედუროდ!

რ ა ი ნ დ ი

როგორ? ნათანმა, ასე ბრძენმა, კეთილმა კაცმა,
აღარ ირწმუნა ბუნების ხმა და გააყალბა?
გაბედა, გულის წადილთათვის გზა შეეცვალა,
რომელნიც, თუკი იქნებოდნენ თავისუფალნი,
სრულიად სხვა გზას აირჩევდნენ? თქვენ კი, ღაია,
გამანდეთ ახლა ისეთი რამ... რომ შეიძლება
მან მიგვიყვანოს... თვით არ ვიცი, არ ვიცი, რა ვქნა.
უნდა მადროვოთ, რომ დაეფიქრდე... ახლა კი წადით!
ნათანი მალე დაბრუნდება და შეიძლება
თავს წამოგვადგეს, ერთად მყოფნი გვიხილოს. წადით!

ღ ა ი ა

თუ დამინახა, გავთავდები კიდეც აქვე!

რ ა ი ნ დ ი

ახლა მე მასთან ლაპარაკი სულაც არ ძალმიძს.
ნათანს თუ შეხვდით, უთხარით, რომ სულთანთან ვნახავთ
ჩვენ ერთმანეთსა.

ღ ა ი ა

არაფერი შეამჩნევინოთ.

ეგ უკანასკნელ ამბებისთვის შემოინახეთ,
გამოიყენეთ რეხას მიმართ, რომ ყოველგვარი
ემპვი გაჰფანტოთ. მაგრამ რეხას თუ ევროპაში
წაიყვანთ, ნურც მე დანივიწყებთ, ნუ მიმატოვებთ!

რ ა ი ნ დ ი

მაგაზე შემდეგ ვისაუბროთ. ახლა კი წადით!

მოქმედება მეოთხე

ზამოსვლა პირველი

მოქმედება მიმდინარეობს მონასტრის დახურულ ტალანგში
მ ო რ ჩ ი ლ ი, შემდეგ რ ა ი ნ დ ი.

მ ო რ ჩ ი ლ ი

მართალი არის პატრიარქი, დასტურ, მართალი!—
რალაც ყოჩაღად ვერ ვასრულებ მის დაჯალბას.
მაშ რადღა მაძლევს ამგვარ საქმეთ აღსასრულებლად?
არ შემიძლია ვიცბიერო, ვინმე რამეზე
დავიყოლიო, ცხვირი წავყო ყველა საქმეში
და ყველგან ხელი ვაფათურო, რაღა თქმა უნდა.
ნუთუ იმისთვის დაუტყვევე ესე ქვეყანა,
რომ მასში უფრო ღრმად ჩავეფლო სხვების გულისთვის?

რ ა ი ნ დ ი (სწრაფად მიღის მისკენ)

კეთილი ძმაო, აქ ბრძანდებით? დიდხანს გეძებდით.

მ ო რ ჩ ი ლ ი

ბატონო ჩემო, მე მეძებდით?

რ ა ი ნ დ ი

ნუთუ ვეღარ მცნობთ?

მ ო რ ჩ ი ლ ი

როგორ არა გცნობთ! მაგრამ ეს კი აღარ მეგონა,
რომ თქვენ ოდესმე მომძებნიდით, ბატონო ჩემო.
დიახ, ეს უკვე ღრმად მჯეროდა; თვით ღმერთმა უწყის,
ღმერთმა, რომელიც ხედავდა, თუ რაოდენ მიმი
იყო ეს ჩემთვის.— მომემართა იმ დაჯალბებით.
მან ისიც უწყის, რა თქმა უნდა, მსურდა თუ არა,

თქვენთვის საამო ყოფილიყო ნათქვამი ჩემი,
და გულში რარიგ გამეხარდა, რაოდენ ძლიერ,
უარი რომ თქვით იმწუთსავე ყოველივეზე,
რის ასრულებაც, როგორც რაინდს, არ შეგფეროდათ.
აი, ახლა კი აქა გხედავთ; ჩანს, იმოქმედა!

რ ა ი ნ დ ი

მაშ იცით უკვე, აქ რატომ ვარ, როცა თვითონვე
არ ვიცი კარგად, რისთვის მოველ?

მ ო რ ჩ ი ლ ი

ჩანს, ყველაფერი
ასწონ-დასწონეთ, მიხვდით უკვე, რომ პატრიარქი
მთლად არ სცდებოდა და შეგეძლოთ მისი განზრახვის
აღსრულებით თქვენ მოგეხვეჭათ სახელიც, ფულიც.
რომ მტერი მაინც მტერი არის, ამასაც მიხვდით,
თუნდაც ის შვიდჯერ მოგვევლინოს მხსნელ ანგელოზად.
კარგად გაზომეთ ყოველივე და გამოცხადდით
მასთან ბოდიშის მოსახდელად. ოჰ, ღმერთო ჩემო!

რ ა ი ნ დ ი

დამშვიდდით, ჩემო უწყინარო, უმანკო სულო!
მაგის გულისთვის არ მოვსულვარ და სრულებითაც
არ მსურს მაგაზე ვესაუბრო პატრიარქს თქვენსას.
რასაც ვფიქრობდი ამ საკითხზე, იმავც ვფიქრობ,
არც მსურს, რომ ახლა შეიცვალოს ის კარგი აზრი,
რომლითაც ერთხელ პატივი მცა ესოდენ ღირსმა,
ასე გულწრფელმა, ღვთისნიერმა ადამიანმა...
არა, მე მხოლოდ იმისათვის მოვედი აქ, რომ
პატრიარქს ერთი რჩევა გკითხო.

მ ო რ ჩ ი ლ ი

პატრიარქს ჰკითხოთ?

რაინდმა ხუცესს ჰკითხოს რჩევა? (შეშინებული აქეთ-იქით იხედება.)

რ ა ი ნ დ ი

ღიას, ეს საქმე

გახლავთ პირდაპირ სახუცესო.

414

მ ო რ ჩ ი ლ ი

არა, ხუცესი

რაინდს არ ჰკითხავს არასოდეს რაიმე რჩევას,
თუნდ სარაინდო საქმეც იყოს.

რ ა ი ნ დ ი

ამას ხუცესი

იმიტომ სჩადის, რომ უფლება აქვს შეცდომისა,
რაც არც ერთ ჩვენგანს ღიდად არ შურს. საქმე რომ მართო
მე მეხებოდეს, პასუხს მხოლოდ ჩემს წინ ვაგებდე
ამ საქმისათვის, — რა თქმა უნდა, უეჭველია,
მაშინ არც თქვენი პატრიარქი დამჭირდებოდა!
მაგრამ ისეთი საქმე არის, რომ მიჩვენია,
ის უხეიროდ შევასრულო სხვათა სურვილის,
რჩევის მიხედვით, ვიდრე კარგად და ჩემებურად.
თანაც, — მე ახლა ნათლად ვხედავ, — სარწმუნოებაც
არის პარტია და შენ თუნდაც იმას ფიქრობდე —
ვღგევიარ პარტიის გარეშე, უნებლითად
შენს პარტიასვე უჭერ მხარსა მხოლოდ და მხოლოდ.
რაკი ეს ასე ხდება ხოლმე, კანონიერიც
იქნება ალბათ.

მ ო რ ჩ ი ლ ი

ამაზე კი სჯობს არა ვთქვა რა.

ბატონო, კარგად ვერ გავიგე, რისი თქმა გნებავთ.

რ ა ი ნ დ ი

და მაინც!.. (ნეტავ რა მჭირდება, რომელი უფრო:
რჩევა თუ გადაწყვეტილება? როგორი რჩევა —
ჰკვიანური თუ გულუბრყვილო და უეშმაკო?)
გმადლობთ, ძმავო, ამ სასიკეთო გაფრთხილებისთვის.
რას წარმოადგენს პატრიარქი, ბოლოს და ბოლოს,
პატრიარქობა, მოდით, თვითონ თქვენ გამიწიეთ!
არა ქრისტიანს, ვით პატრიარქს მსურს შევეკითხო, —
არამედ უფრო პატრიარქსა, ვითარც ქრისტიანს...
ასეა საქმე...

მ ო რ ჩ ი ლ ი

კმარა, კმარა, ბატონო ჩემო!
რა საჭიროა? სადაური მრჩეველი მნახეთ?
ბევრის მცოდნენი ბევრ რამეზე უნდა ზრუნავდნენ.

415

მე ერთილა მაქვს საზრუნავი... ჩინებულია!
ჩემს ბელზე, აგერ, პატრიარქიც აქეთკენ მოდის.
აქ დაიცადეთ, არ წახვიდეთ. შეგნიშნათ უკვე.

გამოსვლა მორკი

პატრიარქი, რომელიც თავისი ღირსების შესაფერისად შემოსილა
შემოდის ერთ-ერთი ტალანიდან, და იგივენიც.

რაინდი

გავეცლებოდი მე ამ ხუცესს სიამოვნებით.—
ასეთი კაცი ნეტავ რაში გამომადლება?—
თვითკმაყოფილი, ღიბიანი, ღაქღაქა მღვდელი!
თან რაოდენი ბრწყინვალება!

მორჩილი

ეგ ბრწყინვალება,

რაინდო, მაშინ უნდა ნახოთ, როდესაც იგი
სასახლეშია. ახლა კი ის ავადმყოფისგან
მოდის.

რაინდი

სალადინს კი რცხვენია.

პატრიარქი

(ახლოს მოდის და მორჩილს ანიშნებს).

მანდ რაინდი ჩანს!

რა სურს?

მორჩილი

არ ვიცი.

პატრიარქი

(რაინდს მოუახლოვდება. მორჩილი და ამაღა უკან დაიხევინა.)

მიხარია, რაინდო, დიდად,
რომ გხედავთ ასეთ ყოჩად ჭაბუკს — თითქმის მთლად ყმაწვილს.
თქვენგან ჯერ კიდევ, ღვთის შეწევნით, გამოვცა რამე.

რაინდი

იმაზე მეტი რომ გამოდნეს, ღირსო მამაო,
რაც უკვე არის, საეჭვოა, ხოლო ნაკლები
კი შესაძლოა.

პატრიარქი

იმას მაინც ვუსურვებ ესდენ
კეთილმორწმუნე სათნო რაინდს, რომ დიდხანს იყოს
ჯან-ლონით სავსე, იღბლიანი, — ქრისტიანობის
სადიდებლად და დასაცავად ღმერთის საქმისა.
ეს კი სავსებით შეიძლება განხორციელდეს,
თუ ახალგაზრდის სიმაჰაცე მოხუცთა რჩევას,
სალს და ჭკვიანურს, მიენდობა და დაუჯერებს.
მაგრამ რით ძალმიძს გემსახუროთ, ბატონო ჩემო?
— რაინდი

სახელდობრ იმით, რაც აკლია ჩემს გამოუცდელ
ახალგაზრდობას: რჩევით.

პატრიარქი

რჩევით? — სიამოვნებით,
ოღონდაც ერთის პირობითა: რჩევა მიიღოთ.

რაინდი

მაგრამ ბრმად არა, რა თქმა უნდა!

პატრიარქი

ვინ ამბობს მაგას?

ღმერთს ჩვენთვის ჭკუა მოუცია სწორედ იმისთვის,
რომ იქ, სადაც ის საჭიროა, გამოვიყენოთ.
მაგრამ ვიკითხოთ, ყველგან არის საჭირო იგი?
ცხადია, არა! მაგალითად: როცა ჩვენ ღმერთი
თავის ერთ-ერთი ანგელოზის საშუალებით,
სხვაგვარად რომ ვთქვათ, წმიდა სიტყვის მსახურის პირით
გვაფრთხილებს, გვაძლევს მითითებას, თუ როგორი გზით
შევიძლებთ ქვეყნად ეკლესიის კეთილდღეობის
და მისი ძალის განმტკიცებას ქრისტიანობის
სასიხარულოდ: ვინ გაბედავს, ვის აქვს უფლება
თავისი ჭკუით ჩასწვდეს იმის წინასწარ ზრახვას,
რომელმაც შეჰქმნა თვით გონება, და დიდებულ
ზეცის უცვლელი კანონები გამოიკვლიოს
ფუჭი პატივის პაწაწინა დებულებებით?
ჰველაფერი ვთქვი ამით უკვე. ახლა მიბრძანეთ,
რაში გჭირდებათ ჩვენი რჩევა?

რ ა ი ნ დ ი

წარმოიდგინეთ,

ღირსო მამაო, რომ ებრაელს ჰყავს ერთადერთი ბავშვი, თუნდაც ვთქვათ, ქალიშვილი; რომელსაც იგი ზრდის გულმოდგინედ, ყოვლად სათნო რომ გამოვიდეს, ვისაც სულსაც კი ანაცვლებს და ქალიშვილსაც უყვარს ეს კაცი უნაზესი სიყვარულითა. და აი, უთხრეს ვინმე ჩვენგანს მოულოდნელად, რომ ეს გოგონა ებრაელის არა ყოფილა, რომ მას ბატარა უბოვნია, უყვია თუ მოუპარავს, ეს, როგორც გნებავთ, ისე გაიგეთ, და რომ ეს ბავშვი ქრისტიანის შვილია თურმე, ქრისტიანულად მონათლული, ებრაელმა კი ისე აღზარდა, როგორც შვილი ებრაელისა, და მას უწოდებს ებრაელსა, თავის ქალიშვილს: სთქვით, რა უნდა ვქნათ ასეთ დროსა, ღირსო მამაო?

ბ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

შემზარავია! მაგრამ ჯერ ეს გამაგებინეთ, ნამდვილსა ბრძანებთ, თუ ეგ მართო ვარაუდიან? ასეთი რამე თქვენ შეთხზეთ, თუ ნამდვილად მოხდა, ანდა ეგების ახლაც ხდება?

რ ა ი ნ დ ი

ეგ სულ ერთია!

მე მსურდა მხოლოდ თქვენი წმიდა აზრი გამეგო.

ბ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

რაო, სულ ერთი? აი, ღმერთო, ადამიანის ზვიად გონებას ასე ძალუძს შესცოდოს ხოლმე საეკლესიო საქმეებში... არასდინდებით! თუ ეგ შემთხვევა ფანტაზიის ნაყოფი განსლავთ, მასზე მსჯელობით დროს ტყუილად დაგკარგავთ მხოლოდ. ამისთვის ბატონს გავგზავნიდი თეატრში, სადაც ძალუძთ ასეთი pro et contra გაითამაშონ და მაყურებლის მოწონება დაიმსახურონ. მაგრამ თუ რაინდს გამასხრება არ ნებაავს ჩემი ამ სათეატრო ინტრიგითა და ეს შემთხვევა ნამდვილად მოხდა და მოხდა ჩვენს ეპარქიაში, ჩვენს ძვირფას იერუსალიმში, — მაშინ...

რ ა ი ნ დ ი

მაშინ რა?

ბ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

უნდა სასტიკად დაისაჯოს ურია მაშინ საეკლესიო და საერო სამართლის ძალით; მათ კანონებში რაც სწერია ასეთ ღვთისსაგმობ მოქმედებისთვის, ის სასჯელი გამოუტანონ.

რ ა ი ნ დ ი

აი, თურმე რა!

ბ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

ესე იგი, ამ კანონებით, ურიას, თუ ის ქრისტიან კაცს ქრისტიანული რელიგიიდან გადააცდენს, კოცონი ელის.

რ ა ი ნ დ ი

აი, თურმე რა!

ბ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

მით უმეტეს იმ ურიასა, ვინც ქრისტიან ბავშვს მოაცილებს ძალდატანებით ყველაფერ იმას, ნათლობასთან რაც აკავშირებს.— უამისოდაც ყოველივე, რასაც ვაკეთებთ ბავშვებისათვის, ძალადობა არ არის განა? ცხადია, იმის გამოკლებით, რასაც იმათთვის მოიმოქმედებს ეკლესია.

რ ა ი ნ დ ი

ურიას რომ არ

შესცოდებოდა ეს ყმაწვილი და არ დაეხსნა, ხომ მოელოდა ბავშვს შიმშილი, უბედურება?

ბ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

სულ ერთი არის! ის კოცონზე უნდა დაიწვას! სიღარიბეში ერჩინა ბავშვს დაღუპულიყო, ვიდრე დაეხსნათ საუკუნო წარწყმელისათვის; ან რა ურიის საქმე არის, უფლის ზრახვანი ასე წინასწარ რომ განჭვრიტოს? ღმერთს შეუძლია, ვისი ხსნაც ნებაავს, იხსნას იგი უუურიოდაც.

რ ა ი ნ დ ი

და მის გარეშე მიანიჭებს ნეტარებასაც?

პ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

სულ ერთი არის! ის კოცონზე უნდა დაიწვას!

რ ა ი ნ დ ი

სამწუხაროა, სამწუხარო უფრო იმიტომ,
რომ იმ ურჩის აღუზრდია გოგონა თურმე,
იმდენად არა ებრაული სარწმუნოების
კანონებითა, რამდენადაც თითქმის ყოველგვარ
რწმუნის გარეშე: ღვთის შესახებ ის შთაუწერდა
მხოლოდ და მხოლოდ, რასაც ითხოვს ჩვენი გონება.

პ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

სულ ერთი არის! უნდა დასწვან. მართო ამიტომ
ურჩია სამჯერ უნდა დასწვან, არათუ ერთხელ.
რაო? აღზარდა მთლად ურწმუნოდ პატარა ბავშვი?
როგორ? სრულებით არ ასწავლო, არ შთააგონო
მოვალეობა ღვთის წინაშე უპირველესი?
ბოროტებაა მეტიმეტი. დიდად მაოცებს,
ბატონო ჩემო, რომ თქვენ თვითონ...

რ ა ი ნ დ ი

ღირსო მამაო,

ღანარჩენს, თუკი ღმერთი ღირსმყოფს, აღსარებაზე...

(წასვლას დააპირებს.)

პ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

როგორ? მიღიხართ, განმარტებას აღარ იძლევი?
არ შეუბნებით იმ ავაზაკ ურჩის სახელს?
ხელში არ მაძლევთ დასასჯელად? ახლა კი ვიცი,
როგორც ნოქიქე. ამწუთსავე სულთანთან წავალ.
თანახმად ჩვენი პირობისა, ფიცით შეკრულის,
უნდა დაიცვას სალადინმა, მოვალე არის,
ჩვენი უფლება ყოველგვარი და ჩვენი წმინდა
სარწმუნოების დადგენილი ყოველი მცნება:
მადლობა გამჩენს, შეთანხმების დედანი აქ გვაქვს
თვითონ მისივე ხელმოწერით, ბეჭედდასმული.
მე სულ ადვილად შთავაგონებ სულთანს იმასაც;
თუ რარიგ დიდად საშიშია სახელმწიფოსთვის

420

ურწმუნოება. როცა კაცი რწმუნას დაკარგავს,
შეიმუსრება, დაირღვევა სამოქალაქო
ყველა კავშირი! შორს ამგვარი ავაზაკობა!

რ ა ი ნ დ ი

რარიგ მწყინს, რომ არ შემიძლია-ბოლომდე დავტყუე
მაგ საუცხოო ქადაგებით! სალადინთან ვარ
დაბარებული.

პ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

მართლა? რაკი ასეა, მაშინ

გასაგებია თავისთავად.

რ ა ი ნ დ ი

ხომ არ გნებავდათ,

წინასწარ მეთქვა სულთნისათვის, რაც ბრძანა თქვენმა
უწმინდესობამ?

პ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

ვიცი, ვიცი, რომ გწყალობთ იგი!

ერთ რამესა გთხოვთ, იქ ცუდად არ მომიხსენიოთ:
მხოლოდ ღვთისადმი ერთგულება მალაპარაკებს.
თუ რამ ზედმეტი გავაკეთე, მისივე გულისთვის
მოვიმოქმედე, გთხოვთ ეს კარგად ასწონ-დასწონოთ.
ის კი, რაც აქ სთქვით ურჩაზე, უეჭველია,
გამოცანაა მართოდღენ, სხვა არაფერი.
მართალს არ ვამბობ?

რ ა ი ნ დ ი

გამოცანა. (გაღის.)

პ ა ტ რ ი ა რ ქ ი

(მაგრამ-მე უნდა

ეს გამოცანა გამოვიცნო. კვლავ საქმე ელის
ძმა ბონაფიდესს.) მოდი, მოდი აქ, ჩემო შვილო.

(მიდის და თან მორჩილს ელაპარაკება.)

გ ა მ ო ს ვ ლ ა მ ე ს ა მ ი

სცენა წარმოადგენს სალადინის სასახლის ერთ-ერთ ოთახს, სადაც
მონებს შემოაქვთ ფულიანი პარკები და ერთიმეორის გვერდით
აწყობენ იატაკზე.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი, შემდეგ ზ ი ტ ა.

421

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (შემოსვლისას)

რა არის, მართლაც, დასასრული რომ აღარ უჩანს?
ბევრია კიდე?

მონა

ნახევარი იქნება თითქმის.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მაშინ ზიტასთან მიიტანეთ ეგ დანარჩენი...
მაგრამ ალ-ჰაფი სადღა არის? ახლავ წაიღოს
ეს ფული თავის ხაზინაში. ხომ არ აჯობებს,
რომ გავუზავნო მამაჩემსა? მალე გავფლანგავ
ამ ფულს მე აქა. დროა, გავხდე ხელმოჭერილი.
ახლა კი დიდი მოხერხება სჭირდება ყველას,
რომ გამომტყუნონ საჩუქარი მნიშვნელოვანი.
სანამდე ფული არ მომივა მე ეგვიპტიდან,
დაე ლატაკნი, როგორც ნებავთ, ისე მოიქცნენ.
ოღონდ ქრისტიან მლოცველებს კი, ქრისტეს საფლავთან
მოსულ ბილიგრიმთ, მოწყალება როგორმე მივცე,
რომ არ მოუხდეთ გაბრუნება ცარიელ ხელით
და ოღონდ...

ზიტა

ძმაო, ეს რას ნიშნავს? ის ფული რისთვის
მომიტანეს მე?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

შენ იქიდან იიღებ ჩემს ვალს,
და თუ რამ დარჩა, ის მარავად გადაინახე.

ზიტა

ჯერ არ მოსულა ნათანი აქ რაინდთან ერთად?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

არა, როგორც ჩანს, ნათანი მას ყველგან დაეძებს.

ზიტა

შეხედე, აი, რა ვიბოვე მე ძველმანების
გადარჩევის დროს! (გაუწოდებს პატარა სურათს.)

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

აჰ, ჩემი ძმა! ის არის სწორედ.

დიახ, ის არის! ოჰ, ძვირფასო, მამაცო ბიჭო!
შენი დაკარგვა რაროგ აღრე მარგუნა ბედმა.
ჩემთან ერთად რომ ჰყოფილიყავ ამდენი ხანი,
რაოდენ საქმეს, რა ბევრ რამეს გავაკეთებდით!
მომეცი, ზიტა, ეგ სურათი, ვიცი, რომ იგი
ჩვენმა ძმამ თავის საყვარელ დას, ლილას, აჩუქა,
როდესაც, გამოთხოვებისას, ძლივს დააღწია
თავი მის მკლავებს. ის წავიდა უკანასკნელად.
ის მე გავუშვი, მე გავუშვი და თანაც მარტო
მწუხარებისგან ლილა მალე გარდაიცვალა
და ვერაფრით ვერ მაპატიო, რომ მარტოდმარტო
გავისტუმრე ის ევროპაში სამოგზაუროდ.
ამ მგზავრობიდან იგი აღარც დაბრუნებულა.

ზიტა

საბრალო ძმაო!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მწუხარება ან რაღას გვარგებს!
ოდესმე ჩვენც ხომ ამ ქვეყნიდან მოგვიწევს წასვლა.
ამასთანავე, — ან ვინ იცის? — მხოლოდ სიკვდილი
ვერ შეიძლებდა მისი მსგავსი ჭაბუკისათვის
მიზანი უცხად შეეცვალა. ასეთებს მტერი
ცოტა როდი ჰყავთ და ამიტომ ხშირად ძლიერიც
შესაძლო არის ისე მოკვდეს, ვით სუსტი კაცი.
მაგრამ დავეხსნათ, მისი ბედი უკვე აღსრულდა.
მე უნდა ახლა ეს სურათი რაინდის სახეს
შევადარო და გავარკვიო, თუ რაოდენად
მიმტყუნა ჩემმა წარმოსახვამ.

ზიტა

მეც მაგისათვის

მოგიტანე აქ ეგ სურათი. მომეცი უკან!
სიმართლეს გეტყვი, ქალის თვალი ამგვარ საკითხში
უფრო სანდოა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (შემოსულ მკვარეს),

ვინ მოვიდა? რაინდი? ახლავ

აქ შემოვიდეს!

ზ ი ტ ა

თქვენ რომ ხელი არ შევიშალოთ
და რაინდსაც არ ვაგრძნობინო უხერხულობა...
(მოშორებით დაჯდება ღივიანზე და ჩადის ჩამოიფარებს.)

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ჰო, ეგ კარგია! (და მისი ხმა? ხმითაც რარკვ პგავს!
კვლავ ჩემს სულშია ასადის ხმა მიძინებული.)

გამოსვლა მერთხე

რაინდი და სალადინი.

რ ა ი ნ დ ი

შენი ტყვე ისევ შენთანა ვარ...

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რაო? ჩემი ტყვე?

ვისაც სიცოცხლე მივანიჭე, განა არ ძალმიძს,
თავისუფლებაც მივანიჭო იმ ადამიანს?

რ ა ი ნ დ ი

რაც შენ შეგფერის გააკეთო, განა შემფერის
მანამდე გითხრა, ვიდრე ამას შენ თვით არ იტყვი?
ჭაბუკს სიცოცხლე რომ მიბოძე, ამის მაღლობას,
დიდო სულთანო, საგანგებოდ, ვერ შემოგწირავ, —
ეს ჩემს წოდებას და ხასიათს არ ეგუება, —
მაგრამ ყოველთვის მზად ვიქნები, ჩემი სიცოცხლე
რომ შემოგწირო შენს სამსახურს.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

იგი ოღონდაც

ჩემს წინააღმდეგ არ მიმართო. მე არასოდეს
დამენანება, წყვილი ხელი თუ შეემატა
ჩემი მტრების რიცხვს, მაგრამ დიდად გაიძინელებდა,
ასეთი გული რომ დავკარგო. მე არ შევმცდარვარ,
ჩემო მამაცო, გულკეთილო ჭაბუკო, შენში.
შენ ზუსტად ჩემი ასადი ხარ: სულით და ხორციით.
აი, მზადა ვარ შეგეკითხო: სად დავგვეკარგე?
ან სად გეძინა, ნეტავ როდელ გამოქვაბულში?
რომელ ჯადოსნურ სამეფოში და ან რომელმა
424

გრძნეულმა ქალმა შეინახა ამდენი ხანი
ასე სათუთად საყვარელი ჩემი ყვავილი?
მე შემოძლია მოგაგონო: რა ადგილებში
დავსეირნობდით ერთად ხოლმე. მსურს დაგტუქსო, რომ
ერთი ამბავი, საიდუმლო, დამალე მაინც,
არ გამიმხილე. გაგვიცხადე კიდეც უთუოდ,
მე მხოლოდ შენს თავს რომ ვხედავდი, ჩემს თავს კი ვერა.
დე ასე იყოს, ასე იყოს, რა გაეწყობა!
მაგრამ ამ ძვირფას ზმანებაში ერთი სიმართლე
ხომ მაინც არის: ასადი კვლავ წარსოვდა ჩემ წინ.
ჩემი სიცოცხლის შემოდგომის მიმქრალ დღეებში.
ხომ კმაყოფილი ხარ, რაინდო?

რ ა ი ნ დ ი

ეგ ყოველივე,

რაც შენგან მესმის, ნატვრა იყო ჩემი სულსაც.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ახლავ გამოგცდი თუ ასეა. მაშ თანახმა ხარ,
ჩემთან იცხოვრო, ჩემთან დარჩე? ეგ სულ ერთია:
ქრისტიანად თუ მუსლიმანად, რადგანაც ჩემთვის
ამას არა აქვს მნიშვნელობა არავითარი.
თეთრ მოსასხამით ივლი ქვეყნად თუ შავი ნაბდით,
დოლბანდითა თუ ყაბალახით, როგორც გენებოს,
სულ ერთი არის! მე არასდროს მომიტხოვია,
რომ დაფარული ყოფილიყო ერთ გვარი ქერქით
ყოველგვარი ხე.

რ ა ი ნ დ ი

მაშინ, ვგონებ, არც იქნებოდი
ის, რაც ახლა ხარ. შენ გმირი ხარ, რომელიც უფრო
მეტე ხალისით ღვთის მეზალედ იმსახურებდა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

თუკი ასეა, უფრო ცუდი არა გგონივარ,
შევთანხმებულვართ სანახევროდ! არა?

რ ა ი ნ დ ი

სრულიად!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (ხელს გაუწვდის)

მაშ სიტყვას მაძლევ?

რ ა ი ნ დ ი (ხელს ჩამოართმევს)

ღიას და არც ვუმტყუნებ სიტყვას!

მაგ საქციელით იმაზე მეტს მოიღებ ჩემგან,
რასაც შესძლებდი გამორთმევას შენივე ნებით.
ამიერიდან მთლად შენი ვარ.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რა მოგება მხვდა!

ისიც რა მალე, სულ ერთი დღის განმავლობაში!
განა არ არის მეტიმეტი? ის თან არ მოგყვათ?

რ ა ი ნ დ ი

ვინ ის?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ნათანი.

რ ა ი ნ დ ი (ცოჲად)

არა, მე აქ მარტო მოვედი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ო, რა გვირობა ჩაიღინე! და ბრძენმა ბედმა
რარიგ მოგხვდა, რომ ასეთი შესანიშნავი
მამაკაცისთვის გააკეთე ეს ყველაფერი.

რ ა ი ნ დ ი

ჰო, ღიას, ღიას!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ასე ცივად? არა, ჭაბუკო!

როდესაც ღმერთი ისურვებს, რომ კეთილი საქმე
მოიმოქმედოს ჩვენი ხელით, წაშინ უფლება
არავისა გვაქვს, ასე ცივად გვეჭიროს თავი,
თუნდაც ეს იყოს თავმდაბლობით გამოწვეული.

რ ა ი ნ დ ი

მაგრამ ამქვეყნად ყოველ საგანს მრავალი მხარე
აქვს ისეთი, რომ კაცი ვერც კი აუღებს ალღოს,
რა აკავშირებს ერთმანეთთან ამ მხარეებსა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მუდამ უკეთესს მიპყევი და აღიდე ღმერთი!
მან კარგად იცის, რა და როგორ დააკავშიროს.

მაგრამ შენ თუ გსურს დაბრკოლება შეიქმნა ყველგან,
მაშინ ხომ შენთან ფხიზლად ყოფნა მეც დამჭირდება,
რადგანაც იგივე საგანი ვარ მეც, სამწუხაროდ,
რაშიც კავშირი ძლიერ ნაკლებ მოიპოვება.

რ ა ი ნ დ ი

სამწუხაროა. ეჭვი ნაკლებ მჩვევია ხოლმე.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მაგრამ ხომ მაინც ეშვიანობ? ვისზე გაქვს ეჭვი?
ვგონებ, ნათანზე! შენ? ნათანზე? მაშ ამისხენი!
მოდი, მიჩვენე მაგალითი პირველი ნდობის.

რ ა ი ნ დ ი

ნათანს აქ ბრალი არ მიუძღვის, ჩემს თავზე ვჯავრობ.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რატომ?

რ ა ი ნ დ ი

ინიტომ, რომ ერთბაშად მეზმანა, თითქოს
ურჩას ძალუძს დაივიწყოს ურიაობა.
ღიას, მე ცხადად დამესიზმრა ამგვარი რამე.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

სთქვი უფრო ნათლად, გასაგებად.

რ ა ი ნ დ ი

შენ კარგად იცი,

რაც დაემართა ამას წინათ ნათანის ასულს.

ის, რაც რეხასთვის გაგაკეთე, მხოლოდ იმისთვის,
რომ გაგაკეთე — სხვა მიზანი არა მქონია.

და რაინდულმა სიამაყემ არ ჩომცა ნება,

რათა მადლობა იქ მიმელო, სადაც სიკეთე

არ დამითესავს; ამიტომაც იმ ქალიშვილის

ხელახლა ნახვას ვაყოვნებდი, დღითი დღე ვდებდი.

ნათანი მაშინ აქ არ იყო, შემდეგ დაბრუნდა.

როცა გაიგო ეს ამბავი, მომნახა მყისვე

და იმის შემდეგ წრფელი გულით მადლობას მწირავს;

სურს თავის ქალი მომაწონოს, იმედსაც მაძლევს

და თანაც ნათელ მომავალზე მესაუბრება...

ბოლოს დაეთანხმდი, მიველ, ენახე, რომ ქალი მართლაც...
ეეპ, სულთანო, რარიგ უნდა მრცხვენოდეს ახლა!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რაო? გრცხვენოდეს? იმის გამო, ურიის ქალმა
რომ მოახდინა შენზე დიდი შთაბეჭდილება?
მერე, რა არის აქ სასირცხვო?

რ ა ი ნ დ ი

ის, რომ ნათანის

ტკბილ მასლაათით მოხიზლულმა, შემცდარმა გულმა
ვედარ შეიძლო უკუეგლო შთაბეჭდილება.
რა სულელი ვარ! ხელმეორედ შევიჭერ ცეცხლში —
ასული ვთხოვე, მაგრამ მტკიცა ცივი უარი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ცივი უარი?

რ ა ი ნ დ ი

ბრძენმა მამამ ხელაღებით კი
არ მომიცილა, მაგრამ ჯერ ხომ უნდა დაფიქრდეს,
გამოიძიოს... რა თქვა უნდა! განა მეც ასე
არ მოვიქეცი, როცა რეხა ცეცხლში კიოდა?
ღმერთმანი, მართლაც უმალესი სრულყოფილება
არ არის განა მსგავსი სიბრძნე, გონიერება?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

კმარა, გეყოფა! ასე მკაცრად ნუ განსჯი მოხუცს!
მაინც რამდენ ხანს გაგრძელდება მისი უარი?
ხომ არ მოითხოვს, რომ ღიილო ებრაელობა?

რ ა ი ნ დ ი

ვინ იცის!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ვინა? — უკეთესად ვინც იცნობს ნათანს!

რ ა ი ნ დ ი

ჩვენზე ცრურწმენა, რომელზედაც აღვიზარდენით,
მაშინაც ახლენს ზეგაგუნას, როს შეგვიცვნია
მისი სიყალბე. ვინც დასცინის თავის ბორკილებს,
ყველა მათგანი არის განა თავისუფალი?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ძალზე მახვილი შენიშვნა! მაგრამ ნათანი...
უეშველია...

რ ა ი ნ დ ი

უდიდესი ცრურწმენა კი ის
არის, როდესაც საკუთარს თვლი ყველაზედ მცირე
დანაშაულად.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მართალია! მაგრამ ნათანი...

რ ა ი ნ დ ი

და შენს ცრურწმენას მიანდო ბრმა კაცობრიობა,
სანამდე იგი თვალს აახელს და დაინახავს
კეშმარიტებას...

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მაგრამ ნათანს მაგაში მაინც

ვერ დავდებთ ბრალსა.

რ ა ი ნ დ ი

დიახ, სწორედ ასე შეგონა..

მაგრამ თუკი ეს საუცხოო აღამიანი
ჩვეულებრივი ურიაა, რომელიც ცდილობს
ქრისტიან ბავშვის აყვანას და ურიად აღზრდას,
მაშინ რას იტყვი?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რაო? ნათანს ვინა სდებს მაგ ბრალს?

რ ა ი ნ დ ი

თვით ის გოგონა, რომლითაც ის მე იტყუებდა,
რომელსაც იც. მპირდებოდა იმ სამსახურის
ფასად, რასაც მას უფასოდ ხომ არ გავუწევდი!—
თვით ეს გოგონა ნათან ბრძენის შეილობილია
და არა შვილი, — მოკვეთილი ქრისტიანობას.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

და არ სურს მოგცეს ყველა ამის მიუხედავად?

რ ა ი ნ დ ი (გაცხარებით)

გინდა სურდეს და გინდა არა! — ხომ გამომკლავნდა!
რჯულშემწყენარები ცრუბენტელა აღმოჩნდა იგი!
მაგ ურია მგელს, ვინაც თავის ურიაობას
ფილოსოფიურ აზროვნების ცხვრის ტყავით ჰფარავს,
ძალღებს მივუსევ, რათა წამსვე ტყავი გააძრონ...

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (მკაცრად)

წყნარად, დამშვილდი, ქრისტიანო!

რ ა ი ნ დ ი

რაო? დავმშვილდე?

თუ ურიას და მუსლიმანს აქვთ იმის უფლება —
მტკიცედ დაიცვან თავიანთი სარწმუნოება,
მითხარი, მართო ქრისტიანმა რა დააშავა,
რომ ამგვარი რამ ვერ გაბედოს?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (კიდევ უფრო მკაცრად)

წყნარად!

რ ა ი ნ დ ი (თავს შეკავებით)

ახლა ვგრძნობ

იმ საყვედურის მთელ სიმძიმეს, რაც სალადინმა
ამ ერთი სიტყვით გამოხატა! ნეტავ ვიცოდე,
აქ, ჩემს ადგილზე, ასადი ვით მოიქცეოდა!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ალარც თუ ბევრით უკეთესად:— სწორედ ამგვარი
გაცხარებია. მაგრამ ერთი გამაგებინე,
ვისგან ისწავლე, ასადივით რომ შეგიძლია
ჩემი მოსყიდვა ერთი სიტყვით? ჰო, რა თქმა უნდა,
თუ ისე მოხდა ყველაფერი, როგორც მითხარი!
მაშინ ნათანი გამოცანა ხდება ჩემთვისაც.
მაგრამ ის ჩემი მეგობარი არის ერთგული
და მეგობართ რომ ერთურთს უმტრონ, არ მივცემ ნებას.
ტკუთი მოიქეც, ფრთხილად იყავ და ასე უცებ
ხელთ ნუ ჩაუგდებ ნათანის თავს დამთხვეულ ბრბოსა.
ჯერ ჩუმად იყავ, არა სთქვა რა იმის შესახებ,
რის გამოც ძალუმს ქრისტიანულ სამღვდელელოებას,
აქ მომივარდეს და ნათანზე იძიოს შური.
მართო იმისთვის ნუ იწამებ ქრისტიანობას,
რომ აწყენინო ებრაელებს და მუსლიმანებს!

რ ა ი ნ დ ი

ეგ დარიგება ლამის გახდა უკვე გვიანი.
საბედნიეროდ, სისასტიკემ ბატრიარქისამ
სულ დამიკარგა სურვილი, რომ მის იარაღად
ვქცეულიყავი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რაო? ვიდრე აქ მოხვიდლოდი,

შენ მასთან იყავ?

რ ა ი ნ დ ი

მომიტევე! აღლევებულმა

ალარ ვიცოდი, რაღა შექნა, რა განმეზრახა!
გშიშობ, რომ ალარ მოისურვო, დიდო სულთანო,
ჩემში კვლავ იცნო, გაიხსენო შენი ასადი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ვინ იცის, ასეც ნომხდარიყო, შენ რომ ეგ შიში
არ გქონებოდა. მგონი, ვიცო, რა შეცდომებზეც
იზრდება ჩვენი სათნოება. შემდეგშიც ასე
იზრუნე მასზე, მე კი შენი შეცდომის გამო
არ გამოვიჩენ სისასტიკეს. ახლა კი წადი!
ნათანი ალბათ შენ დაგეძებს, იპოვე სადმე
და ერთად მოდი, მინდა ერთურთს მოგათათბიროთ.
თუ ის გოგონა ცოლად გნებაგს, იგულე შენად,
ხოლო ნათანს მე დაგანახებ, თუ როგორ უნდა
ულორისხორცოდ ქრისტიანი ბავშვების აღზრდა.
ახლა კი წადი!

(რაინდი გაღის. ზიტა ადგება დივნიდან.)

გამოსვლა მისუთი

ს ა ლ ა დ ი ნ ი და ზ ი ტ ა.

ზ ი ტ ა

ყველაფერი უცნაურია!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მართლაც ხომ ასე გეჩვენება, რას იტყვი, ზიტა?
განა ლამაზი, მხნე ჭაბუკი არა ყოფილა
ჩემი ასადი?

ზ ი ტ ა

დიან, თუკი იგი ნამდვილად
ასეთი იყო და რაინდი თვითონ არ არის
გამოსახული ამ სურათზე. მაგრამ ეს მითხარ,
რატომ არ ჰკითხე ვინაობა მისი მშობლების?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
განსაკუთრებით კი ღედისა? რომ ღელამისი
პალესტინაში ოდესმე თუ იმყოფებოდა?

ზ ი ტ ა
ცუდს არ იზამდი, რომ გეკითხა!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
სულაც არ მიკვირს!
რადგან ასადი ულამაზეს ქრისტიან ქალებს
ისე მოსწონდათ და ისიც მათ ისე ელტვოდა,
ერთხელ ამაზე ლაპარაკიც კი მქონდა მასთან.
ახლა კი ამის მოგონება აღარ ღირს უკვე!
ასადი ისე დაგვიბრუნდა!-მე მას მივიღებ
თავისი ნაკლით, ყოველგვარით, და ნაზი გულის
ქინიანობით! ნათანი კი ვალდებულა,
მას ქალი მისცეს. ხომ სწორია?

ზ ი ტ ა
როგორთუ მისცეს?
არა, მას უნდა დაუტოვოს!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
თუნდ ეგრეც იყოს!
რა უფლება აქვს ნათანს ქალზე, როცა ამ ქალის
მამა არ არის? ვინც სიცოცხლე შეუნარჩუნა,
მხოლოდ მას აქვს ის უფლება, რაც ნამდვილ მამას.

ზ ი ტ ა
რა იქნება, რომ ის გოგონა ახლავე შენთან
გადმოიყვანო, უკანონო მამას წაართვა?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
და ეს საჭირო არის განა?

ზ ი ტ ა
არცთუ ძალიან
საჭირო არის!... მაგრამ ცნობისმოყვარეობა
მიკარნახებს, რომ ეს გირჩიო. თანაც საჩქაროდ,
რამდენადაც კი შეიძლება, მინდა გავიგო:
როგორია ის ქალიშვილი, ვინც მისი ტრფობის
ღირსი გამხდარა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
გააგზავნე კაცი ახლავე
მის მოსაყვანად.

ზ ი ტ ა
ნუბას მაძლევ?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
ერთი პირობით:
ნათანს ნურაფერს აწყენინებ. მაგ კაცს ოდნავი
ეპვიც არ უნდა დაეხადოს: რომ ძალით ვართმევთ
მას ქალიშვილსა.

ზ ი ტ ა
მაგის სულაც ნუ გედარდება.
ს ა ლ ა დ ი ნ ი
მე კი წავალ და თვით მოვნახავ აღ-ჰაფის სადმე.

გამოსვლა მთავრდება
სცენა წარმოადგენს ნათანის სახლის ღია წინაკარს, რომელიც
პალმებს გადაჰყურებს, ისევე როგორც პირველი მოქმედების
პირველ გამოსვლაში. ნათანის ნაგაჭრისა და ძვირფასი
ნივთების ნაწილი ამოლაგებულია და სწორედ მათ
შესახებ სწარმოებს ლაპარაკი.

ნ ა თ ა ნ ი და დ ა ი ა
დ ა ი ა
ო, ყველაფერი საუცხოო, ღიადებულია!
ამგვარ საჩუქრის გაბოძება თქვენ ძალგიძთ მხოლოდ!
მაგრამ მითხარით, ამ ვერცხლისფერ, ოქროთი ნაქარგ
სტავრას ნეტავი სადა ჰქსოვენ, ან რა ღირს ნეტავ?
რა საპატარძლო კაბა არის! არც ერთ ღედოფალს
არ შეუძლია უკეთესი რამ მოისურვოს.

ნ ა თ ა ნ ი
რა შუაშია საპატარძლო, ჯვრისწერის კაბა?

დ ა ი ა
მჯერა, როდესაც ყიდულობდით, ამის შესახებ
არც გიფიქრიათ, მაგრამ, ნათან, ჯვრისწერისათვის
28. ლესინგი

ამაზე კარგს და შესაფერისს ვერც აარჩევდით.
ეს თეთრი ფერი ნიშანია უმანკოების,
ეს - ოქროსფერი სახეები სიმღიდრეს ნიშნავს!
ხომ ხელავთ. ნათან, რა ძვირფასი, მომხიბვლელია!

ნ ა თ ა ნ ი

რა სახეებზე ლაპარაკობ, ვის საპატარძლო
კაბაზე მსჯელობ და მკითხაობ. შენ ხომ არა ხარ
საპატარძლო?

ღ ა ი ა

მე?

ნ ა თ ა ნ ი

მაშ ვინ არის?

ღ ა ი ა

მე?.. ღმერთო ჩემო!

ნ ა თ ა ნ ი

მაშ ვინა არის, ვის კაბაზე გაქვს ლაპარაკი?
ეს ყველაფერი შენ ვეკუთვნის და მეტს არავის.

ღ ა ი ა

ეს ყველაფერი მე მეკუთვნის და არა რეხას?

ნ ა თ ა ნ ი

რეხასათვის რაც მოგიტანე, ის იმ მეორე
ფუთაში არის. აბა ჩქარა! აკრიფე შენი
ბარგი-ბარხანა და წაიღე!

ღ ა ი ა

ოო, მაცთურო!

არ აგკრფ, არა! ეს ნივთები მთელ ქვეყანაზე
საუკეთესოც რომ იყოს და უძვირფასესი,
მათ ხელს მაინც არ დაგაკარებ, ვიდრე ახლავე
არ შემომფიცავთ, რომ შემთხვევას გამოიყენებთ,
რომლის მსგავსს ღმერთი მეორედ არ გამოგიგზავნით.

ნ ა თ ა ნ ი

გამოვიყენო? რაზე ამბობ? რა შემთხვევაზე?

ღ ა ი ა

ნუ იუცხოვებთ ასე. გეტყვით ორიოდ სიტყვით!
მეტადრეს უყვარს თქვენი რეხა და უნდა მისცეთ.

434

გამოიხსილეთ მაშინ ამით იმ შეცოდებას,
რომლის დაფარვაც აღარ ძალმიძს. დაე გოგონა
კვლავ ქრისტიანებს დაუბრუნდეს, ისევ ის გახდეს,
რაც იყო და რაც უნდა იყოს ამიერიდან.
ხოლო თქვენ, ნათან, მაგ კეთილი გულის წყალობით
რითაც შესძელით შეგესყიდეთ სამარადისოდ,
მხოლოდ ნაკვერცხლებს არ მოიხვეჭთ თქვენი თავისთვის.

ნ ა თ ა ნ ი

ეკ, ახალ ჰანგზე მღერი ისევ შენს ძველ სიმღერას!
აწყობილად კი არ გამოდის.

ღ ა ი ა

აგრე გგონიათ?

ნ ა თ ა ნ ი

ძალიან მომწონს მე რაინდი და ჩემს რეხასაც
ყველაზე მეტი ხალხით მას მივთხოვებდი.
მაგრამ... ჯერ კიდევ მოთმინება არის საჭირო.

ღ ა ი ა

კვლავ მოთმინება? და ეგ განა კი აღარ არის
ძველი სიმღერა?

ნ ა თ ა ნ ი

მოვითმინოთ რამდენიმე დღეც!..

შეხედე ერთი! იქ ვინ მოდის? მორჩილი არის?
ჰკითხე, რა ნებაგს.

ღ ა ი ა

რაცა, ნებაგს, განა არ იცით.
(მოდის მორჩილისავენ და ვკითხება)

ნ ა თ ა ნ ი

მაშ გაიკითხე!.. რაღას ელი!.. ნუ ათხოვნიხებ.
(ნუტავი შევძლო, რაინდს ისე მოხერხებულად
მივუღდე, რომ არ გამომტყდონდეს განზრახვა ჩემი,
თორემ თუ საჭმის უითარება გავაცანი მას
და ჩემი ეჭვი უსაფუძვლო აღმოჩნდა, მამას
ტყუილად ჩავრეც ამ თამაშში.) — რაო, რას ამბობს?

ღ ა ი ა

თქვენთანა ნებაგს ლაპარაკი.

435

ნათანი

დე შემოვიდეს.

შენ კი დაგვტოვე ჯერჯერობით, ჩემო ღაია.

გამოსვლა მიუვილია

ნათანი და მორჩილი.

ნათანი

(რა მოხარული ვიქნებოდი, რომ რეხას მამად დაგჩინილიყავ! თუმცა ისიც ხომ შეიძლება, მის მამად დაგჩინი იმის შერეც, როცა დაგკარგავ შე ამ წოდებას? თვითონ რეხაც, ო, თვითონ რეხაც ყოველთვის მამას დამიძახებს, რაკი შეიტყობს, რომ ეს მხურვალე, უდიდესი ნატვრაა ჩემი.) რით შემიძლია გემსახუროთ, კეთილო ძმაო?

მორჩილი

სულ მცირე რამით... მიხარია, ბატონო ნათან, ისევ ჯანმრთელს და მხნეს რომ გხედავთ.

ნათანი

რაო, თქვენ მიცნობთ?

მორჩილი

როგორ არ გიცნობთ! ვინ არ გიცნობთ, როცა ამდენ ხელს დასდეთ ნიშანი, აღმნიშვნელი თქვენი სახელის, ის მეც ხელზე მაქვს აღბეჭდილი დიდი ხანია.

ნათანი (ამოიღებს ქისას)

მაშ მოდი, ძმაო, განვაახლებ...

მორჩილი

ო, არა, გმადლობთ!

მაგას ღარიბებს მოვპარავდი! არა მჭირდება. ჩემი სახელი კი ცოტათი მსურს მოგაგონოთ, თუკი თქვენ ამის ნებას მომცემთ. კვეხნით არ ვამბობ, რომ ხელთ ზოგი რამ მეც ჩაგივადეთ და არცთუ მცირედ საყურადღებო.

ნათანი

მაპატიეთ!.. მრცხვენია... რა სთქვით? გთხოვთ მომაგონოთ — შეიძლება მეთი მიიღეთ ჩემგან ამის სანაცვლოდ...

მორჩილი

მომისმინეთ, პირველად დღესღა თვითონ მე როგორ გამახსენდა ის საწინდარი, ოღესღაც თქვენ რომ ჩაგაბარეთ.

ნათანი

რა საწინდარი?

მორჩილი

ამ ცოტა ხნის წინ მე ვცხოვრობდი კვარანტანაში, იერიქონის მახლობლად, ვით განდევნილი. უცებ არაბი ყაჩაღები დამესხნენ თავსა, მათ ღამინგრის სენაკიცა და სამლოცველოც, შემიპყრეს და თან წამიყვანეს. საბედნიეროდ, გამოვეპარე. მოვაშურე პატრიარქს ჩვენსას, ვთხოვე, მოეცა ჩემთვის სადმე პატარა კუთხე, სადაც შეეძლებოდა ღმერთისადმი სამსახურს, ვიდრე არ მომიღებდა უშფოთველი სიკვდილი ბოლოს.

ნათანი

ასე მგონია, ნაკვერცხლებზე ვიწვოდე, ძმაო! მოკლედ მითხარით, განმიმარტეთ, რა საწინდარი ჩამაბარეთ მე და ან როდის?

მორჩილი

ახლავე, ნათან!

აგი დამპირდა, რომ თაბორის ერთ ახალშენში მომაწყოებს, რაწამს გამოჩნდება ადგილი რამე, ხოლო მანამდე კი. მიბრძანა, რომ მონასტერში დაგჩინე მორჩილად. ჰოდა, აი მეც აქ გახლავართ. მაგრამ თაბორზე დღეში ასჯერ ვოცნებობ, ნათან, რადგანაც ძალზე მეზიზღება ყოველი საქმე, რასაც ვაკეთებ პატრიარქის განკარგულებით. აი, თუნდაც დღეს...

ნათანი

მოკლედ! მოკლედ!

მორჩილი

სწორედ იმ ამბავს

შეგადექ ახლა. დღეს პატრიარქს ვილატამ ყურში ჩაუჩურჩულა, როგორცა ჩანს, რომ აქა ცხოვრობს

ებრაელი, ვინც ქრისტიანი ბავშვი აღზარდა
თურმე, ვით შვილი საკუთარი.

ნათანი (გაოცებული)
რაო?

მორჩილი
ბოლომდე

მომისმინეთ ჯერ. პატრიარქმა მე გამოგზავნა
იმ ებრაელის საძებნელად, თვითონ კი ანგრევს
იქაურობას, ისე არის განრისხებული.
იგი ამ აშბავს სულიწმინდის გამობას უწოდებს,
სთვლის ისეთ ცოდვად, რომელიც ჩვენ ყველაზე მძიმე
დანაშაულად მიგვაჩნია. მაღლობა ღმერთს, რომ
ბუნდოვანია მისი არსი, გაუგებარი.

ჰოდა, უეცრად დამიწყო მე სინდისმა ქენჯნა:
მსწრაფლ გამახსენდა, რომ ოდესღაც მეც მონაწილე
ვიყავ ამ საქმის, შეუნდობელ, უდიდეს ცოდვის.
მითხარით, ვინმე მეჯინიბემ თვრამეტი წლის წინ
მოგიყვანათ თქვენ რამდენიმე კვირის გოგონა?

ნათანი

თვრამეტი წლის წინ? მახსოვს, მახსოვს, რაღა თქმა უნდა.

მორჩილი

მაშ დამაკვირდით! მე გახლავართ ის მეჯინიბე.

ნათანი

თქვენ?

მორჩილი

ის ბატონი კი, რომელმაც ბავშვი გადმომცა,
უეჭველია, რომ ბატონი ფილნეკი იყო,
ვოლფ ფონ ფილნეკი!

ნათანი

მართალია.

მორჩილი

იმ ცოტა ხნის წინ
გარდაიცვალა ბავშვის დედა, ნამა კი, მგონი,
ლაზაში უნდა წასულიყო, სადაც, ცხადია,
438

მე რაიყვანდა იმ პაწია კიყეულსა.
აი რის გამო გამოგზავნა მან ბავშვი თქვენთან.
მე კი დარუნში დაგუწიეთ, ხომ არა ვცდები?

ნათანი

სრულ სიმართლესა ლაპარაკობთ.

მორჩილი

და არცთუ დიდად
გასაოცარი იქნებოდა, — მეხსიერებას
ემტყუნა ჩემთვის. ბევრ ბატონთან მიმსახურია
და ყველა როგორ გამახსენდეს. ამ ბატონთან კი
ცოტა ხანს ვიყავ... ასკალონთან დაეცა იგი.
მერე რა კარგი კაცი იყო.

ნათანი

დიახ, ნამდვილად!
მისგან დიდად ვარ, ძალზე დიდად დაგალებული,
ყაჩაღთა მახვილს არა ერთხელ გადამარჩინა!

მორჩილი

მშვენიერია! მაშ თქვენ უფრო მეტი ხალისით
მიიღებდით მის პატარა ბავშვს?

ნათანი

რაღა თქმა უნდა.

მორჩილი

სად არის იგი? ხომ არ მოკვდა? არა, რას ვამბობ,
დაე იცოცხლოს. თუ არავის არ გაუმეღავენთ
ეს საიდუმლო, არ გექნებათ არაფრის შიში.

ნათანი

მე? რისი უნდა მეშინოდეს?

მორჩილი

მომენდეთ, ნათანი!

და მომისმინეთ ამ საკითხზე როგორა ვმსჯელობ:
როს იმ სიკეთეს, რომელიც მე მსურს ჩავიდინო,
დიდი სიავე ემიჯნება, მაშინ სჯობია,
არ ჩავიდინო ეს სიკეთე. ცოფელივე ავს
საკმაოდ კარგად ვიცნობთ ხოლმე, კეთილისა კი

არა გვესმის რა. მართლაც, ერთობ ბუნებრივია: რაკი ისურვეთ, აგეზარდათ თქვენ ქრისტიანი გოგონა ასე სანიმუშოდ, რაღა თქმა უნდა, შეეცდებოდით აგეზარდათ, ვით თქვენი შვილი, და მთელი თქვენი სიყვარულის, გულმოდგინების სანაცვლო ახლა ამით უნდა გადავიხადონ? აი, ის, რასაც მე ვერ ვითმენ, ვერ ვეგუებო. ცხადია, უფრო გონივრული ის იქნებოდა, რომ ქრისტიანი ბავშვის აღზრდა ქრისტიანისთვის ჰიგენდით. მაგრამ მაშინ სომ არ გეყვარებოდით თქვენი ნეგობრის შვილი ასე, ბატონო ნათან. ამ ხნის ბავშვებს კი სიყვარული უფრო სჭირდებათ, ვიდრე ღვთისადმი ერთგულება, ქრისტიანობა; საამისო დრო მას შემდეგ მოც დაუდგებოდა. თუ ბავშვი თქვენს წინ აღიზარდა სათნოც, ჯანმრთელიც, ჩანს, ღვთის თვალშიაც იგივე დარჩა, რაც იყო წინათ. ქრისტეს მოძღვრება იუდაიზმს არ ემყარება? ძალზე მწყინს ხოლმე, ბრაზი მახრჩობს, ავტირდებოდა ლამის, როდესაც ასე ივიწყებენ ქრისტიანები, რომ ჩვენი ღმერთიც ებრაელი იყო ნამდვილი.

ნ ა თ ა ნ ი

კეთილი ძმავ, თქვენ უნდა მე გამომესარჩლოთ, როს სიძულვილი და სიცრუე ჩემს წინააღმდეგ ამხედრდებიან ერთი საქმის... ოჰ, ერთი საქმის გამო, რომელიც თქვენ, მხოლოდ თქვენ უნდა იცოდეთ! არავის უთხრათ, საფლავშიაც თან ჩაიყოლოთ! მელიდურობას ჯერ ისე არ შევეუცდენივარ, რომ ეს შემთხვევა აქნობამდე ვინმესთვის მეტყვას, მხოლოდ თქვენ გეტყვით, მხოლოდ სათნო უბრალოებას გავეუწყლავნებ ამ საიდუმლოს, რანეთუ იგი მიხვდება მხოლოდ, როგორ ძალუმს ღვთისადმი ერთგულ ადამიანსა გაიმარჯვოს საკუთარ თავზე.

მ ო რ ჩ ი ლ ი

რა მოვლით? გული აგიჩუყდათ? სტირით კიდეცაც?

ნ ა თ ა ნ ი

თქვენ იმ პაწია გოგონათი დარუნში შემხვდით და იქნებ კარგად არც იცოდით, ორიოდ დღით

იმაზე ადრე გათში მთელი ებრაელობა ცოლშვილიანად რომ გაქლიტეს ქრისტიანებმა. იქნებ არც იცით, რომ მე მაშინ დაკარგე ცოლი და შვილი ვაჟი, საყვარელი, მხნე ახალგაზრდა... ჩემი ძმის სახლში გადავმალე ისინი, მაგრამ ქრისტიანებმა გადაბუკეს იმ სახლთან ერთად.

მ ო რ ჩ ი ლ ი

ო, დიღო ღმერთო, ღმერთო ყოვლად სამართლიანო!

ნ ა თ ა ნ ი

სამი დღე-ღამე თქვენს მოსვლამდე ნაცარში, ფერფლში ვიწევი პირქვე და ვტიროდი, ვტიროდი მწარედ. ვტიროდი? არა, ეს ცოტაა, გაცოფებული ვგმობდი უფალსა და ვწყევლიდი წუთისოფელსა; თან აღთქმას ვდებდი, რომ სასტიკად შევიძულებდი ქრისტიანობას.

მ ო რ ჩ ი ლ ი

მჯერა, მჯერა, საბრალო ნათან!

ნ ა თ ა ნ ი

ბოლოს ნელ-ნელა დამიბრუნდა გონება ისევ და კვლავ მისი ხმა შემომესმა მშვიდობიანი: „მალა უფალი ხომ არსებობს და ალბათ მისი ნება აღსრულდა! ადექ, ახალ გზას შეუდექი! საქმით გვიჩვენე, რასაც მიხვდი დიდი ხანია, და იცოდე, რომ მიხვედრაზე ძნელი როდია რაიმე საქმის აღსრულება, ოღონდ ისურვო. „წამოდექ!“ — ავდექ და შევძახე: „მე მსურს უფალი! ოღონდ შენ გსურდეს, რომ ვისურვო!“ ამის შემდეგ კი ვხედავ, ცხენიდან ჩამოხტით და გამომიწოდეთ თქვენს მოსასხამში გახვეული პატარა ბავშვი. სულ დამავიწყდა, რა მითხარით, რა გიპასუხეთ; ერთი კი კარგად დამახსოვდა, რომ გამოგართვით ბავშვი, კარავში შევიყვანე, დავუწყე კოცნა. მუხლად დავეცი და ღალადით წარმოვთქვი: „ღმერთო! შვილი შვილიდან აი ერთი კვლავ ჩემთანაა!“

მ ო რ ჩ ი ლ ი

ქრისტიანი ხართ, კრემარიტად! ღმერთმანი, დღემდე ასეთი კარგი ქრისტიანი არვინ ყოფილა.

ნათანი

ჩვენს სასიკეთოდ! რადგან იგი, რითაც თქვენს თვალში ვარ ქრისტიანი. ჩენს თვალში თქვენ ცხდით ებრაელად. მაგრამ გვეყოფა. ერთმანეთს გულს ნუ ავუჭუყებთ! წინ საქმე გვიძევს, საჭიროა ის აღვასრულოთ! თუნდაც შვიდმაგი სიყვარული მაკავშირებდეს ამ ერთადერთ, სხვის გოგონასთან, თუნდ იმის ფიქრიც მიღებდეს ბოლოს, რომ მის სახით ჩემ შვილსავე ბიჭს ისევე ვკარგავ. — თუ განგებამ მოისურვა და მოშთხოვა იგი, — უწყყმანოდ ვემორჩილები!

მორჩილი

ღირსეულადაც მოიქცევით, ბატონო ნათან! თვითონ მე მსურდა მეტვეა თქვენთვის ამგვარი აზრი, და ჰა, ეს უკვე გიკარნახათ თქვენივე სულმა.

ნათანი

ოღონდ პირველმა ვიგინდარამ არ გამიბედლოს მისი წართმევა!

მორჩილი

არა, არა, რაღა თქმა უნდა.

ნათანი

ვისაც რეხაზე ჩემზე მეტი უფლება არ აქვს, ღე ჩემზე ძველი მაინც ჰქონდეს.

მორჩილი

უეჭველია!

უფლება, ჩვენ რომ ვკაძლევს ხოლმე ბუნება, სისხლი...

მორჩილი

მეც მაგ აზრის ვარ.

ნათანი

მაშ ახლავე დამისახელეთ ისეთი კაცი, რომელიც მას ღვიძლ ძმად ერგება, ბიძად ან თუნდაც ბიძაშვილად, თუნდ ნათესავად, და არ დაუშვებ რეხას. ვინაც თავის ბუნებით, თავისი აღზრდით დაამშვენებს ყოველ ოჯახს და სარწმუნოებას. იმედი მაქვს, მაგ თქვენს ბატონსა და მის ზოღგმაზე ჩემზე მეტი გეცოდინებათ.

მორჩილი

არა მგონია, თქვენზე მეტი ვიცოდე, ნათან! ხომ ვთქვო, რომ მასთან მე ღიღბანს არ მიმსახურია.

ნათანი

იქნებ დედაზე იცით რამე, გათხოვებამდე ის შტაუფენი ხომ არ იყო?

მორჩილი

შესაძლო არის.

მგონია, ეგრე უნდა იყოს.

ნათანი

მისი ძმა კონრად

ფონ შტაუფენი ხომ არ იყო? რაინდი?

მორჩილი

მგონი,

თუ არა ვცდები. მოითმინეთ! აწ მომაგონდა, რომ განსვენებულ ბატონისგან წიგნაკი დამრჩა, — როცა ემარხავდით. მას უბიდან ამოვაცალე.

ნათანი

რაო, წიგნაკი?

მორჩილი

ლოცვანია, კონრადს ვუწოდებთ.

კიდევ ვიფიქრე: ეს ქრისტიანს გამოადგება, მე კი, მითხარი, რაღად მინდა, კითხვაც არ ვიცი.

ნათანი

მაინცდამაინც, ძალზე დიდი უბედურება არ არის ეგა! მერე, მერე?

მორჩილი

ჰოდა, ამ წიგნში.

თავს და ბოლოში, როგორც მითხრა. საკუთარ ხელით მიუწერია განსვენებულს ნათესავები თავისიცა და მეუღლისაც.

ნათანი

ეგ მინდა სწორედ!

ახლავე წადით, ის კონრადი აქ მომიტანეთ! მზად ვარ, მაგ წიგნში წონა ოქრო გადაგიხადოთ

და თან ათასი მადლობაც კი გამოვაცოლო!
აბა, იჩქარეთ! გაიქცეთ!

მორჩილი

სიამოვნებით

მაგრამ არაბულ ენაზეა ნაწერი თურმე.

ნათანი

სულ ერთი არის! ოღონდაც ის აქ მომიტანეთ!
ოჰ ღმერთო ჩემო, ეს გოგონა კვლავ რომ მე დამრჩეს
და თან ასეთი კარგი სიძეე რომ შევიძინო!
არა, რალაცა შეეშვება... რაც არის, არის!
ვინ დამასმინა პატრიარქთან? არ დამავიწყდეს
ამის გაგება... ეს რომ იყოს დაიას ბრალი?

გამოსვლა მერვე

დაია და ნათანი.

დაია (სწრაფად და აბნეულად)

წარმოიდგინეთ, ნათან, ნათან!

ნათანი

რა ამბავია?

დაია

ასე სასტიკად შეაშინეს საბრალო ბავშვი —
კაცი მოგზავნეს.

ნათანი

პატრიარქმა?

დაია

სალადინის დამ,

პრინცესა ზიტამ.

ნათანი

პატრიარქმა კი არა განა?

დაია

არა, თვით ზიტამ. აღარ გესმით? პრინცესა ზიტა
გვიგზავნის კაცს და ბრძანებს, ახლავ ეახლოს რეხა.

ნათანი

რეხა ეახლოს? ზიტას უნდა ეახლოს რეხა?
ვამ პატრიარქი კი არ უხმობს, არამედ ზიტა...

დაია

რას ჩააცივდით ამ პატრიარქს?

ნათანი

მამ პატრიარქზე

შენ არაფერი გაგიგია, სულ არაფერი?
და მას ყურში რამ საიდუმლო არ ჩააწვეთე?

დაია

მე ჩავაწვეთე?

ნათანი

სად არიან მოციქულები?

დაია

გარეთ.

ნათანი

სიფრთხილე მიკარნახებს მათ გამოგკითხო.

აბა, წავიდეთ. ნეტავი კი ეს ყველაფერი
პატრიარქისგან მოწყობილი საქმე არ იყოს.
(გაღს.)

დაია

ო მე კი, მე კი ამის გარდა სხვა რამ მაშინებს.
მერედა, განა არ იქნება მუსლიმანისთვის
შესაფერისი ქალიშვილი ასე მდიდარი
ებრელისა, თუნდაც იყოს ის შვილობილი?
მამინ, რაინდო, რეხას უკვე გამოეთხოვე.
გამოეთხოვე ჭეშმარიტად, მე თუ მეორე
ნაბიჯი ვეღარ გადავდგი და თვითონ რეხასაც
არ გავუმჟღავნე წარმოშობა მისი საესებით.
თამამად! უნდა ვისარგებლო იმ წუთით მყისვე,
როგორც კი მასთან მომიხდებო მარტოდ დარჩენა.
იქნება აი სწორედ ახლა, მას რომ გავყვები
გასაცილებლად, იმედი მაქვს ამ გადაკრული
გასაუბრებით საქმეს საულაც არ გავაფუშებ.
გადაწყდა! ახლა ან არასდროს! ჰო, გაბედულად!
(გაუღევნება ნათანს.)

მოკმედება მხუთი

გამოსვლა პირველი

სცენა წარმოადგენს სალაღინის სასახლის ერთ-ერთ ოთახს, სადაც მოტანილია ფულიანი პარკები, რომლებიც წინანდელ ადგილზე აწყვია.

სალაღინი, შემდეგ მამელუკი.

სალაღინი (შემოსვლისას)

ფული კი ისევ აქ აწყვია! ვერაფერს შესძლო დაფრის პოვნა, ის ნამდვილად წააწყდა სადღაც ჭადრაკის დაფას, რომელიც მას თავის თავსაც კი ავიწყებს ხოლმე, და მე ვითლა გავახსენებდი? სჯობს მოთმინება ვიქონიოთ! რას იტყვი ახალს?

მამელუკი

სასურველ ცნობას და სიხარულს, დიღო სულთანო!.. უკვე მოვიდა ქარავანი მშვიდობიანად. გამოგზავნილი ქაიროდან, უხვ ნილოსიდან, შვიდი წლის ხარკით დატვირთული.

სალაღინი

ყოჩად, იბრაჰიმ!

შენ, ქემმარიტად, სასურველი მოციქული ხარ! პა ბოლოს მაინც! როგორც იქნა! მაღლობას გიძღვნი კარგი ცნობისთვის.

მამელუკი (იცდს)

პოლა, მერე? დაამოლოვე!

სალაღინი
რადას უდგებარ? წადი ახლა!

მამელუკი

სხვა არაფერი არ ეკუთვნის? ასეთ მოციქულს

სალაღინი

სხვა რაღა ვითომ?

მამელუკი

კარგი ცნობისთვის ბურის ფულიც აღარ მერგება? მაშინ პირველი მე ვიქნები, ვისზეც სულთანმა ისწავლა ბოლოს მხოლოდ სიტყვით დასაჩუქრება? ესეც ერთგვარი სახელია! პირველი მე ვარ, ვისთანაც შესძლო მან ძუნწობა.

სალაღინი

აგერ, აიღე

ერთ-ერთი პარკი.

მამელუკი

არა, ახლა აღარ მჭირდება, თუნდ ყველა პარკი მე მაჩუქო.

სალაღინი

რა ჯიუტი ხარ!

აიღე ორი!.. აღარ ხუმრობს? ნამდვილად მიღის? გადამამეტა მე თავისი დიდსულოვნებით? რადგანაც მისთვის უარის თქმა, უეჭველია, უფრო ძნელია, ვიდრე ჩემთვის გასაჩუქრება. პეი, იბრაჰიმ! ასე უცებ რამ მომეფიქრა, რომ ხასიათი ერთიანად გამოვიცვალო ახლა, როდესაც უკვე სიკვდილს მივუახლოვდი? იქნებ სალაღინს სალაღინად სიკვდილი არ სურს? მაშინ არც უნდა ეცოცხლა მას, როგორც სალაღინს.

მეორე მამელუკი

დიღო სულთანო!

სალაღინი

თუ შენც მოხვალ მოსახსენებლად...

მეორე მამელუკი
რომ ეგვიპტიდან ქარაუანი მოვიდა უკვე.
სალადინი

მეორე მამელუკი

მეორე მამელუკი
მამე ძალზე გვიან მოვსულვარ!
სალადინი

როგორ თუ გვიან?.. მაგ კეთილი სურვილებისთვის
აიღე თუნდაც ორი პარკი.

მეორე მამელუკი
სამი რომ იყოს?

სალადინი

კარგი, თუკი თვლა შეგიძლია... აიღე ოღონდ.

მეორე მამელუკი

მესამე კაცს მოვა კიდეც, თუკი როგორმე
შესძლებს აქამდე მოღწეასა.

სალადინი
რა?

მეორე მამელუკი
ღიას, ღიას,

იქნებ კისერიც მოიტება! რადგან, როგორც კი
ქარაუნის მოსვლა შეეცდებოდა ჩვენ დანამდვილებით,
წამსვე აქეთკენ გამოვქროლეთ. წინა შიკრიკი
უცებ ცხენიდან ჩამოვარდა, მე კი მის მერე
დავწინაურდი, ქალაქამდე სულ წინ ვიარე.
მაგრამ იბრაჰიმ უკეთ იცნობს ქალაქის ქუჩებს,
როგორც ნამდვილი გაიძვერა.

სალადინი

ო, მაგრამ იგი?

ჩამოვარდნილი? მეგობარი ჩამოვარდნილი?
ახლავე გასწი შესახვედრად.

მეორე მამელუკი

ახლავე, აწუთს!

თუ ცოცხალია, ამ საჩუქარს გავინაწილებთ.

448

სალადინი

უყურე, რარივ გულკეთილი ბიჭი ყოფილა!
ვის შეუძლია რომ ასეთი მამელუკებით
დაიტრაბახოს? ან იმის ფიქრს ვინ ამიერძალავს,
რომ ეს ბიჭები აღიზარდნენ ჩემს მაგალითზე?
მამე შორს ის აზრი, რომ ახლა მათ სხვა მაგალითი
უნდა ეუჩვენო მე თვითონვე.

მესამე მამელუკი
დიდო სულთანო!

სალადინი

შენ ჩამოვარდი ცხენიდანა?

მესამე მამელუკი

არა, მე მხოლოდ

იმას გაცნობებთ, რომ მანსორი, შენი ემირი,
ვინც ქარაუანი მოიყვანა, ცხენიდან ხტება.

სალადინი

შემოიყვანე აქ სასწრაფოდ! მოვიდა კიდეც!

გამოსვლა მისი

ემირი მანსორი და სალადინი.

სალადინი

ჩემი სალაში ემირ მანსორს! აბა მომიყევ!
ხომ კარგად მიღის შენი საქმე? ეპ, მანსორ, მანსორ!
ძალიან დიდხანს გვალოდინე!

მანსორი

ამ წერილიდან

კარგად შეიტყობ, რომ თებეში არეულობის
დამოშმინება მოუხდა ჯერ შენს აბულყასიმს,
ვიღრე ჩვენც აქეთ გაუბედურებით გამოვგზავრებას;
ამის შემდეგ კი ვისწრაფოდით, ვით ეს შეგვეძლო.

სალადინი

მჯერა! ახლავე წაიყვანე, ძვირფასო მანსორ,
ღიას, ახლავე... ხომ წაიყვან დიდი ხალიხით?
პოდა, ახლავე წაიყვანე დამცველი ჯარი
29. ლსინგი

449

და სვლა განაგრძე. ამ ფულიდან მეტი ნაწილი
მამაჩემს უნდა მიუტანო, ლიბანში მყოფსა.

მ ა ნ ს ო რ ი

სიამოვნებით!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

და იმასაც უნდა ეცადო,
სუსტი არ იყოს მცველი ჯარი, რადგანაც ახლა
არცთუ ისეთი სიწყნარეა ლიბანის ირგვლივ.
არ გაგიგია? მეტადრენი კვლავ აწოქმედდნენ.
ფრთხილად იყავი, ჩემო მანსორო. აბა, წავიდეთ!
სად არის შენი ქარავანი გაჩერებული?
მინდა ვნახო და ყველაფერი თვით მე ვითავო.
ზიტას უთხარით, რომ სულ მალე გაეჩნდები მასთან.

გ ა ჟ ო ს ვ ლ ა მ მ ა ა მ

სცენა წარმოადგენს პალმებიან ხეივანს ნათანის სახლის წინ,
სადაც რ ა ი ნ დ ი ბოლთასა სცემს.

რ ა ი ნ დ ი

ახლა მის სახლში მე არ შევალ. ბოლოს ხომ მაინც
გამოვა თვითონ და მეც ვნახავ. იყო დრო, როცა
ძალიან სწრაფად, სიხარულით მომკარავდნენ თვალსა
მაგრამ, ვინ იცის, ისეც მოხდეს, რომ ამიკრძალოს
თავის სახლის წინ დაჟინებით გავლა-გამოვლა.
მაგრამ მართალი არც მე ვარ, რომ ცეცხლი მედება.
რამ გამაბრაზა ასე მასზე? ჯერჯერობით ხომ
არ მიმიღია არაფერზე მისგან უარი?
სალადინმა კი თავს იღო, რომ დაიყოლიოს...
ნუთუ მე უფრო გავმსჭვალულვარ ქრისტიანობით,
ვიღრე ნათანი, ებრაელი, ებრაელობით?
ვის შეუტყენია ან კი ქვეყნად თავისი თავი?
როგორ შემეძლო ამ პატარა ქმნილების გამო,
რომლითაც ნათანს თავი მოსწონს და ვინაც, ალბათ,
ვიღაც ქრისტიანს გამოსტაცა, შევდავებოდი?
თუმც მცირე ნადავლს ვერ ვუწოდებთ ასეთ ქმნილებას!
მაგრამ ვისია ეს ქმნილება? ჩანს, არ იქნება
იგი მონისა, ვინც ნატეხი მარმარილოსი

450

გადაისროლა ცხოვრების ზღვის უდაბურ ნაპირს,
თვითონ კი წამსვე თვალს მიჰფარდა? ცხადია, უფრო
იმ ხელოვნისა უნდა იყოს, ვინც ამ მიგდებულ
მარმარილოში დაინახა ღვთიური სახე
და გამოკვთა ეპ! ქრისტიან მშობლის მაგივრად
რეხას ჭეშმარიტ მამად მაინც ურია რჩება...
მე რომ ვხედავდე მასში მართო ქრისტიან გოგოს,
ვისაც აკლია ყოველივე, რისი მიცემაც
ასეთ ურიას თუ შეეძლო მხოლოდ და მხოლოდ, —
მითხარი, გულო, მაშინ რითი დაგიმონებდა?
არაფრით! ძალზე მცირე რაბით! მისი ღიმილი
ხომ იქნებოდა მართო კუნთის ლამაზი თრთოლა;
სიტუარფე მისი დაჰფარავდა მხოლოდ და მხოლოდ
მისი გულისა და გონების სიცარიელეს.
არა! მე მისი ღიმილიც კი ვერ მოწიბლავდა!
უფრო ლამაზი ღიმილი მე მინახავს ბევრი.
მაგრამ რა იყო გამომწვევი მიზეზი მათი?
მხოლოდ ხუმრობა, ოხუნჯობა, მახვილი სიტყვა,
ფარისევლობა და თავაზი! ნუთუ მომხიბლა
მე ამ ღიმილმა და ისიც კი მაფიქრებინა,
მის ნათელ შუქში გავატარო სიცოცხლე ჩემი?
რადაც არ მახსოვს! მაგრამ მაინც იმაზე ვჯავრობ,
ეს უდიდესი ღირსებები ვინ მისცა რეხას?
რატომ, რისათვის? ალბათ მართლა დაეიმსახურე,
სულთანმა ასე რომ დამცინა. ისიც კი კმარა,
რომ სალადინმა გაიფიქრა ასეთი რამე.
რა სულმდაბალი, საზიზღარი ვერგენე ალბათ!
ამის მიზეზი კი ქალია მხოლოდ და მხოლოდ?
ო, კურდ, კურდ! ასე არ ივარგებს. გაბრუნდი უკან!
იქნებ დაიამ წამოროშა ისეთი რამე,
რის დამტკიცებას ვერასოდეს ვერ შესძლებს კაცი.
ჰა, როგორც იქნა, გამოვიდა იგი სახლიდან:
ვიღაცა კაცთან მობაასობს? ვისთან საუბრობს?
მასთან? მორჩილთან? მაშ სკოდნია სუყველაფერი!
ჩანს, პატრიარქის ხელში არის ის ჩავარდნილი!
რა ჩავიდინე უგუნურმა! ვით შეიძლება.
ამგვარი ვნების ერთადერთმა ნაპერწკალმა რომ
ასე აღანთოს, გადაბუგოს ჩვენი გონება!

451

ჩქარა, სასწრაფოდ გადაწყვიტე, როგორ მოიქცე!
აქვე კუთხეში მივდგები და დაუცვლი იმათ,
იქნებ მორჩილმა დასტოვოს ის, წავიდეს მალე.

გამოსვლა მერთხე

ნათანი და მორჩილი.

ნათანი (ახლოს მიდის)

ულრმესად გმადლობთ კიდევ ერთხელ, კეთილო ძმაო!

მორჩილი

მადლობას გწირავთ მეც ასევე!

ნათანი

თქვენც? მე? რისათვის?

იქნება ჩემი ურჩობისთვის, რომ მოვისურვე
თავს მომხეხვია თქვენთვის ის, რაც არა გჭირდებათ?
ღიას, რომ ჩემთვის დაგეთმოთ და ძალდატანებით
არ მოგენდომათ გამდიდრება თვით ჩემზე მეტად.

მორჩილი

მაგრამ წიგნი ხომ, ჩემო ნათან, მე არ მეკუთვნის.
ქალიშვილისა არის იგი და შეადგენს მთელს
ნემკვიდრეობას, რაც კი დარჩა თავის მამისგან.
მაგრამ იმას ხომ თქვენა ჰყევხართ! ღმერთმა ინებოს,
სანანებლად არ გაგზდომოდეთ, რომ თქვენ რეხასთვის
ასე ბევრი რამ გააკეთეთ.

ნათანი

რატომ ვინანებ?

ეგ არასოდეს არ მოხდება! ნუ შეწუხდებით!

მორჩილი

აღვილად ითქმის... პატრიარქნი და მეტაძრენი...

ნათანი

იმდენ ცუდ რამეს ისინი ვერ გამოიკეთებენ,
სანანებელი რომ გამიხდეს ოდესმე რამე.
დაეხსნათ ამას, მამო თქვენ გჯერათ, კეთილო ძმაო,
რომ მეტაძრეა, ვინც პატრიარქს აქეზებს ჩემზე?

მორჩილი

ის უნდა იყოს უმეველად, სხვა ვინ იქნება?
ამ ცოტა ხნის წინ ესაუბრა იგი პატრიარქს;
მეც იქ ვიყავი, ყური მოგკარ ამგვარ საუბარს.

ნათანი

მაგრამ ახლა ხომ ერთადერთი მეტაძრე არის
იერუსალიმს და მას ვიცნობ ძალიან კარგად.
მეგობარია იგი ჩემი, კეთილშობილი,
პატიოსანი, გულახდილი ახალგაზრდაა.

მორჩილი

სწორედ ის არის! მართლს ბრძანებთ; მაგრამ რანიც ვართ
და რანიც უნდა ვიყოთ ქვეყნად, ყოველთვის ერთურთს
არ უთანხმება.

ნათანი

სამწუხაროდ, ეს ასე არის.

დაე აკეთოს თუნდა ცუდი, თუნდა კარგი საქმე.
ამ თქვენი წიგნით მე სუყველას გაუჟმკლავდები
და ამ წიგნითვე პირდაპირ გზით სულთანთან წავალ.

მორჩილი

უფაღმა ხელი მოგიმართოთ! დროა, დაეშორდეთ.

ნათანი

ერთხელაც კი არ შეგივლიათ რეხასთვის თვალი.
მამ მალე მოდით, უფრო ხშირად იარეთ ხოლმე.
ოღონდაც დღეს კი ვერ შეიტყოს ეს პატრიარქმა.
მაგრამ რა დიდი საქმე არის! თუნდაც უთხარით
დღესვე, რაც გნებათ.

მორჩილი

მე არ ვეტყვი. მშვიდობით, ნათანი!
(მიდის.)

ნათანი

კეთილო ძმაო, შეეცადეთ, არ დაგვივიწყოთ!
ოჰ, ღმერთო ჩემო! რად არ ძალმიძს, ახლავე, აქვე,
ამ ღია ცის ქვეშ შენს წინაშე მუხლთ მოვიყარო!
ლამის გაიხსნას თავისთავად კვანძი, რომელიც
ხშირად მაკრთობდა! რა ღალად ვგრძნობ თავს, ღმერთო ჩემო,

რომ მე დღეიდან არაფერი ამ ქვეყანაზე
აღარ მექნება დამალული, რომ შემეძლება
ადამიანთა წინაშე აწ გულწმინდად წარვსდგე,
ისე ვით შენს წინ. შემოქმედო, შენ, ერთადერთი,
არ განსჯი ხოლმე ადამიანს იმ საქმის გამო,
რომელიც თვით მან აღასრულა, რადგანაც უწყი
რომ ის ამ საქმეს ჩადის ხშირად თვის უნებურად.

გამოსვლა მისთვის

ნათანი და რაინდი, რომელიც მას გვერდიდან მიუახლოვდება

რაინდი

ჰე. შეიცადეთ, ნათან, ნათან! მეც წამიყვანეთ!

ნათანი

მანდ ვინ იძახის? თქვენ, რაინდო? სად ბრძანდებოდით,
რომ სალადინთან ვერა განახეთ?

რაინდი

ერთმანეთს ავცდით,

ნუ გამიწყურებთ.

ნათანი

არ გიწყურებთ, მაგრამ სულთანნი...

რაინდი

ის-ის იყო, რომ წამოხვედით...

ნათანი

მაშ უსაუბრეთ?

ეს კი კარგია.

რაინდი

მაგრამ მას სურს, რომ ჩვენ ორივე
ერთად გვნახოს და გვესაუბროს.

ნათანი

ისედაც მასთან მივდივარ. წავიდეთ ერთად.

რაინდი

ხომ შემიძლია გკითხოთ, ნათან, ვინ იყო, აქ რომ
დაგემშვიდობათ?

ნათანი

რატომ არა. არ იცნობთ თქვენ მას?

რაინდი

მე ხომ არ არის ის კეთილი მორჩილი, ვინაც
ემსახურება ჩვენს პატრიარქს, როგორც ჯამუში?

ნათანი

შესაძლო არის. დიახ, დიახ, იგი პატრიარქს
ემსახურება.

რაინდი

ცუდი ფანდი არ უნდა იყოს:
ოინბაზობას წაუშმღვარო მიაპიტობა.

ნათანი

ჰო, სულელური, მაგრამ არა ღვთისმოშიშარი.

რაინდი

ღვთისმოშიშობა პატრიარქებს არა სწამთ ხოლმე.

ნათანი

თავდებად ვდგები, რომ მაგვეარი არ არის იგი
და არ გაუწყვეს დახმარებას თავის პატრიარქს
უხამს საქმეში.

რაინდი

ჰო, ასე ჩანს ერთი შეხედვით.

მაგრამ მას ჩემზე არაფერი არ უთქვამს თქვენთვის?

ნათანი

თქვენზე? პირადად თქვენზე იმას ერთი სიტყვაც კი
არ დასცდენია, ამასთან ხომ საეჭვოც არის,
თქვენი სახელი რომ იცოდეს?

რაინდი

საეჭვო არის.

ნათანი

თუმც მართალია, ერთ რაინდზე მელაპარაკა.

რაინდი

მაინც რა გითხრათ?

ნათანი

რასაც იგი ვერას დიდებით
ვერ იფიქრებდა თქვენს შესახებ, რაღა თქმა უნდა!

რაინდი

ვინ იცის! რა თქვა? მომიყევით, გამაგებინეთ.

ნათანი

რომ იმ რაინდმა დამასმინა მე პატრიარქთან...

რაინდი

თქვენ დაგასმინათ? უცრუვინა მის მოწყალეობას...

მისმინეთ, ნათან! მე არა ვარ ისეთი კაცი,
ჩემს საქციელზე რომ მიგვეოდეს ხელის აღება.
რაც ჩავიდინე, ჩავიდინე! არც ისეთი ვარ,
რომ გავამართლო ყველა ჩემი ნამოქმედარი
და, როგორც კარგი საქციელი, ტკიცულ დავიცვა.
რად უნდა შემრცხვეს შეცდომისა? განა არა მაქვს
მტკიცე განზრახვა, ის სასწრაფოდ გამოვასწორო?
ხომ კარგად ვიცი, რომ ამნაირ გულწრფელ განზრახვას
სადამდეც ძალუქს მიიყვანოს ადამიანი?

მისმინეთ, ნათან: ის მეტადრე მე ვარ, რომელმაც,
ვით ბერმა გითხრათ, დაგასმინათ თქვენ პატრიარქთან.
თქვენც კარგად უწყით, ასერიგად რამ აღმამფოთა
და რამაც სისხლი ამიდულა, ჭკვა დამიბნელა!

მე სულელი ვარ!.. თქვენთან მოველ იმ განზრახვითა,
ვით მშობელ მამას გულმხურვალედ გადაგვებოდით,
და როგორ შემხვდით, რარიც ცივად, რარიც გულგრილად,
გულგრილობას კი გულცივობა სჯობია ისე.

როგორც ცდილობდით ჩემს თავიდან ჩამოცილებას,
რარიც მიხვეულ-მოხვეულად მაძლევდით ბასუხს
ანაზღვეულად გამოგონილ შეკითხვებითა.

ახლაც არ ძალმიძს გაეხსენო ეს დამშვიდებით...
მისმინეთ, ნათან! ის-ის იყო, თქვენ რომ წახვედით,
მთლად აღელვებულს მომეპარა უცბად დია
და მან თავისი საილუმლო შემატყობინა,
რომელიც ახსნად მივიჩნიე თქვენი ასეთი
გამოუცნობი საქციელის.

ნათანი

როგორ?

რაინდი

ნისმინეთ!

წარმოვიდგინე, რომ არ გინდათ თქვენ დაანებოთ
ქრისტიანისგან წაყვანილი ისევე ქრისტიანს.
ჰოდა, ვიფიქრე, ერთი კარგად, დაუყოვნებლოვ
გამომეღადრა თქვენთვის ყელი პირბასრი დანით.

ნათანი

კარგად? მერედა, აქ სიკარგეს რაღაში ხედავთ?

რაინდი

მისმინეთ, ნათან! რა თქმა უნდა, ცუდად მოვიქცე!
თქვენ არაფერში არ მიგიძღვით დანაშაული.
ხოლო დიაიმ, იმ სულელმა, თვითონ არ იცის,
რას ლაპარაკობს. მას თქვენ სძულხართ და ამიტომაც
ეს ქალი ცდილობს, ცუდ საქმეში გაგხვიოთ ამით.
ვინ იცის, იქნებ ასეც იყოს!.. მეც ტუტუცი ვარ,
გადაჭარბება ვიცი ხოლმე უკიდურესი:
ხან ძალიან ბევრს გავაყეთებ, ხან ძალზე ცოტას,
იქნება უსაც ასე იყოს! ბოდიში, ნათან!

ნათანი

რაღა თქმა უნდა, რაკი ასე გამიგეთ, ყრმაო...

რაინდი

ჰოდა, მე ვიყავ პატრიარქთან, მაგრამ თქვენ სულ არ
მისხენებხართ. სიცრუეა ევ ყველაფერი,
როგორც უკვე ვთქვი. მე, საერთოდ, მოვუყევ იმას
ერთი შემთხვევა, რათა მისი აზრი გამეგო.

რაღა თქმა უნდა, არც ეს იყო დიდად საჭირო:
მე ხომ ვიცოდი პატრიარქის თინაზობა?
განა მე თვითონ არ შემეძლო პირადად თქვენთან
მოთათბირება? რატომ იყო გარდაუვალი,
რომ რეხსათვის შემემთხვია უბედურება

ასეთი მამის მოცილებით? რა გამოვიდა?
გაძვერობამ პატრიარქის, რაც ჩემთვის მუდამ
ცნობილი იყო, უფრო მალე, უფრო მოკლე გზით
გონება ისევე დამიბრუნა. მისმინეთ, ნათან!
გთხოვთ, ყოველივე მომისმინოთ: თუნდაც დავუშვათ,
თქვენი სახელი იცოდეს მან, მერედა, ამით

ის იმაზე მეტს რაღას იზამს, რაღას დაგაკლებთ?
მას ძალუძს მხოლოდ, რომ წაგართვათ ეს ქალიშვილი,
თუ იგი მარტო თქვენ გეკუთვნით და სხვას არავის.
მას ძალუძს იგი წაიყვანოს თქვენი სახლიდან
მხოლოდ დედათა მონასტერში და იქ ჩაეტოს.
მამე მომეცით! მომეცით ის და მერე დაე
მოვიდეს თვითონ პატრიარქი და მაშინ ვნახოთ,
როგორ წამართმევს ჩემს მეუღლეს. ნომეცით ოღონდ.
ახლავ მომეცით! თქვენი არის იგი თუ არა,
ქრისტიანი თუ ებრაელი, თუნდაც არც ერთი!
ეგ სულ ერთია ჩემთვის, დიახ, ეგ სულ ერთია!
არც ახლა და არც არასოდეს ჩემს სიცოცხლეში
ამის შესახებ არას გკითხავთ. რაც არის, არის.

ნ ა თ ა ნ ი

აღბათ გგონიათ, რომ დამალვა კეშმარტების
ძლიერ საჭირო არის ჩემთვის?

რ ა ი ნ დ ი

რაც არის, არის!

ნ ა თ ა ნ ი

მე ხომ არც თქვენთვის და არც სხვისთვის, თუკი ვისთვისმე
ამისი ცოდნა საჭიროა, არ დამიმაღავს,
რომ რეხა არის ქრისტიანი და ამავე დროს
ნაშვილებია იგი ჩემი და არა შვილი.
და თუ ეს მისთვის ჯერ კიდევ არ გამიმხელა,
ამაზე მხოლოდ მასთან მმართვეს ბოდისის მოხდა.

რ ა ი ნ დ ი

არც იმასთანა გმართებთ, ნათან. რა საჭიროა,
ამიერიდან სულ სხვა თვალთ შეგხედოთ რეხამ!
ნუ, ნუ გაუმხელთ სიმართლესა! და მანამ, ვიდრე
ეს ქალიშვილი თქვენ გეკუთვნით, მომეცით იგი!
მომეცით, ნათან, გვედრებთ, მარტოოდენ მე
შემიძლია და მსურს კიდევაც, რომ იგი თქვენთვის
მეორედ ვიხსნა.

ნ ა თ ა ნ ი

თქვენ შეგეძლოთ! დიახ, შეგეძლოთ!
მაგრამ ახლა ეს აღარ ძალგიძთ. დაგაგვიანდათ.

458

დავაგვიანდა?

რ ა ი ნ დ ი

ნ ა თ ა ნ ი

ვუმაღლოდეთ უნდა პატრიარქს...

რ ა ი ნ დ ი

პატრიარქს? რაო? ვუმაღლოდეთ? მერედა, რისთვის?
დამსახურა მან რითიმე ჩვენი მადლობა?
რაზე? რისათვის?

ნ ა თ ა ნ ი

იმისათვის, რომ ახლა ვიცით,
ვინ არის რეხას ნათესავი და ისიც ვიცით,
ვის ხელშიც მისი გადაცემა საიმედოა.

რ ა ი ნ დ ი

ის უმაღლოდეს, ვინაც უფრო მეტად იქნება
პატრიარქისგან რაიმეთი დავალებული.

ნ ა თ ა ნ ი

საჭირო არის აწ იმისგან ითხოვოთ რეხა
და არა ჩემგან.

რ ა ი ნ დ ი

საცოდავო, საბრალო რეხა!

რა არ დაგატყდა თავს, საბრალო! რაც სხვა ობლისთვის
ბედნიერება იქნებოდა, ის ახლა შენთვის
უბედურება უნდა იყოს. მამე სად არიან
ნათესავები მისი?

ნ ა თ ა ნ ი

სადა?

რ ა ი ნ დ ი

ან ვინ არიან?

ნ ა თ ა ნ ი

ნათესავთაგან ჯერ, სახელდობრ, მისი ძმა ვბოვეთ:
და თქვენ მოგიწევთ, რომ მას სთხოვოთ რეხას ხელი.

რ ა ი ნ დ ი

ძმა?

ვინ არის ეს ძმა? ჯარისკაცი არის იგი თუ

459

სამღვდელს პირი? გევედრებით, გამაგებინეთ,
რისი იმედი უნდა მქონდეს?

ნ ა თ ა ნ ი

ვგონებ, არც ერთი

და არც მეორე, ან, იქნება, ორივეცაა.
კარგად არ ვიცნობ.

რ ა ი ნ დ ი

მაინც?

ნ ა თ ა ნ ი

კარგი კაცია თურმე,

რეხას იმასთან არაფერი დაუშავდება.

რ ა ი ნ დ ი

ქრისტიანია? მომიტევეთ, ნუ მიწყენთ, ნათან,
ზოგჯერ არც ვიცი, თუ რა უნდა ვიფიქრო თქვენზე.
ქრისტიანებში ხომ მოუწევს, უეჭველია,
რომ ქრისტიანი ქალის როლი გაითამაშოს?
და ნუთუ ბოლოს, ამ ხანგრძლივი თამაშის შემდეგ,
არ გადიქვეა იმად, რასაც ის თამაშობდა?
იმ სუფთა მარცვალს, რომელიც მის სულში დასთესეთ,
ბოლოს მთლიანად სარეველა არ გადაჰფარავს?
ეს კი თქვენ, ნათან, არცთუ ისე დიდად გაწუხებთ?
და შეიქვლით გეტყვათ ამის მოუხედავად,
რომ რეხას ძმასთან არაფერი დაუშავდება?

ნ ა თ ა ნ ი

ასე მგონია! იმედი მაქვს! და თუ რაიმე
გაუჭირდება რეხას ძმასთან, მაშინ მე და თქვენ
რადღაც ვაკეთებთ?

რ ა ი ნ დ ი

მართალსა ბრძანებთ. ო, აბა რაღა
გაუჭირდება თავის ძმასთან! განა ის რეხას
საკმაოდ, უხვად არ მიაწვდის საჭმელს, ტანსაცმელს,
ტკბილეულობას და ამასთან მრავალ სამკაულს?
ან სხვა რამ კიდევ საჭიროა ღაიკოსათვის?
ო, მართალია, მეუღლეც ხომ საჭირო არის...
მერე რა უშავს, თავის დროზე ძამიკო ქმარსაც

460

გამოუნახავს, ვით ეს მუდამ იციან ხოლმე,
ნამდვილ ქრისტიანს, სანიმუშოს, საუკეთესოს.
რა ანგელოზი შეტყმენით თქვენ, ო, ნათან, ნათან,
სხვები კი როგორ შერყვნიან მას და წაახდენენ.

ნ ა თ ა ნ ი

არა უჭირს რა! იგი მაინც ღირსი იქნება
შემდგომშიც ჩვენი გულითადი სიყვარულისა.

რ ა ი ნ დ ი

არა, ნუ იტყვით, ნურას იტყვით ჩემს სიყვარულზე!
რადგან არაფერს, სულ არაფერს არ დასთმობს იგი,
არც უმნიშვნელო, მცირე რამეს, არც ერთ სახელსა!
მაგრამ მოიცაო!.. რეხამ უკვე აიღო ეჭვი,
მის თავს რაც არის?

ნ ა თ ა ნ ი

მე მგონია, მაგრამ არ ვიცი,

რა გზით შეიტყუო.

რ ა ი ნ დ ი

არც მე ვიცი მაგაზე მეტი.

მაგრამ, რაც ელის, ღე პირველად ჩემგან შეიტყუოს.
მასთან შეხვედრა პრ მინდოდა, არც საუბარი,
ვიღრე მას „ჩემს“ არ ვუწოდებდი. ახლა კი უკვე
გადავიფიქრე. მივიჩქარო.

ნ ა თ ა ნ ი

მოიცაო! საით?

რ ა ი ნ დ ი

რეხასთან! ვნახო, მის ქალურ გულს თუ შესწევს ძალა,
გამოიჩინოს ვაჟკაცობა, რათა გადადგას
ეს ერთადერთი ღირსეული, სწორი ნაბიჯი.

ნ ა თ ა ნ ი

რომელ ნაბიჯზე ლაპარაკობთ?

რ ა ი ნ დ ი

რომ არასოდეს
აღარ იკითხოს არც თქვენზე და არც თავის ძმაზე.

ნ ა თ ა ნ ი

მერე?

461

რ ა ი ნ დ ი
გამომყვეს, თუნდაც ამით მამამადიანის
ცოლი შეიქნეს.

ნ ა თ ა ნ ი
დარჩით, დარჩით! ვერ ნახავთ იმას.
ზიტასთან არის იგი ახლა, დასთან სულთნისა.

რ ა ი ნ დ ი
დიდი ხანია? იქ რად არის?

ნ ა თ ა ნ ი
და თუ თქვენ გნებავთ,
რომ მასთან მისი ძმაცა ნახოთ, წავიდეთ ერთად.

რ ა ი ნ დ ი
ძმავ? ვისი ძმა? ზიტასია ის თუ რეხასი?

ნ ა თ ა ნ ი
ვინ იცის, იქნებ ორივესიც! წავიდეთ ოღონდ!
(გაჰყავს რაინდი.)

გ ა მ მ ს ვ ლ ა მ ე მ ა მ ს ა
სცენა წარმოადგენს ოთახს ზიტას პარამხანაში.
ზ ი ტ ა და რ ე ხ ა საუბრით გართულნი.

ზ ი ტ ა
რარიგ მახარებ, ჩემო კარგო, ჩემო გოგონა!
ნუ ხარ ასეთი მოწყენილი, შეშინებული.
გამხიარულდი, განხნევი და მომენდე უფრო.

რ ე ხ ა
პრინცესა...

ზ ი ტ ა
არა! დამიძაბე უბრალოდ: ზიტა,
შენი და... შენი მეგობარი... შენი დედიკო!..
რა ჭკვიანი ხარ! რარიგ მორცხვი! რა ახალგაზრდა!
რაღა არ იცი, რა არის, რომ არ წაგოყითხავს!

რ ე ხ ა
მე წამიკითხავს? ნუთუ ასე დასცინი, ზიტა,
შენს ჭკუამოკლე დაიკოსა? წერა-კითხვა ხომ
კარგად არც ვიცი.

ზ ი ტ ა
კარგად არა? შე მატყუარა!
რ ე ხ ა
მამის ხელნაწერს ვარჩევ მხოლოდ გაჭირვებითა.
მე კი მეგონა, რომ წიგნებზე ლაპარაკობდი.

ზ ი ტ ა
ღიახ, წიგნებზე, თავისთავად იგულისხმება.

რ ე ხ ა
წიგნის წაკითხვა, რა თქმა უნდა, გამიძნელებდა.

ზ ი ტ ა
სერიოზულად ამბობ მაგას?

რ ე ხ ა
სერიოზულად.
მამაჩემს შშრალი მწიგნობრობა დიდად არ უყვარს:
მკვდარი ნიშნები მისი მხოლოდ ჰფიტავენ ტენისო.

ზ ი ტ ა
რას ლაპარაკობ? ეს ტყუილი არ უნდა იყოს!
და ის ბევრი რამ, რაც შენ იცი?..

რ ე ხ ა
ვიცი მე მხოლოდ
პირადად მისგან. შემძლია ისიც მოგიყვე,
თუ სად და როგორ მასწავლა მან ესა თუ ისა.

ზ ი ტ ა
ცხადია, ეგრე უფრო უკეთ აღიქვამს კაცი
და მთელი სული აითვისებს ყველაფერს უცბად.

რ ე ხ ა
ასე მეგონია, ზიტაც წიგნებს ნაკლებად იცნობს.
ან სრულებითაც არ კითხულობს.

ზ ი ტ ა
რატომ გგონია?
კითხვის სიყვარულს, მართალია, ვერ დავიჩემებ,
მაგრამ შენ ეგრე რატომ ფიქრობ? მიზეზი მითხარი

რეხა

იგი ისეთი გულდია და უშუალოა
და ისერივად ჰგავს თავის თავს...

ზიტა

რის თქმა გსურს მაგით?

რეხა

წიგნები სპობენ ყველა ამის საშუალებას,
ასე განმარტავს მამაჩემი.

ზიტა

ო, მამაშენი

რარიგ კარგია, რა ძვირფასი ადამიანი!

რეხა

ხომ მართალია?

ზიტა

რარიგ სწორად მსჯელობს ყოველთვის!

რეხა

მართალია, ხომ? მაგრამ, აი, ასეთი მამა...

ზიტა

რა დაგემართა, გენაცვალე?

რეხა

ასეთი მამა..

ზიტა

ო, ღმერთო! სტირი?

რეხა

პოდა, აი, ასეთი მამა...

ოჰ! აღარ ძალმიძს, გული მინდის, ჰაერი, ჩქარა...
(ქვიითით დაუეჭა ზიტას ფერხით.)

ზიტა

მითხარი, რეხა, ჩემო კარგო, რა მოგივიდა?

რეხა

აი, ასეთი მამა უნდა... უნდა დაგკარგო...

ზიტა

დაკარგო? მამა? მერე როგორ? კმარა, დამშვიდდი!
ეგ არ მოხდება არასოდეს!.. წამოდექ ფეხზე!

რეხა

ტყუილად ხომ არ მითხარი, რომ და ვარო შენი,
მეგობარიო..

ზიტა

ღიას, დაც ვარ და მეგობარიც!
ოღონდ ახლა კი წამოდექი, თორემ მომიწევს,
მოსაშველებლად ვინმეს ვუხმო.

რეხა (წამოდება გამხრეველი)

გთხოვ მომიტეო!

მწუხარებამ სულ დამაფიწყა, ვინცა ბრძანდები.
ცრემლი, გოღება ზიტაზე ხომ არა მოქმედებს,
იგი მხოლოდ ცივ, დამშვიდებულ გონებას უსმენს
და ვინც ზიტასთან ამ გონებით იხელმძღვანელებს,
ის უეჭველად მოიპოვებს გამარჯვებასაც!

ზიტა

მერე, მერე რა?

რეხა

არა, ჩემი და, მეგობარი
არავის მისცემს იმის ნებას, რომ მე ვიღაც სხვა,
სულ უცხო მამა მომაკუთვნონ ძალდატანებით!

ზიტა

სულ უცხო მამა? მოგაკუთვნონ? ვის შეუძლია?
ან ვინ აპირებს ასეთ რამეს, ჩემო ძვირფასო?

რეხა

ვის? ჩემს კეთილ და ამავე დროს ბოროტ ღიას
შეუძლია და სურს კიდეც. ღიას, ასე!
იქნებ არც იცნობ შენ ღიას? შეუძლე, ღმერთო!
მიაგე მადლი! მან მე ბევრი სიკეთე მიყო,
ბევრი რამ ავიც!

ზ ი ტ ა

შენ და ავი? მამის ნამდვილად

კეთილი ქალი არ ყოფილა.

რ ე ხ ა

ნამდვილად არის.

ზ ი ტ ა

ვინ არის იგი?

რ ე ხ ა

ქრისტიანი. მე მან აღწარადა, მერედა, რარიგ მზრუნველობით! არ გკერა განა? ისე, ვით დედამ! ო, სანაცვლო მიუზღოს ღმერთმა! მაგრამ თან რარიგ მაშინებდა და მაწამებდა!

ზ ი ტ ა

თან გაწამებდა? მერე რისთვის, რატომ, რის გამო?

რ ე ხ ა

ეს, საცოდავი, ხომ გითხარი, ქრისტიანია და სიყვარული უკარნახებს აწაღოს სხეულები. იცი? არიან ამნაირი მეოცნებენი: იმათ ჰგონიათ, რომ უფლისკენ მიმავალი გზა,— სწორი, ნამდვილი,— მხოლოდ მათთვის არის ცნობილი.

ზ ი ტ ა

ახლა კი მესმის.

რ ე ხ ა

და თავიანთ მოვალეობად შიანიათ, რომ ვინც ოდესმე ამ გზას ასცდებდა, ყველა კვლავ მასზე დააყენონ. არც, შეუძლიათ მათ სხეანაირად... რადგან ეს გზა, ჰგონიათ, იმათ ერთადერთი და ქრისტიანული და როგორ ძალუძთ, მცდარ გზაზე დამდგარ მეგობრებს რომ უცქირონ მშვიდად, როდესაც ეს გზა მათ უქადის განადგურებას და შიანებს საუკუნო წაწყვედისაკენ. ეს ხომ იგივე გამოდის, რომ აღამიანი ერთ და იმავე დროს გიყვარდეს და გძულდეს კიდეც. ახლა კი სულაც აღარ ვჩივი მე ამის გამო.

მისი ვედრება, ოხვრა, შფოთვა, ხვეწნა, მუქარა მუდამ იოლი ასატანი იქნება ჩემთვის. სახალისოა, სასარგებლო ამაზე ფიქრი. ან რომელ ჩვენგანს არ იტაცებს იმის შეგნება, ამ ქვეყანაზე რომ არსებობს ისეთი ვინმე, ვინც ისე გვეტრფის, — ველარ იტანს იმაზე ფიქრსა, რომ შეიძლება სამუდამოდ დაგვეკარგოს ჩვენა.

ზ ი ტ ა

ეგ მართალია!

რ ე ხ ა

მაგრამ... მაგრამ... ძალზე აჭარბებს! ვით გავუმკლავდე? მოთმინება აღარა მყოფის; არც მოფიქრების უნარი მაქვს.

ზ ი ტ ა

ვის ან რას გინდა

რომ გაუმკლავდე?

რ ე ხ ა

მას, რაც ახლა მან გამიმკლავნა.

ზ ი ტ ა

მან გაიმკლავნა, თანაც ახლა?

რ ე ხ ა

ჰო, სწორედ ახლა.

მე და დანა აქეთკენ რომ გამოვემართეთ, გზაზე წავაწყდით ქრისტიანულ ტაძრის ნანგრევებს. იგი უეცრად შეჩერდა და მე მომეჩვენა, თითქოს რაღაცას ყოყმანობდა, თან ცრემლიანი თვალებით ხან მე შემხედავდა და ხანაც ზეცას ბოლოს მან მითხრა, ნანგრევებზე გავიაროთ. წავიდა, გავყევე, თან შიშით თვალთ მიზნელდებოდა. ისევ შეჩერდა საკურთხევლის საფეხურებზე. და იქ, ოპ, ღმერთო! იცი, ზიტა, რა დამემართა, როცა დანა, ცხარე ცრემლით ატირებული, ჩემს წინ დაეხზო, თან სიმწარით ხელებს იმტვრევდა?

ზ ი ტ ა

კეთილი ბავშვო!

რ ე ბ ა

მაფიცებდა იგი მის სახელს,
ვინც ამ ტაძარში მოისმინა მრავალი ლოცვა
ადამიანთა, ვინც სასწაულს ახდენდა მრავალს,
შემომცქეროდა თან ისეთი ღრმა სიბრალულთ
და ისერიგად მაფიცებდა, მეხვეწებოდა,
შემბრალებოდა ჩემი თავი ან ოღნავ მაინც
შემგნლო მისთვის აღსარება, რომლითაც სურდა
აეხსნა, თუ რა უფლებები გააჩნდა ჩემზე
ქრისტიანულსა ეკლესიას.

ზ ი ტ ა

(ო, უბედური!

წინასწარ გვრძნობდი!..)

რ ე ბ ა

მიიხრა, თითქოს მე წარმოშობით
ქრისტიანი ვარ, მონათლული, თანაც დასძინა,
ვითომც არა ვარ ლეილი შვილი ნათან ბრძენისა
და არც ის არის ჩემი მამა! ოჰ, ღმერთო! ღმერთო!
იგი არ არის ჩემი მამა!.. ო, ზიტა! ზიტა!
ისევ შენს ფერხით...

ზ ი ტ ა

არა, რეხა! ადექი ჩქარა!
ჩემი ძმა აქეთ მობრძანდება! ადექი-მეთქი!

გამოსვლა მუჟიდი

ს ა ლ ა დ ი ნ ი და ი გ ი ვ ე ნ ი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რაშა საქმე? მიიხრა, ზიტა!

ზ ი ტ ა

ჰ, ღმერთო ჩემო!
ქს გონებაზე აღარ არის მწუსარებისგან.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

და ეს ვინ არის?

468

ზ ი ტ ა

შენ ხომ იცი...

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ჩვენი ნათანის

ქალიშვილია? რეხა? მერე, რა დაემართა?

ზ ი ტ ა

გონს მოდი, ბავშვო! სულთანია!

რ ე ბ ა (თავუწველად ჩოქვით მიცოცება
სალადინის ფეხებთან)

მე არ ავდგები!..

მანამდე არ მსურს დავინახო სახე სულთნისა,
მანამდე ვნახო ანარეკლი დიად სიმართლის
და სიკეთისა, მის თვალთაგან რომ გამოსცვივის,
და მის შუბლზე რომ აღბეჭდილია...

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ადექი. კმარა!

რ ე ბ ა

ვიღრე იგი არ შემპირდება...

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

კარგი. გპირდები,

რომ ყოველივე შეგისრულო, რასაც კი მომიხზოვ.

რ ე ბ ა

არც მეტს, არც ნაკლებს არ მოვიხზოვ, ოღონდაც მამა
შემინარჩუნოთ და მეც ისევ მამას მაკუთვნოთ.
ჯერაც არ ვიცი, სხვას ვისა სურს, ვის შეუძლია,
ჩემს მამად თავი მიიჩნიოს, არც მსურს ვიცოდე.
ნუთუ იმისთვის, რომ ნამდვილი მამა შეიქნე,
საჭირო არის უეჭველად მამობა სისხლით?
მხოლოდ სისხლ-ხორციით?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (წამოაყენებს)

ჩემთვის უკვე გასაგებია!

ვინ იყო ასე უღმობელი, ასე სასტიკი.

469

რომ შენ ეგ აზრი ჩაგაგონა? მაგრამ ნამდვილად მართალი არის ეს ამბავი, დამტკიცებული?

რ ე ხ ა

ალბათ. რადგანაც დაიას ეს მთელი ამბავი ჩემი ძიძისგან გაუგია.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

შენი ძიძისგან?

რ ე ხ ა

ვითომდა ძიძა გამოუტყდა მას სიკვდილის წინ.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

აბ. მომკვდავი? შეიძლება ბოდავდა კიდეც? იქნებ მართალიც იყო ეგა, დიახ, მართალიც! ვთქვათ ასეც იყოს. მაგრამ სისხლი როდი გვხდის მამად თუნდაც ცხოველის მამობისთვის არ კმარა იგი! პირველ უფლებას იძლევა ის მამის წოდების მოსაპოვებლად — მეტს არაფერს. მამ ნულარ შიშობ. იცი, რა გითხრა? როგორც კი ეს ორივე მამა ერთიმეორეს ჩხუბს დაუწყებს შენი გულისთვის, წამსვე ორივე მიატოვე და აირჩიე მესამე მამა!. მე მიმიღე შენს მამად მაშინ.

ზ ი ტ ა

პო, ასე ქენი! ასე ქენი!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

შენ ნამდვილ მამას ბოეზდი ჩემში! რა კარგ მამას! მაგრამ მოიცა! მე უფრო ბევრად უკეთესი რამ მოვიფიქრე: ერთი მითხარი, ეს მამები რაში გჭირდება? შიიცვლებიან, შენ კი მარტოდმარტო დარჩები. არ გირჩენია, გამონახო ისეთი ვინმე, რომელიც შესძლებს გაგიწიოს თანამგზავრობა ცხოვრების გზაზე? არაფერს გყავს ჯერ შერჩეული?

ზ ი ტ ა

ნუ გააწითლე!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

პოდა, სწორედ მეც ეგ მინდოდა. სიწითლე გონჯსაც კი ამშვენებს და ლამაზი ხომ გაწითლებისგან მშვენიერი გახდება უფრო. მე მამაშენი ნათანი და კიდეც სხვა ნიღაც აქ დაეზარე. გამოიცან, აბა, ვინ არის? აქა! ხომ ნებას დამრთავ, ზიტა?

ზ ი ტ ა

ძმავო!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მართლაც რომ ძლიერ გაწითლდე მის წინაშე, ჩემო გოგონა?

რ ე ხ ა

ვისთან გაწითლდე?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

შე პატარა თვალთმაქცო, შენა! თუკი არ მოგწონს გაწითლება, მაშინ გაფითრდი, როგორც გენებოს, ვით შეგეძლოს! (შემოდის მონა ქალო და ზიტასთან მიდის.)

აბა, მე მგონი,

მოვიდნენ კიდეც. ხომ ისინი არიან, არა?

ზ ი ტ ა (მონა ქალს)

კარგი, მოვიდნენ! დიახ, ძმავო, სწორედ ისინი.

გამოსვლა მძივო

ნათანი, რაინდი და აგოვენი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

აა, კეთილი მეგობრებო! შენ, ჩემო ნათან, პირველ ყოვლისა, მსურს ახლავე შეგატყობინო, რომ შეგიძლია შენი ფული მამის მიიღო, როცა ისურვებ.

ნ ა თ ა ნ ი

სულთანო!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი
და ამიერიდან
მეც შემძლია გაგიმართო ხელი ყოველთვის.
ნ ა თ ა ნ ი

სულთანო!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ჩვენი ქარავანი მოვიდა უკვე.
კვლავ მდიდარი ვარ ისე, როგორც კარგა ხანია
ადარ ვყოფილვარ. მოდი, მთხოვე, რამდენიც გნებავს,
რაიმე დიდი საქმისათვის! სომ კარგად ვიცი,
თქვენც ხომ, ვაჭარ ხალხს, ისე არ გაქვთ ყოველთვის საჭმე,
ნადი ფული არ შემოგაკლდეთ.

ნ ა თ ა ნ ი

მაგ წვრილმანებზე
შემდეგ ვიმსჯელოთ, მე აქ მტირალ თვალეზა ცხედავ,
და მათი ცრემლი რომ შევამრო, ჩემი ვალაია.

(ზიღს რეხასთან)

სტიროდი? რაზე? რა გაწუხებს? შენ ხომ ჯერ ისევე
ჩემი შეილი ხარ?

რ ე ხ ა

ვამაჩემო!

ნ ა თ ა ნ ი

ჩვენ კარგად გვესმის
ვრთმანეთისა. მამ გამხნევიდი! დამშვიდდი! კმარა! -
ოღონდაც შენს გულს გაუფრთხილდი, ოღონდ სხვა რამის
დაკარგვა მან არ გამოსცადოს! მამას არ ჰკარგავ!

რ ე ხ ა

სხვა არაფერი დასაკარგი მე არა მაქვს რა.

რ ა ი ნ დ ი

სხვა არაფერი? მამ შეემცდარვარ! რის დაკარგვასაც
ჩვენ არა ვშიშობთ. ცხადი არის, იმისი ჭონა
არც გვიფიქრია არასოდეს, არ გვედომებია...
რა ფუჟოთ! რა ვქნათ! ნათან, ეს სცვლის უკვე ყველაფერს.
შენი ბრძანებით გამოვცხადდით, სულთანო, ჩვენ აქ,

472

მაგრამ მე თურმე შეგაწუხე ტყუილუბრალოდ —
ამიერიდან ჩემთვის უკვე ნულარ ეცდები.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

როგორ აფეთქდი, ახალგაზრდავ, გაცხარდი ისე!
ნუთუ შენ უნდა ყველაფერი წინ შეგეგებოს,
შენი სურვილი გამოიცნოს?

რ ა ი ნ დ ი

ხომ გაიგონე!

ხომ ნახე თვითონ!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მართალია!.. კარგი არ არის,
შენს საქმეში რომ წინასწარ არ დარწმუნებულხარ.

რ ა ი ნ დ ი

სამაგიეროდ. ახლა უკვე ნათლად დავრწმუნდი.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ვინც ჩადენილი სიკეთისთვის ჯილდოს მოელის,
იმას ხომ ამით ესე სიკეთე უკანვე მიაქვს.
გადაარჩინო, როდი ნიშნავს, რომ მიიკუთვნო.
სხვაგვარად თვითონ ყაჩაღიც კი, რომელსაც თვისი
გაუმადლობა ცეცხლში ავლებს, დიახ, ისიც კი
შეგედავება გმირობაში.

(გაემართება რეხასკენ, რათა იგი რაინდთან მიიყვანოს.)

წამოდი, შვილო!

შოდი! ნუ დასჯი მას ამგვარი სიფიცხის გამო;

ასე ამაყი და ფიცხი რომ არ ყოფილიყო,
მაშინ შენც ალბათ ვერ გიხსნიდა. რაც არის, არის.

ჰოდა, ეს ერთი მეორეში გამოუქვითო.

მამ მოდი, იგი შეარცხენიე! შენ გააკეთე

ის, რაც მას უნდა თვითონ ექნა. მიდი, აუხსენ

და შესთავაზე სიყვარული აწ გულახდილად.

მაგრამ თუ იგი უარს ეტყვის და დაივიწყებს,

რომ ამ ნაბიჯით მტეტს აკეფებ შენ იმისათვის,

ვიდრე მან შენთვის გააკეთა... და აწ კი რომ ვთქვათ.

მანინც აბა რა გააკეთა შენი გულისთვის,

რაკი ცოტათი შეიმჭვარტლა? დიდი ამბავი!

ო, თუ ასეა, მაშინ მასში ჩემი ასადის

473

ბერი რამ აღარ დარჩენილა: მხოლოდ სახით ჰგავს
იგი ასადის, არა გულით!.. აბა, ძვირფასო!..

ზ ი ტ ა

პო, მიდი, მიდი, გენაცვალე: ამითი მხოლოდ
შენი მაღლობის მცირე ნაწილს მაინც ვადიხდი,
სულ უმნიშვნელოს.

ნ ა თ ა ნ ი

შესდექ, ზიტა! შესდექ, სალაღინ!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ახლა შენც?

ნ ა თ ა ნ ი

კიდევ ერთ ვიღაცას შეუძლია აქ
თავისი აზრი მოგვასხენოს.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მერედა, ამას

განა უარყოფს ვინმე, ნათან? აზრის გამოთქმის
უფლება შენ გაქვს და პირველი ხმაც შენ გეკუთვნის,
როგორც მამობილს, თუ ისურვებ... თვითონვე ხედავ,
რომ ვიცი, საქმე რაშიც არის.

ნ ა თ ა ნ ი

არცთუ მთლიანად.

ჩემზე არაფერს ვლაპარაკობ, სულ სხვაზე ვამბობ.
მე გთხოვთ, სალაღინ, რომ პირველად მას მოუსმინოთ.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მე ვინღა არის?

ნ ა თ ა ნ ი

რეხას ძმავა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რაო? რეხას ძმავა?

ღიას!

ნ ა თ ა ნ ი

რ ე ხ ა

ჩემი ძმავა? მამ მე ძმავა მყავს?

474

რ ა ი ნ დ ი (ღრმა ფიქრებიდან გამოერყვება):

მერე სად არის?

სად არის ეს ძმავა? ნუთუ ჯერ არ მოსულა კიდევ?
მას ხომ აქ უნდა შევხვედროდი.

ნ ა თ ა ნ ი

გთხოვთ, მოითმინოთ!

რ ა ი ნ დ ი (უაღრესო სიმწარით)

მამა ხომ უკვე მოუძებნა და განა ძმავს კი
ველარ უპოვის?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ეგლა გაკლდა! ეჰ, გიჟი!

ემადგავარი საზიზღარი ეჭვი არასდროს,
არაფრის გზით არ დასცლებოდა ასადის ბავებს...
კარგი! განაგრძე!

ნ ა თ ა ნ ი

მოუტევე, სულთანო, ჭაბუკს!..

მე ყოველივე მივუტევე დიდი ხალისით.
ვინ იცის, ჩვენც რომ ვიყოთ ახლა მაგის ადგილას,
ან მაგის ხნისა, რას ვიზამდით, რას ვიფიქრებდით.

(მგობრულად მიუახლოვდება რაინდს.)

ხედავთ, რაინდო, უნდობლობას თან მოსდევს ეჭვი!..
თქვენი ნამდვილი სახელი რომ შეგვატყობინოთ...

რ ა ი ნ დ ი

როგორ?

ნ ა თ ა ნ ი

თქვენ არ ხართ შტაუფენი!

რ ა ი ნ დ ი

მამ ვინ ვარ, აბა?

ნ ა თ ა ნ ი

თქვენი სახელი, თქვენი გვარი სულაც არ არის
კურდ შტაუფენი.

475

რაინდი

მაშ რა მჭვია?

ნათანი

ლეო ფონ-ფილნეკ.

რაინდი

რაო?

ნათანი

თქვენ გიკვირთ?

რაინდი

არც ტყუილად ვინ ამბობს მაგას?

ნათანი

მე ვლადარაკობ, ვისაც მეტის თქმაც ძალშიმს კიდეც.
თუმც არ გაბრალებთ, რომ იცრუეთ.

რაინდი

არა?

ნათანი

რადგანაც

ისიც ძალგით, რომ შტაუფენად იწოდებოდეთ.

რაინდი

მეც მაგას ვფიქრობ! — (მის ბაგით ღმერთი შეტყვევებს!)

ნათანი

დედათქვენი ხომ შტაუფენთა გვარს ეკუთვნოდა.
მისი ძმა ანუ ბიძათქვენი, ვინც თქვენ აღგზარდათ
და რომელთანაც დაგტოვეს თქვენ მშობლებმა, როცა
იძლებულნი გახდნენ ისევე აქ მოსულიყვნენ,
შეწუხებულნი გერმანიის მკაცრი ბუნებით,
აი ის თქვენი ბიძა იყო კურდ შტაუფენი
და მან შემდეგში ალბათ უკვე გიშვილათ კიდეც.
დღი ხანია, რაც აქა ხართ ბიძათქვენი თურთ?
ხომ ცოცხალია ის ჯერ კიდევ?

რაინდი

რა გითხრათ, ნათანი!

სწორედ ასეა! ბიძაჩემი გარდაიცვალა.
მე კი ორდენის უკანასკნელ რაზმს გამოვყევი

ალესტინისკენ. მაგრამ, მაგრამ... ყველაფერ ამას
რა კავშირი აქვს რუხას ძმასთან?

ნათანი

ჰმ! თქვენი მამა...

რაინდი

მამაჩემო? რაო? მასაც... მასაც იცნობდით?

ნათანი

ის მეგობარი იყო ჩემი.

რაინდი

რა? მეგობარი?

ნათანი! ნუთუ ეს მართალია?!

ნათანი

ვოლფ ფონ ფილნეკი

ერქვა მამათქვენს, თუმც არ იყო ის გერმანელი.

რაინდი

მაშ ეგეც იცით?

ნათანი

გერმანელი ქალი შეირთო

და სულ ცოტა ხნით გაჰყვა იმას გერმანიაში.

რაინდი

ოპ, კმარა, კმარა, გევედრებით! მაგრამ რუხას ძმა?
ნათანი, მისი ძმა?

ნათანი

ეს თქვენა ხართ!

რაინდი

მე? მე რუხას ძმა?

რუხა

ეს ჩემი ძმაა?

ზიტა

და-ძმა არის?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

და-ძმა ყოფილა
რ ე ხ ა (სურს მიგვრას რაინდს)

აპ, ჩემო ძმაო!

რ ა ი ნ დ ი (შუან იხვს)

მე რეხას ძმა!

რ ე ხ ა (შეჩერდება და ნათანს მიუბრუნდება)
ო, არა, არა!

ეგ არაფრით არ შეიძლება! მაშინ ხომ გული
უგრძნობდა ამას!.. ახლა კი ვართ მატყუარები.
ოპ, ღმერთო ჩემო!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (რაინდს)

მატყუარა? შენ ასე ფიქრობ?

შეგიძლია ეს გაიფიქრო? თვით მატყუარავე!
სუყველაფერი სიცუეა, რაც კია შენში:
ხმა, გარეგნობა, სიარული მოპარული გაქვს
და ასეთ დაზეც უარს ამბობ? გასწი აქედან!

რ ა ი ნ დ ი (წუწარად მიუახლოვდება სალაღინს)

ჩემს განცვიფრებას ნუ განმარტავთ, სულთანო. ცუდად:
შენს ასაღსაც რომ განეცადა ისეთი წამი,
როგორსაც მე ვგრძნობ, იმასაც ვერ იცნობდი, ალბათ.
(მიაშურებს ნათანს.)

ნათან, თქვენ ამით მე ბევრს მართმევთ, მაგრამ ბევრს მძაღლეთ,
ო, გაცილებით უფრო მეტსა, გაცილებით მეტს.
(ეხვევა რეხას.)

ძვირფასო დაო! დაო ჩემო!

ნ ა თ ა ნ ი

ბლანდა ფილნეკი.

რ ა ი ნ დ ი

ბლანდა? მამ ბლანდა? ასე ამბობთ? და არა რეხა?
მამ, თქვენი რეხა აღარ ჰქვია? ოპ, ღმერთო! ღმერთო!

თქვენ გინდათ მასზე უარი სთქვათ? კვლავ ქრისტიანის
სახელი უნდა დაუბრუნოთ? ჩემი გულისთვის
უარყოფთ თქვენ მას! ნათან! ნათან! ოპ, რისთვის უნდა
დაისაჯოს ის? აბა რისთვის?

ნ ა თ ა ნ ი

მერე რა მოხდა!

ჩემო შვილებო! ძვირფასებო! ჩემი შვილის ძმაც
ხომ ჩემი შვილი უნდა იყოს... თუ მოისურვებს?
(კიდრე ნათანი მათ ეხვევა, სალაღინი მოუსვენარი გაოცებით მიდის ზიტასთან.)

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რას იტყვი, დაო?

ზ ი ტ ა

ამჩუყდა ამ ამბით გული.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მეც, და თან ვშიშობ. გული უფრო არ ავიჩრუყდეს,
რამდენადაც კი შეგიძლია, შენ ამისთვის
მზად იყავ.

ზ ი ტ ა

რაო?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ნათან! ერთი სიტყვა მაქვს თქვენთან!..

(ნათანი სალაღინისკენ გაემართება, ზიტა კი თანაგრძობის გამომეტყველებით
მიდის და-მასთან. ნათანი და სალაღინი ხმადაბლა ლაპარაკობენ.)

მისმინე, ნათან! წელან მგონი ასე სთქვი..

ნ ა თ ა ნ ი

რა ვთქვი?..

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

რომ რეხას მამა არ იყო გერმანიიდან
და გერმანელიც არ ყოფილა შთამომავლობით.
მამ ვინა იყო, ან სად იყო დაბადებული?

ნ ა თ ა ნ ი

ამას ჩემთანაც კი შალავდა. ერთი სიტყვაც კი
არ უთქვამს ამის თაობაზე. სულთანო, ჩემთვის.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

მაგრამ ის ფრანკი, ევროპელი ხომ არ ყოფილა?
ნ ა თ ა ნ ი

ო, არა, ამას იგი სულაც არა მალავდა,
ყველა სხვა ენას მას სპარსული ენა ერჩივნა.
ს ა ლ ა დ ი ნ ი

სპარსული, არა? სპარსული ხომ? სხვა რაღა მინდა?
ის არის! ისა!

ნ ა თ ა ნ ი

ვინ ის არის?

ს ა ლ ა დ ი ნ ი

ვინ და, ჩემი ძმა!

უპყველია! უპყველი! ჩემი ასადი!

ნ ა თ ა ნ ი

რადგან შენ თვითონ უკვე მიხვდი, აი, დასტურიც.
(გაუწოდებს კონდაკს.)

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (სწრაფად გადაშლის წიგნს)

აჰ! მისი ხელი! დიას! დიას! ასადის ხელი!

ნ ა თ ა ნ ი

მათ არაფერი არ იციან ამის შესახებ!
თვითვე განსაჯე, შეიტყონ ეს იმათ თუ არა.

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (ფურცლებს წიგნს).

მე უარი ვთქვა ძმისწულებზე? ჩემს ძმისწულებზე?
ჩემი შვილები უარყყო და შენ დაგიტოვო?

(კვლავ ხმაძლავს)

აჯერ ძინი! გესმის, ზიტა? ისინი-მეთქი!
ჩვენი ასადის ნაშეირნი, მისი ქალ-ვაჟი!

(სასწრაფოდ მივა მათთან და ეხვევა)

ზ ი ტ ა (თან მიაღწევს)

ო, ეს რა გესმის!.. ან სხვაგვარად ვით იქნებოდა!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (ჩაინდს)

ახლა კი უნდა შემეყვარო, ჯიუტო კაცო!
(რუნას)

გამაშენობას ვცდილობდი და ნამდვილად გავხდი.
გინდა თუ არა?

ზ ი ტ ა

მეც ასევე!

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (ისევ ჩაინდს)

ო, ჩემო შვილო!

ძვირფასო ჩემო ასად! საყვარელი ასადის შვილო!

რ ა ი ნ დ ი

მაშ, როგორცა ჩანს, ჩემს ძარღვებში ჩქეფს შენი სისხლი.
და ის სიზმრები, ოდესღაც რომ მინანავებდნენ
ჩემს ბავშვობაში, არ ყოფილან მხოლოდ სიზმრები.

(ეცემა მის ფერხით)

ს ა ლ ა დ ი ნ ი (წამოაყვანებს)

ერთი შეხედეთ ამ ყაჩაღს! ამის შესახებ
სცოდნია რაღაც და არ მითხრა. კინაღამ ჩემი
ძმისწულის მკვლეელი არ გამხდა. დამაცა ერთი!
(ყველა უსიტყვოდ ეხვევა ერთმანეთს; ეშვება ფარდა.)